

Det sosiostrukturelle og verdibaserte grunnlaget til venstresosialistiske og grønne partier

En kvantitativ analyse av 17 vesteuropeiske land

Karin Fossheim

Masteroppgave i statsvitenskap
Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2014

Det sosiostrukturelle og verdibaserte grunnlaget til venstresosialistiske og grønne partier

En kvantitativ analyse av 17 vesteuropeiske land

©Karin Fossheim

2014

Det sosiostrukturelle og verdibaserte grunnlaget til venstresosialistiske og grønne partier: En kvantitativ analyse av 17 vesteuropeiske land

Karin Fossheim

<http://www.duo.uio.no>

Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Tema for oppgaven er sosiostrukturelle og verdibaserte faktorer som forklaring på valget av venstresosialistiske og grønne partier fremfor et annet parti i vesteuropeiske land. Med utgangspunkt velgerne og overnevnte faktorer identifiseres likheter og forskjeller mellom disse partifamiliene i forhold til andre partier. Partiene klassifiseres inn i tre grupper av land for å analysere om de endrer seg når de deler det politiske rommet med en liknende konkurrent. Effektene og effektendringene av de sosiostrukturelle variablene religiøs konfesjon, by-land, sosial klasse, kjønn, alder og utdanning, samt de verdimessige variablene religiøs-sekulær, økonomisk høyre-venstre, frihetlig-autoritær, vekst-vern og holdning til innvandring vurderes for å kunne avklare om grønne og venstresosialistiske partier kan sees på som en eller to partifamilier. Oppgavens formulerte hypoteser baserer seg på teorier omhandlende sosial struktur som avgjørende for partivalg og overgangen til mer verdibasert stemmegivning. Antagelsene testes kvantitativt med data fra den fjerde runden av European Values Study (EVS), 2008-2010.

Analysen identifiserer verdier som den generelt viktigste faktoren for å forklare stemmegivningen til disse partiene, samtidig som flere av de sosiostrukturelle variablenes effekter går via verdier. Hovedfunnene kan oppsummeres i at venstresosialistiske og grønne partier tydelig skiller seg fra andre partifamilier, og hver av disse partifamiliene har seg i mellom et noe ulikt sosiostrukturelt og verdimessig grunnlag. De grønne partiene er relativt like hverandre uavhengig av om de konkurrerer med et liknende parti, mens det for de venstresosialistiske partiene er større forskjeller. I noen tilfeller er de venstresosialistiske partiene uten en politisk konkurrent likere grønne partier enn de tilsvarende partiene med en grønn konkurrent. Det kan være at de venstresosialistiske partiene nær et tilsvarende ”ny politikk”-parti skiller seg ut som følge av sterkere historisk politisk forankring.

Forord

Jeg vil først og fremst takke min veileder Oddbjørn Knutsen for uvurderlig hjelp og oppfølging gjennom hele perioden. Du har kommet med gode innspill og konstruktive tilbakemeldinger, noe som har gjort oppgaveskrivingen til en lærerik og positiv opplevelse. Denne oppgaven hadde ikke vært den samme uten.

Videre fortjener mine medstudenter på Blindern en stor takk for oppløftende samtaler på pauserommet og et ellers svært sosialt studiemiljø. Jeg er svært takknemlig for oppmuntrende ord fra alle min kjære venner også utenfor skolebenken. Min tante Liv Sonja fortjener en takk for gode råd og støtte gjennom skriveprosessen. Sist men ikke minst vil jeg takke mamma, pappa og Jens for tålmodig å lytte til noe ensformige masteroppgavesamtaler og uansett oppturer eller nedturer alltid er der og har troen på meg.

Takk, Idunn, vi klarte det til slutt!

Eventuelle feil og mangler i denne oppgaven er utelukkende mitt eget ansvar.

Karin Fossheim

Oslo, 18. mai 2014

Antall ord: 35 999

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	2
1.1	Introduksjon	2
1.2	Bakgrunn for problemstilling	3
1.3	Problemstilling	5
1.4	Oppgavens struktur	6
2	Den venstresosialistiske og grønne partifamilien.....	7
2.1	Introduksjon	7
2.2	Politiske partier klassifisert i partifamilier	7
2.3	Vestresosialistiske partiers utvikling	8
2.4	Grønne partiers utvikling.....	10
3	Teori: Velgeratferd og tilknytninger til venstresosialistiske og grønne partier	12
3.1	Introduksjon	12
3.2	Sammenhengen mellom sosial struktur og partivalg	12
3.2.1	Den tradisjonelle sosiostrukturelle-skillemiljøstrukturen	13
3.2.2	Fastfrysningshypotesen: Varig tilknytning mellom sosiale grupper og partivalg? ..	15
3.2.3	Nye eller svekkede tilknytninger: fremveksten og en konsekvens av ny politikk	15
3.3	Hypoteser utformet av strukturelle skillelinjer	16
3.4	Samfunnsendringer: Skillet mellom "ny- og gammel" politikk	20
3.5	"Ny politikk" konsekvenser for partikonkurransen	22
3.6	Sammenhengen mellom verdier og partivalg	24
3.6.1	Verdiorienteringer: verdikonfliktene i dagens samfunn.....	25
3.7	Hypoteser utformet fra verdiorienteringene	28
4	Metode	31
4.1	Introduksjon	31
4.2	Datamaterialet og utvalg av undersøkelsesland	31
4.3	Vurdering av validitet og reliabilitet.....	33
4.4	Analysemetode.....	35
4.4.1	Bivariat analyse	35
4.4.2	Multivariat logistisk regresjon.....	36
4.5	Operasjonalisering av variabler	37
4.5.1	Avhengig variabel: Partivalg.....	37
4.5.2	Uavhengige variabler	38
5	Venstresosialistiske og grønne partier i de 17 landene	43
5.1	Introduksjon	43
5.2	Land med kun venstresosialistiske partier.....	44
5.2.1	Danmark: Socialistisk Folkeparti.....	44
5.2.2	Island: Vinstrihreyfingin – grænt framboð.....	44
5.2.3	Norge: Sosialistisk Venstreparti.....	45
5.2.4	Hellas: SYRIZA.....	46
5.2.5	Portugal: Bloco de Esquerda.....	46
5.2.6	Spania: Izquierda Unida.....	47
5.3	Land med kun grønne partier	48
5.3.1	Belgia: Ecolo og Groen	48
5.3.2	Sveits: Grüne Partei der Schweiz og Grünliberale Partei der Schweiz.....	49
5.3.3	Østerrike: Die Grünen – Die Grüne Alternative	50
5.3.4	Storbritannia: The Green Party of England and Wales.....	50
5.4	Land med både venstresosialistiske og grønne partier	51

5.4.1	Finland: Vänsterförbundet og Gröna Förbundet	51
5.4.2	Sverige: Vänsterpartiet og Miljöpartiet de Gröna.....	53
5.4.3	Luxembourg: Déi Lénk og Déi Gréng.....	54
5.4.4	Nederland: Socialistische Partij og GroenLinks.....	55
5.4.5	Tyskland: Die Linke og Die Grünen.....	56
5.4.6	Irland: Sinn Féin og Irish Greens.....	57
5.4.7	Frankrike: Ligue Communiste Révolutionnaire, Parti de Travailleurs, Lutte Ouvrière og Europe Écologie-Les Verts.....	59
6	Bivariat analyse	62
6.1	Introduksjon	62
6.2	Resultater fra sosiostrukturelle variabler og partivalg.....	62
6.2.1	Religiøs tilhørighet.....	62
6.2.2	By-land	65
6.2.3	Sosial klasse	68
6.2.4	Kjønn	71
6.2.5	Alder	74
6.2.6	Utdanning.....	77
6.3	Resultater fra verdimessige variabler og partivalg.....	78
6.3.1	Religiøse-sekulære verdier.....	79
6.3.2	Økonomisk høyre-venstreverdier	80
6.3.3	Frihetlige-autoritære verdier	82
6.3.4	Verdier knyttet til økonomisk vekst eller vern av miljø	84
6.3.5	Holdninger til innvandring og innvandrere.....	87
6.4	Oppsummering av hovedfunn.....	88
7	Multivariat analyse.....	91
7.1	Introduksjon	91
7.2	Sekvensiell regresjon for grupperingene av land	92
7.2.1	Resultater for land med kun venstresosialistiske partier.....	95
7.2.2	Resultater for land med kun grønne partier.....	96
7.2.3	Resultater for land med både venstresosialistiske og grønne partier.....	97
7.3	Variablenes forklaringskraft i enkeltland.....	98
7.4	Enkeltvariablers effekt sammenlignet for partigrupper	101
7.4.1	Tilskrevne variabler	102
7.4.2	Statusvariabler.....	103
7.4.3	Verdimessige variabler	105
7.5	Oppsummering og diskusjon av hovedfunn.....	107
7.5.1	Sammenstilling av bivariate og multivariate funn	107
7.5.2	Diskusjon av hovedfunn.....	109
8	Avslutning.....	111
	Litteraturliste.....	114
	Vedlegg.....	123

Tabeller

Figur 3.1: Det politiske rommet for partikonkurransen i Vest-Europa.....	23
Tabell 4.1: Prosentvis oppslutning for venstresosialistiske og grønne partier i enkeltland.....	32
Tabell 5.1: De venstresosialistiske og grønne partiene inkludert i analysen inndelt etter partifamilier.....	43
Tabell 6.1: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter religiøs konfesjon...	63
Tabell 6.2: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter bostedsstørrelse	66
Tabell 6.3: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter sosial klasse	69
Tabell 6.4: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter kjønn.....	71
Tabell 6.5: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter alder.....	74
Tabell 6.6: Gjennomsnittlig utdanning for venstresosialistiske og grønne velgere.....	77
Tabell 6.7: Gjennomsnittlig plassering langs den religiøse-sekulære akse for grønne og venstresosialistiske velgere	79
Tabell 6.8: Gjennomsnittlig plassering langs den økonomiske høyre-venstreaksen for grønne og venstresosialistiske velgere	81
Tabell 6.9: Gjennomsnittlig plassering langs den frihetlige-autoritære akse for grønne og venstresosialistiske velgere	83
Tabell 6.10: Gjennomsnittlig plassering langs akse vekst-vern for grønne og venstresosialistiske velgere	85
Tabell 6.11: Gjennomsnittlig holdning til innvandring for grønne og venstresosialistiske velgere.....	87
Tabell 7.1: Sekvensiell regresjon for land med kun venstresosialistiske partier, kun grønne partier og land med begge partifamiliene	93
Tabell 7.2: Uavhengige variabelers forklaringskraft for land med kun venstresosialistiske partier	98
Tabell 7.3: Uavhengige variabelers forklaringskraft for land med kun grønne partier	99
Tabell 7.4: Uavhengige variabelers forklaringskraft for både venstresosialistiske og grønne partier	99
Tabell 7.5: Sammenligning av effektene for variablene i modell I	102
Tabell 7.6: Sammenligning av effektene for variablene i modell II	103
Tabell 7.7: Sammenligning av effektene for variablene i modell III.....	105
Tabell A.2.1: N uavhengig variabel religiøs konfesjon	129
Tabell A.2.2: N uavhengig variabel bostedsstørrelse	129
Tabell A.2.3: N uavhengig variabel sosial klasse	130
Tabell A.2.4: N uavhengig variabel og kjønn.....	131
Tabell A.2.5: N uavhengig variabel alder	131
Tabell A.2.6: N uavhengig variabel utdanning.....	132
Tabell A.2.7: N uavhengig variabel alle verdidimensjoner	132
Tabell A.3.1: Gjennomsnittskoeffisienter for land med venstresosialistiske og grønne partier	133
Tabell A.3.2: Endring i Nagelkerkes R^2 ved annen koding av religiøs konfesjon	134
Tabell A.3.3: Sekvensiell regresjon for alle oppgavens enkeltland.....	134

1 Innledning

1.1 Introduksjon

Innbyggerne har en sentrale rolle i det politiske systemet ved å avgjøre hvilken kandidat eller parti å støtte, hvordan delta i politikken og hvilke posisjoner innta i ulike saker. Valget av et parti fremfor et annet kan sees på som kjernen i den politiske prosessen (Dalton & Klingemann, 2007, s. 5). Valgforskningen omhandler dette forholdet ved å kartlegge mønstre og tendenser når det kommer til ulike karakteristika ved velgerne og deres atferd i valget mellom fremlagte alternativer som partier, kandidater eller politiske forslag. Hvilke faktorer som har størst påvirkning på velgeratferden til den enkelte velger eller gruppe velgere i valget av et politisk parti, vil være utgangspunktet for oppgaven (Borre, 2007, s. 292). Inglehart (1984, s. 26) hevder at en politisk endring medfører at den sosialstrukturelle polariseringen hos velgerne blir erstattet av en verdibasert politisk polarisering, og partiene må revurdere sin politikk. Tidligere omhandlet politikken i stor grad den ideologiske høyre-venstre-skillelinjen, klassekamp og sosioøkonomiske spørsmål. Politiske endringer har ført til at enkeltsaker og verdispørsmål som livskvalitet, motstand mot atomkraft og sosial likhet ble satt på dagsorden som ”ny politikk” (O’Neill, 1997, s. 427–429). Dette skiftet i politikkenes fokus kan indikere at velgerne nå har nye verdibaserte atferdsmønstre for partivalg. Med utgangspunkt i endret atferdsmønstre kan nye partier, som venstresosialistiske, grønne og høyre-radikale vokse frem i nye konflikter (Aardal, 1993, s. 41).

Tradisjonell valgforskning antok at politiske valg ble forenklet ved at stemmegivning var basert på sosiale, strukturelle karakteristika ved velgerne. Tette bånd mellom velgere og politiske partier, varige sosiale skillelinjer, og en stabilitet i partikonkurransen avgjorde stemmegivningen. Dette begynte endres på 70- og 80 tallet da man så en tydelig reduksjon av de tradisjonelle skillelinjene. Endringen i klassestemmegivningen og den religiøse skillelinjen var de første indikatorene som viste at valgforskningen var under utvikling (Dalton & Klingemann, 2007, s. 6). Velgernes verdisynt knyttet til politisk stridsspørsmål ble mer avgjørende for valget av parti enn sosiostrukturelle karakteristika. Fremveksten av nye sosiale bevegelser og representasjon av disse i det politiske systemet var også med på å gjøre valgprosessen mindre stabil (Knutsen, 1995, s. 2). De eksisterende politiske partiene måtte dermed endre strategier for å fange velgere utenfor deres gruppe og samtidig inkorporere nye politiske saker på deres politiske agenda (Kitschelt, 1994, s. 23).

De venstresosialistiske og grønne partiene har skapt debatter omkring ”ny politikk”, og disse sakenes relevans i konkurransen med den mer tradisjonelle ”gamle politikken”. Den nye politikken inneholder konflikter omhandlende verdier som miljøvern, alternativ livsstil, sosial og politisk deltakelse, minoriteters rettigheter og sosial likhet. Disse partiene kan sies å representere ”ny politikk” både når det kommer til sosial støtte og organisatorisk form. Teorien omhandlende ”ny politikk” vil presenteres videre i kapittel 3.2 (Knutsen & Kumlin, 2005, s. 125; Knutsen, 1995, s. 52).

Martin Dolezal (2011) har i artikkelen *Exploring the Stabilization of a Political Force: The Social and Attitudinal Basis of Green Parties in the Age of Globalization* tidligere undersøkt det sosiostrukturelle og verdimeslige grunnlaget til grønne partier. For å kunne analysere velgerne til de nye politiske partiene på venstresiden vil denne oppgaven ta utgangspunkt i Dolezal (2010), men inkludere venstresosialistiske partier etter 1980-tallet¹. På denne måten er det i oppgaven mulig å undersøke om det kan være forskjeller mellom partiene når det kommer til ideologi, opphav og velgergruppe på tross av partiens teoretiske plassering ideologisk nær hverandre (Knutsen, 1995, s. 12). Sammen med teoriene om velgeratferd og politiske endringer vil disse partifamiliene være rammeverket for oppgaven.

1.2 Bakgrunn for problemstilling

Ved klassifisering av partier i partifamilier finnes det flere diskusjoner hvorvidt og i hvilken grad venstresosialistiske og grønne partier er to forskjellige eller samme partifamilie. Den vanligste tilnærmingen er å dele grønne og venstresosialistiske partier inn i to partifamilier, fordi de grønne partienes distinkte økologiske identitet er forskjellig fra venstresosialistisk politikk (Richardson, 1995, s. 15). Denne inndelingen benyttes også her, og bakgrunnen for dette valget sammen med partifamiliens historiske utvikling redegjøres i neste kapittel. Kitschelt (1988, s. 194–195) samler derimot venstresosialistiske og grønne partier og kaller de venstrefrihetlige². Dette gjør han fordi de gjerne har felles velgere, opphav i den samme historiske perioden og relativt like ideologiske overbevisninger. De venstrefrihetlige partiene er motstandere av vekten på økonomisk vekst på bekostning av ikke-materialisme. Samtidig angriper de restriksjonene på den politiske deltakelsen og eliteorientering mellom

¹ Det anvendes annerledes sammensatte indekser enn de benyttet av Dolezal (2010) for mer reliable og valide analyser.

² Kitschelts (1988) navn på denne partifamilien, ”left-libertarian”, er oversatt til norsk som venstrefrihetlig.

interessegrupper og partiledere. Partiene karakteriseres verken som konservative eller sosialistiske, men kobler heller frihetsidealet sammen med individuell autonomi, deltakelse og en venstreorientert interesse for likhet.

Ved å plassere disse partiene innenfor samme partifamilie skaper det diskusjon om hvor nærme partiene ligger hverandre i det politisk rommet og om det er plass til begge partiene. Å inngå i samme partifamilie kan skape utfordringer ved at de konkurrerer om de samme velgerne, og til slutt utkonkurrerer hverandre fra partisystemet. Grunnen til at grønne partier ikke er etablert i alle vesteuropeiske land kan muligens forklares med at vestresosialistiske partier opptar noe av det politiske rommet som i andre land kun er okkupert av grønne partier (Rootes, 1995, s. 242). Hvor velgerne plasserer seg i partienes politiske rom, danner utgangspunktet for partiers politikk, og årsaken til å videre analysere velgerne. Kitschelt (1994, s. 24) mener velgernes plassering påvirkes av deres stadig endrede politiske preferanser. Da individenes plassering påvirker hvilke partier som eksisterer gir endrede preferanser muligheter for representasjon av nye partier. To av disse nye partiene, venstresosialistiske og grønne partier, motivert av nye sosiale bevegelsers engasjement og idealer, plasseres gjennom oppgaven i dette rommet med utgangspunkt deres velgere.

Kitschelt hevder at dersom både de grønne og venstresosialistiske partiene eksisterte i samme partisystem ville de på sikt bli likere hverandre. Partiene oppstod først som "New Left" og deretter økologiske eller grønne partier. Ettersom tiden har gått ser man tendensen til sammenfallende partiprogrammer da "New Left"-partiene har tatt opp mye av den grønne tankegangen (Kitschelt, 1988). Denne oppgaven tar sikte på å undersøke om det er tilfellet at partiene nå, etter i lengre tid å ha eksistert i vesteuropeiske partisystem, er blitt velgermessig like eventuelt ulike hverandre. For å kunne finne forskjeller og likheter mellom disse partiene, vil landene med venstresosialistiske og grønne partier, i Vest-Europa i dag klassifiseres i tre grupper. Den første gruppen er land der man kun har betydelige venstresosialistiske partier. Den andre gruppen består av land der man kun har grønne partier, mens den siste gruppen er land der man har begge partifamiliene. Ved å inndele analysen etter denne strukturen, er det ønskelig å undersøke om det finnes forskjeller mellom partiene som ligger nærme hverandre i det politiske rommet sammenliknet med de som eksisterer alene. Vil et grønt parti som ikke konkurrerer med et venstresosialistisk parti ha velgere med andre verdier eller annen karakteristikk enn et grønt parti som konkurrerer med et venstresosialistisk parti?

1.3 Problemstilling

Med bakgrunn i gjennomgangen ovenfor formuleres følgende hovedproblemstilling:

Hvilke likheter og forskjeller i sosiostrukturelle og verdimessige karakteristika har velgerne til de venstresosialistiske og grønne partiene?

For å kunne besvare denne problemstillingen er det nødvendig å undersøke om karakteristika ved partifamilienes velgere påvirkes av at partiene har en politisk konkurrent. Oppgaven vil derfor ta utgangspunkt i følgende underproblemstillinger:

Er det forskjeller mellom grønne velgere i de landene der det også finnes et venstresosialistisk parti sammenlignet med de landene der det kun finnes et grønt parti?

Er det forskjeller mellom venstresosialistiske velgere i de landene der det også finnes et grønt parti sammenlignet med landene der det kun finnes et venstresosialistisk parti?

Slik hovedproblemstillingen er formulert ønskes det å undersøke de venstresosialistiske og grønne velgernes plassering langs sosiostrukturelle og verdibaserte skillelinjer. Ved sosiostrukturelle skiller henvises det til variabler gjengitt i Lipset og Rokkan (1967), samt alder, kjønn og utdanning. De verdimessige variablene er hentet fra Knutsens (2012) verdimodell, som diskuteres videre i teorikapittelet. Underproblemstillingene belyser om partiene appellerer til den samme velgergruppen, der de er alene sammenlignet med der de ligger nær hverandre i det politiske rommet. Dersom det identifiseres variabler som skiller partiene fra hverandre, er det usikkert om de kan sees på som samme partifamilie, og det er rom for begge partiene i et politisk system.

Problemstillingen analyseres kvantitativt med data fra fjerde runde 2008-2010 i European Values Study (EVS). Siden dette er et relativt nytt fenomen, vil disse data være godt egnet til å besvare denne problemstillingen. Fokuset i analysen vil være å danne et komparativt perspektiv av de venstresosialistiske og grønne partiene i vesteuropeiske etablerte partisystemer, og sterk representasjon av partifamiliene. Denne oppgaven utgjør en analyse av 17 vesteuropeiske land som alle har en eller flere av disse partifamiliene representert i sitt

partisystem. Bakgrunnen for utvelgelsen av landene og de metodiske tilnærmingene kommer jeg tilbake til i kapittel 4 og 5.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgavens struktur vil videre bestå av syv deler: partifamiliene, teori og hypoteser, metode, undersøkelsesland, bivariate og multivariat analyse og avslutning. Neste kapittel, 2, vil omhandle klassifisering av venstresosialistiske og grønne partier i partifamilier og den politisk, ideologiske og historiske forankring til venstresosialistiske og grønne partier. Deretter vil kapittel 3 vil ta for seg velgeratferden og endringer i denne som det teoretiske fundamentet. Hypotesene konstruert av anvendt teori vil utgjøre rammeverket for videre analyse. De forventningene som fremsettes baseres på forskjeller og likheter mellom disse partifamiliene. Kapittel 4 presiserer den metodiske tilnærmingen anvendt for å besvare oppgavens problemstilling. Analysemetode, reliabilitet og validitet, samt operasjonalisering av variablene vil være sentrale elementer. Videre vil kapittel vil 5 redegjøre for landspesifikk empiri i form av historisk utvikling, politiske saker, tidligere valgresultater og politisk standpunkt. Den bivariate analysen presenteres i kapittel 6 der sammenhengen mellom avhengig variabel og en og en uavhengig variabel analyseres. Multivariat analyse utgjør kapittel 7 og tar for seg flere uavhengige variablers samtidige påvirkning på den avhengige variabelen stemmegivning. Oppgaven avsluttes i kapittel 7 der den større betydningen av funnene og mulige implikasjoner vurderes.

2 Den venstresosialistiske og grønne partifamilien

2.1 Introduksjon

Partiene i de ulike landene deles, som nevnt i innledningen, inn i partifamilier presentert i avsnittet under. Det å dele de venstresosialistiske og grønne partiene i to partifamilier grunner i manglende identifiserbare likheter og tar utgangspunkt i Mair og Mudde (1998). For å kunne etablere de som to partifamilier og videre analysere forskjellene og likhetene mellom partiene, redegjøres det her for deres generelle historiske opprinnelse og ideologiske utgangspunkt. Noen fellestrekk er gjenkjennelig hos de fleste partiene, men i hvor stor grad trekkene er til stede vil variere fra land til land. Mer landspesifikk bakgrunn om de ulike partiene vil presenteres senere i kapittel 5.

2.2 Politiske partier klassifisert i partifamilier

Downs (1957) referert i White (2006, s. 7) hevder et politisk parti kan identifiseres ved følgende karakteristikkk:

A political party is a team of men seeking to control the governing apparatus by gaining office in a duly constituted election. By team, we mean a coalition whose members agree on all their goals instead of on just part of them. (s.52)

Det er en manglende enighet i akademia om hvilke karakteristika som identifiserer politiske partier og hvilke definisjoner som er best egnet. Likevel kan noen generelle trekk identifiseres ut fra tre funksjoner man tillegger partiene. For det første har partiene en sentral rolle med å knytte individer til den demokratiske prosessen ved å forenkle valg, og mobilisere til deltakelse. Et annet element er funksjonen som politiske organisasjoner ved å forme ledere og fremme politiske interesser. Det tredje og siste elementet er rollen partiene spiller i å administrere og strukturere regjeringmakten og implementere deres politikk (Dalton & Wattenberg, 2009, s. 5-8).

Dersom man har en gruppe ulike politiske partier med identifiserbare likheter, kan de ifølge Mair og Mudde (1998, s. 214–212) klassifiseres inn i samme partifamilie. Dette gjøres ved

fire forskjellige, men noe overlappende tilnærminger. Den første tilnærmingen identifiserer partifamilier etter felles historisk opphav og tradisjon. En annen tilnærming utvikler klassifiseringen på bakgrunn av felles koblinger som internasjonale føderasjoner eller transnasjonale grupper. En tredje inndeling finner likheter basert på partienes ideologi og partiprogrammer, mens den siste metoden baserer seg på partienes likheter i navn. Det kan sies at klassifiseringen etter opphav og uttrykt politikk er de sterkeste og oftest anvendte kriteriene. Klassifisering av politiske partier i ulike partifamilier gjøres i denne oppgaven for å kunne sammenligne plasseringen av velgerne til de forskjellige partiene langs ulike dimensjoner. Inndelingen vil videre være basert på Knutsens (1995, s. 12) kombinasjon av tre av tilnærmingene; etter partinavn, historisk tradisjon og partiprogrammer som representerer uttrykt politikk. Ved å inkludere flere elementer i inndelingen, gir det et mer helhetlig bilde av partienes utvikling over tid, noe som er sentralt i forhold til om partiene bør klassifiseres som en eller to partifamilier.

2.3 Vestresosialistiske partiers utvikling

Et venstresosialistisk parti innehar, ifølge Knutsen (1995, s. 12), en ”ny politikk”-orientering i tillegg til det tradisjonelle venstreorienterte likhetssynet. Partiene plasserer seg gjerne til venstre for de sosialistiske/sosialdemokratiske partiene på den økonomiske høyre-venstreskalaen. Andre saker er pasifisme, antimilitærisme, individualisme og skepsis knyttet til de hierarkiske organisasjonene i fagforeninger og sosialistiske/sosialdemokratiske- og kommunistiske partier. Denne partifamilien har også ofte blitt beskrevet som ”the new left” (Gallagher, Mair, & Laver, 2011, s. 249).

De første rene venstresosialistiske partiene vokste frem i lys av kritikken mot Sovjetunionen og deres kommunisme som oppstod fra 1968-radikaliseringen av Europa. Denne perioden innebar for noen en følelse av samfunnsmessig, politisk selvtilfredshet på grunn av bred sosialdemokratisk enighet. Den sosialistiske politikken basert på distinkte klassebaserte bevegelser ble i denne perioden mer fraværende. En rekke nye ideer medførte at partiene, som oppstod på denne tiden, hadde sin basis i antikapitalistiske, antiimperialistiske og suverenitetsperspektiver (Hudson, 2012, s. 11). Denne anti-militarismen, motstand mot internasjonal globalisering og sammenslåinger under kapitalismen var bakgrunn for flere av partiene. I noen tilfeller kan partiene sees på som en valgallianse samlet under motstand mot ECC og/eller NATO. Motstand mot Moskvas kommunistiske retning ved invasjonen av

Tsjekkoslovakia, og et ønske om avstand fra Moskva-lojalisme var avgjørende for retningen partiene tok. Der man på denne tiden anvendte konstitusjonelle strategier og brede allianser sammen med motstand mot "Bolshevikske" ideer kollapset en rekke diktaturer og demokrati vokste frem (Beyme, 1985, s. 78–81; Eley, 2002, s. 406–408).

Etter 1989 var fremveksten av venstresosialistiske partier en konsekvens av kollapsen av den kommunistiske bevegelsen ved Berlin-murens fall og oppløsningen av Sovjetunionen. Kommunistpartiene responderte ulikt på hendelsene, der en strategi var å endre navn for å unngå den kommunistiske merkelappen, og redefinere seg selv som ikke-kommunistiske venstreradikale. Andre partier gjennomgikk en fullstendig transformasjon til mer sosialdemokratiske partier, som for eksempel det italienske kommunistpartiet (PCI). I Øst-Europa fikk kommunistpartiene en mer nasjonalpopulistisk retning. En fjerde gruppe av disse partiene sluttet å eksistere som selvstendige partier, men heller som semi-permanente koalisjoner med en demokratisk, sosialistisk retning, tilsvarende Izquierda Unida i Spania, eller som allierte med sosialdemokratiske partier. En liknende strategi innebar fullstendig oppløsning av kommunismen til mer postkommunistiske koalisjoner, lik GroenLinks i Nederland og Bloco de Esquerda i Portugal. En siste strategi besto i en redefinering eller bevaring av kommunismen og deres tradisjoner, men etter hvert også tilpasset det nye samfunnet som i Hellas. I det politiske rommet etter kommunistene, ble det dannet nye partier med nye ideologiske kombinasjoner. Disse senere venstresosialistiske partiene var et resultat av studentradikalisme og økende økologisk tankegang (March, 2008, s. 7)³.

Noen venstresosialistiske partier har en ideologisk opposisjon mot markedskreftene, men interesse for offentlig eierskap og en kontrollert økonomi, med andre ord en mer venstreorientert økonomisk politikk. Et fellestrekk med kommunistene, i motsetning til grønne partier, er i noen grad deres appell til den tradisjonelle arbeiderklassen. Uavhengig av synet på velferdsstaten og sosial rettferdighet fremmes en tankegang om økt frihet, ivaretagelse av miljøet og demokrati, samt en skepsis mot europeisk integrasjon (Gallagher mfl., 2011, s. 249–250). Deler av det ideologiske grunnlaget for et utvalg venstresosialistiske partier er basert på økososialisme som knytter miljø og grønn politikk sammen med innslag av en sosialistisk ideologi som sosial sikkerhet, likhet og demokrati. Frihetlige verdier som alternative livsstiler, mistro til staten og byråkratisk motstand er også sentrale for disse

³ Enkeltpartienes historisk bakgrunn, politiske utvikling og ideologiske standpunkt vil presenteres i mer detalj senere i denne oppgaven.

partiene. Denne balansen mellom en økologisk og sosialistisk politikk kan i noen tilfeller være motstridende. Partiene vektlegger med dette ”new left values”, som feminisme, homofiles rettigheter, pasifisme og miljøvern, samtidig som de ser viktigheten av økonomisk omfordeling og arbeidstakerkontroll som gjerne er knyttet til det mer tradisjonelle venstre (Carter, 2008, s. 72; Inglehart, 1977, s. 240).

2.4 Grønne partiers utvikling

De grønne partiene er ved deres ideologiske base ulike de fleste andre partifamilier. Disse partiene representerer en politisk endring der beskyttelse av miljøet ble satt på den politiske agenda (Burchell, 2002). Partiene fremmer en politikk som demper økonomisk vekst og krever substansiell regulering av industriell og kommersiell aktivitet (Gallagher mfl., 2011, s. 250–252). Det kan være vanskelig å definere grønne partier, men både Kitschelt (1990), Müller-Rommel (1990) og Poguntke (1989) har identifisert noen fellestrekk. Hovedorienteringen baserer seg på en sterk økologisk orientering, solidaritet med utviklingsland og våpennedrustning. Andre saker er motstand mot profesjonalisering, tradisjonell byråkratisering og en desentralisert holdning til partiorganisasjonen. De fleste grønne partiene er for massedeltakelse ved grasrotdemokrati og kollektive avgjørelser sammen med økt individualisme (Kitschelt; Müller-Rommel; Poguntke, referert i Burchell, 2002, s.17-18). Grønne partier støttes av medlemmer av den nye middelklassen uten religiøs konfesjon. Den grønne velgeren er gjerne urbant bosatt og yngre kvinne med høyere utdanning (Dolezal, 2010, s. 540).

Fremveksten av grønne partier i Europa på 1980-tallet markerte en ny form for politisk bevegelse, og utfordret modellen for partiorganisering og det eksisterende partisystemet. Disse partiene skilte seg fra andre ved at de manglet en organisatorisk kontinuitet. Utviklingen av partiene siden 1980-tallet kan sies å markere institusjonaliseringen av ”ny politikk” (Burchell, 2002, s. 2–4). Grønne partier ønsker å fremme deres ulikhet fra andre partier, noe som gjør en plassering langs den økonomiske høyre-venstre-dimensjonen vanskelig. De ønsker ikke å plasseres på grunn av at det økologiske imperativ som partiene drives av, ikke fanges opp av denne dimensjonen. Grønne liker å beskrive seg selv som ”neither left nor right, but in front”. På tross av deres ønske om politisk uavhengighet, plasseres de gjerne på venstresiden rett over sentrum fordi partiene økonomisk ønsker å

kontrollere markedet heller enn å fjerne det, men avviser enhver form for planøkonomi og fritt marked (Carter, 2008, s. 73–75).

Utviklingen av de grønne partiene kan spores tilbake til to nøkkelprosesser på 60- og 70-tallet, før partiene ble opprettet på 80-tallet. De grønnes opphav i nye sosiale bevegelser som fredsaktivister, miljøvernere og forkjempere for kvinners rettigheter, og disse bevegelsenes utradisjonelle aktivisme, utgjorde den første prosessen. Denne formen for aktivisme var utradisjonell ved at man la større vekt på saker knyttet til livskvalitet enn personlig velstand og materialistisk velvære. Den organisatoriske strukturen er en annen utradisjonell karakteristikkn knyttet til disse partiene. Man flytter seg bort fra den tradisjonelle strukturen til en mer desentralisert og åpen demokratisk struktur. Den moderne staten ble utfordret, og man fremhevet motsetningene som statlig innblanding i samfunnet skapte. Denne konflikten underbygget den ikke-institusjonelle karakteren til disse sosiale bevegelsene (Burchell, 2002, s. 11). Den andre prosessen var utviklingen av økofilosofien og representasjon av en grønn politisk tankegang på den politiske agenda. Partiene var ikke bare et verktøy for de nye sosiale bevegelsene, men også et uttrykk for debatt omkring miljøvern eller økologi. Økologien omfattet de som ønsket å verne om miljøet på grunn av egenverdien knyttet til jorden. Disse hevdet at samfunnet må revurdere sine kjerneverdier og anerkjenne de naturlige begrensningene som finnes ved økonomisk vekst og befolkningsøkning. Miljøvernerne er de som ønsker å verne om miljøet til det bedre for samfunnet. Dette er gjerne den ledende tilnærmingen til miljøsaken. Grønne partier i Europa ble utviklet rundt begge disse linjene og noen ganger også en kombinasjon (Burchell, 2002, s. 14; Richardson, 1995, s. 7).

Poguntke (1993, s. 191) identifiserer to undergrupper innenfor de grønne partiene: moderate/realister (realos) og fundamentalister (fundis). Disse har et felles mål, men er svært uenige i strategien for å nå målet. Konflikten mellom realos og fundis omhandler uklarheter rundt de grønne partienes strategi for parlamentarisk aktivisme. Man kan her skille mellom et fundamentalt eller ”mørkegrønt” perspektiv med fokus på radikale økologiske engasjement mot et alternativt moderat eller ”lysegrønt” perspektiv (Burchell, 2002, s. 26).

På bakgrunn av venstresosialistiske og grønne partiers historiske utvikling og den ideologiske basisen, vil neste kapittel redegjøre for teorier som belyser velgeratferd og partivalg knyttet til de samme partifamiliene. Samfunnsendringer, presentert videre, har medført en økende oppslutning om begge partiene ved å påvirke velgernes opprinnelige politiske tilknytninger.

3 Teori: Velgeratferd og tilknytninger til venstresosialistiske og grønne partier

3.1 Introduksjon

This value shift [from social class-based politics toward increasing emphasis on the physical and social quality of life and self-expression] implies the rise of new political movements and parties, and the emergence of an increasingly elite-challenging public. (Inglehart, 2007)

For å kunne undersøke utviklingsmønstre ved venstresosialistiske og grønne partier og deres velgere, er det viktig å avklare hva og hvordan teorien på dette området identifiserer disse gruppene. Først presenteres sammenhengen mellom sosial struktur og partivalg bestående av Lipset og Rokkans (1967) skillelinjemodell, fastfrysingshypotesen og tendensene til nye, endrede og/eller svekkede tilknytninger. Disse elementene utgjør sammen den teoretiske bakgrunnen for oppgaven. De sosiostrukturelle hypotesene er utledet fra de overnevnte teoriene og presenteres i avsnitt 3.2. Videre følger Ingleharts (1977) skille mellom ”ny-” og ”gammel politikk”, samt Kitschelts (1994) romlige modell for partikonkurranse som en overgang fra stemmegivning basert på sosial struktur til verdier og verdiendringer blant velgerne. Avsnitt 3.4 og 3.5 presenterer verdibaserte forklaringer for partivalg. Hypotesene er også her utledet av teorien presentert i avsnittene over, sammen med Knutsens (2012) verdibaserte konfliktlinjer. Samlet sett utgjør de sosiostrukturelle og verdimessige faktorene forklaringene på partivalg og oppgavens hypoteser som setter de venstresosialistiske og grønne partiene opp mot hverandre.

3.2 Sammenhengen mellom sosial struktur og partivalg

Lipset og Rokkans (1967, s. 2) *Party system and Voter Alignments*, introduserte hva som senere har blitt kjent som ”The Social Cleavage Model”. Dette kan sees på som et av de største bidragene omkring sammenhengen mellom sosiale strukturelle linjer i samfunnet og partivalg. De beskriver det moderne partisystemet ut fra historiske mønstre og sosioøkonomisk utvikling som de største kildene til sosial konflikt i dagens demokratier. Sosiale skillelinjer i et samfunn er i de fleste tilfellene reflektert i fremveksten av partisystemet, og de politiske partiene er hovedagentene for å transformere sosiale konflikter til politiske delinger (Oskarson, 2005, s. 84).

Lipset og Rokkans analyser inneholdt ingen eksplisitt definisjon av begrepet skillelinje. Det har derfor vært flere diskusjoner rundt begrepsforståelsen. Barteloin og Mair (1990, s. 212–249) har systematisert sentrale elementer i modellen og er en av de mest anvendte teoretiske tilnærmingene. Ifølge disse kan en skillelinje sees på som en samfunnsdeling bestående av tre elementer. Et empirisk element ved identifiserbare sosiale grupper, deretter et normativt element ved en kollektiv identitet innenfor gruppen og til slutt et organisatorisk/atferdsmessig element som et institusjonelt uttrykk for skillelinjen (Aardal, 1994, s. 223). De nye sosiale bevegelsene kan være det empiriske elementet, deres felles verdsett blant ”ny politikk” det normative elementet, og de grønne og venstresosialistiske partier er det organisatoriske uttrykket.

Tett opp til denne definisjonen finner man Knutsen og Scarbrough (1995) som sier at en skillelinje er en ”... *deep-seated sosio-structural conflicts with political significance* ...” (s.493). En skillelinje må først ha tilknytning til en vedvarende sosial deling som gir opphav til strukturelt definerte grupper. Deretter må skillelinjen engasjere et felles verdsett hos denne gruppen. Avslutningsvis institusjonaliseres skillelinjene gjerne i form av et politisk parti som uttrykk for disse verdiene. I denne definisjonene vektlegges de politiske partiene ved at de omformer sosiale delinger til skillelinjer ved å gi et sammenhengende politisk uttrykk til hva som ellers ville vært usammenhengende og fragmenterte holdninger, verdier og oppfatninger hos medlemmene (Knutsen & Scarbrough, 1995, s. 493–495).

3.2.1 Den tradisjonelle sosiostrukturelle-skillelinjestrukturen

De fire sentrale sosiopolitiske skillelinjene til Lipset og Rokkan (1967), kan sees på som forklaringer på velgernes partivalg ved at velgernes sosiale grupper langs de ulike skillelinjene knyttet seg til partier som representanter for deres interesser. Modellen er påvirket av styrken på båndene mellom et gruppemedlemskap og partiet organisert rundt skillelinjene, sammen med den sosiale sammensetningen av velgerne langs skillelinjene og hvorvidt de skillelinjebaserte partiene faktisk representerer en gitt sosial gruppe (Oskarson, 2005, s. 87). Videre argumenteres det for at skillelinjemodellen viser hvordan massepartiene institusjonaliserte de eksisterende gruppetilhørighetene, og på denne måten skapt et rammeverk for partisystemet. Ved hvert valg vendte partiene seg mot den samme sosiale gruppen for grunnstøtte. På denne måten fikk man sosiale skillelinjer, med utgangspunkt i

den nasjonale og industrielle revolusjonen, og en stabil og politisert deling innenfor samfunnet (Dalton, 2008, s. 131).

Den nasjonale revolusjonen eller den nasjonsbyggende prosessen gav opphav til skillelinjene mellom sentrum-periferi og kirke-stat. Den førstnevnte konflikten oppstod når den sentrale og dominante nasjonsbyggende kulturen ønsket å standardisere lover, kulturen og markedene innenfor statens grenser. Dette møtte motstand fra provinsene og etniske, språklige og religiøse minoriteter som ønsket å bevare deres uavhengighet og autonomi. Den andre konflikten var knyttet opp til den sentraliserte, standardiserte og mobiliserende nasjonalstaten og de historisk etablerte privilegiene til kirken (Lipset & Rokkan, 1967, s. 16). Dette var en konflikt omkring rettigheter, privilegier og om politikk knyttet til sentrale spørsmål, som moral og utdanning, skulle bli bestemt av staten eller kirken. Denne skillelinjen utviklet seg forskjellig i protestantiske og katolske samfunn. Den protestantiske kirken var gjerne statskirker, og ble sett på som agenter for staten, slik at disse hadde få insentiver til å utfordre politikken staten førte. For den katolske kirken var konflikten større da de så på seg selv som overordnet staten i en allianse med den overnasjonale, religiøse organisasjonen, Vatikanstaten. Dermed oppretthold kirken egne skoler og moralske lover rundt skilsmisse og abort reflekterte katolske verdier (Gallagher mfl., 2011, s. 282).

Som et resultat av den industrielle revolusjonen oppstod skillelinjene mellom by-land og sosial klasse. Den første av disse to genererte konflikten mellom de tradisjonelle landlige interessene og den økende klassen av kommersielle industrielle entreprenører i byene (Lipset & Rokkan, 1967, s. 16). Denne konflikten har økende relevans i dagens samfunn ved utfordringer knyttet til å balansere ressursene mellom byene og områdene utenfor (Gallagher mfl., 2011, s. 283). Den gjerne viktigste konflikten som oppstod fra den industrielle revolusjon var mellom den fremvoksende arbeiderklassen som arbeidstakere på den ene siden og kapitaleiere/arbeidsgivere eller bedriftseiere og deres bånd til den etablerte eliten på den andre siden (Lipset & Rokkan, 1967, s. 16). Denne konflikten operasjonaliseres gjerne som en klassekonflikt. Industrialiseringen førte til at arbeidere samlet seg i fabrikker noe som skapte et miljø der man begynte å utvikle fagforeninger og politiske partier for å bedre arbeidsforholdene ved kollektiv handling (Gallagher mfl., 2011, s. 284).

De fire skillelinjene nevnt over kan sees på som sosiostrukturelle konflikter som gjenspeiles i opposisjonen mellom politiske partier (Lipset & Rokkan, 1967, s. 23). Partisystemene

opererer på denne måten som en aktør som beskytter de relevante politiske skillelinjene for velgerne (Oskarson, 2005, s. 85). Disse vil danne utgangspunktet for de sosiostrukturelle hypotesene presentert i avsnitt 3.3.

3.2.2 Fastfrysningshypotesen: Varig tilknytning mellom sosiale grupper og partivalg?

Skillelinjeteorien var et forsøk på å systematisere den komparative historien om velgernes tilknytning til partier på 50- og 60-tallet, og stabiliteten i dette forholdet. Koblingen mellom sosiale grupper og partier har blitt sett på som hovedforklaringen på stabiliteten i det europeiske partisystemet, og hvorfor flere av de politiske partiene i disse landene gjerne er over hundre år gamle (Oskarson, 2005, s. 85). Lipset og Rokkan (1967) mente dermed at partisystemet var frosset og deres konklusjon var som følger:

the party systems of the late 1960s reflect, with few but significant exceptions, the cleavage structures of the 1920s. ... The party alternatives, and in remarkably many cases the party organizations, are older than the majorities of the national electorates. (s.50)

Dette er blitt kjent som fastfrysningshypotesen, som sier at partisystemet i Vest-Europa ”frosset fast” på 1920-tallet siden det ikke var flere velgergrupper å mobilisere. Enhver endring etter dette ble sett på som enten marginale eller midlertidige. De politiske konfliktenes institusjonelle feste i det politiske systemet har bidratt til å gjenskape skillelinjene de opprinnelig var et produkt av. En forklaring på hvorfor skillelinjene underbygde partipolitikken og var vedvarende, er at de fleste aktive partiene på denne tiden hadde vært en del av det politiske landskapet i lang tid og dermed hadde en omfattende velgergruppe som identifiserte seg med partiene (Lipset & Rokkan, 1967, s. 50–51).

3.2.3 Nye eller svekkede tilknytninger: fremveksten og en konsekvens av ny politikk

På tross av tesen om fastfrysing av partisystemet og faste bånd mellom politisk parti og sosiale grupper, er vesteuropeiske partisystemer i dag relativt ustabile. Dalton mfl. (1984) oppdaget disse samfunnsmessige utviklingene og skisserte to generelle modeller som prøver å forklare hva som er årsaken til og konsekvensen av disse endringene i vesteuropeisk politikk. Den første forklaringen er basert på Ingleharts (1977) postmaterialismeteorologi, og sier at fordi de tradisjonelle skillelinjene forsvinner eller mister sin relevans vil nye skillelinjer

vokse frem som erstatning for de gamle. Velgerne går gjennom en prosess av ”realignment” ved nye og endrede tilknytninger (Dalton, Flanagan & Wattenberg referert i Gallagher mfl., 2011, s. 298). Fremveksten av nye sosiale bevegelser med basis i verdimeslige heller en sosiostrukturelle karakteristika er gjerne uttrykt organisatorisk ved venstresosialistiske og grønne partier. Disse partiene kan sies å institusjonalisere en ny skillelinje forskjellig fra de mer tradisjonelle partiene (Knutsen, 1995, s. 2). På denne måten er den tradisjonelle skillelinjebaserte politikken mindre relevant for partivalg, og man ser en overgang til mer verdiorientert politikk (Aardal, 1994, s. 228).

Den andre forklaringen sier at nesten uavhengig av nye saker i postindustrielle samfunn vil de politiske partiene bli mindre relevante for representasjon av velgernes interesser. Det vil oppstå en nedgang i tilknytninger eller ”dealignment” mellom politiske partier og sosiale grupper på grunn av redusert partiidentifikasjon, fremveksten av nye politiske partier og en økende velgervolatilitet (Gallagher mfl., 2011, s. 298). Tendensene er at velgerne vender seg i økende grad bort fra partiene til fordel for nye sosiale bevegelser og interessegrupper (Aardal, 1994, s. 228). Svekkede tilknytninger fører til økende støtte til nye og mer individualiserte partier. På grunn av dette har rommet for fremveksten av nye partier blitt betydelig større og benyttet av de venstresosialistiske og grønne partiene (Gallagher mfl., 2011, s. 307).

3.3 Hypoteser utformet av strukturelle skillelinjer

Hypotesene presentert under er basert på tre av fire sosiostrukturelle skillelinjer fra Lipset og Rokkans (1967) skillelinjemodell; religiøs konfesjon, urban-rural og klasse, samt kjønn og alder. Sentrum-periferi målt ved region vil ikke inkluderes i videre analyse siden denne er svært kompleks, og det ikke finnes standardiserte mål på denne dimensjonen. To av disse fire skillelinjene er også verdimeslige ekvivalent (økonomisk høyre-venstre og religiøs-sekulær), og vil benyttes som verdibaserte konfliktlinjer senere i delkapittel 3.7. Konfliktene skissert her kan sees på som mer sentrale for tradisjonelle partier, men også interessante å undersøke i lys av dagens samfunnsendringer og fremveksten av nye partier. Det er ønskelig å undersøke partienes plassering i det allerede etablerte partisystemet og de eksisterende skillelinjene. Utvalgte variabler vil avdekke forskjeller og likheter mellom partifamiliene ved at de representerer noen av de eksisterende konfliktdimensjonene i samfunnet. Selv om hypotesene utformet her og i delkapittel 3.7 er formulert bivariat vil de også testes multivariat der

sammenhengene mellom den uavhengige variabelen kontrollerer for andre variabler. Det er ikke formulert antagelser om forskjeller internt i partifamiliene på grunn av en politisk konkurrent da det er vanskelig å utvikle slike hypoteser. Dette vil likevel vurderes ut fra de allerede konstruerte hypotesene da analysen skiller mellom tre partigrupper.

Religiøs trosretning er den strukturelle variabelen assosiert med medlemskap i ulike kirkesamfunn, inkludert de som ikke er medlem av et kirkesamfunn (Knutsen, 2012, s. 8). Som konflikt er dimensjonen svekket de siste årene, men ”ny politikk”- orienteringen kan bidra til å styrke korrelasjonen mellom religion og mer tradisjonelle partier (Inglehart, 1977, s. 222). Det finnes små forskjeller mellom grønne og venstresosialistiske partier ved religiøs konfesjon siden deres velgerne gjerne er de med lav religiøs involvering, og partiene ikke sees på som tradisjonelle på dette området. Dette er dermed en lite sentral skillelinje og følgende hypotese kan utformes:

H₁: Både venstresosialistiske og grønne velgerne forventes å plasseres i gruppen uten religiøs tilhørighet, og det forventes å finne få forskjeller mellom disse sekulære partiene.

Forskjellene mellom by-land er en indikator på skillelinjen knyttet til varemarkedet i Lipset og Rokkans (1967) modell. Denne er i hovedsak viktigst for bondepartier der disse partiene har oppstått ved at sterk kulturell opposisjon har forsterket den økonomiske konflikten. De partiene med mer tradisjonelle velgere er gjerne sterkere knyttet til mer rurale innbyggere (Knutsen, 2012, s. 8). Denne skillelinjen antas å ikke ha den samme styrken som tidligere, på grunn av geografisk mobilitet (Inglehart, 1977, s. 226). Denne strukturelle delingen kombinerer en økonomisk og kulturell motsetning da de store byene representerer serviceyrker og et moderne sekulært verdenssamfunn (Dolezal, 2010, s. 539). Venstresosialistiske og grønne partier har i liten grad tatt opp denne konfliktlinjen, men antas å ha en stor tilslutning av velgere i mer urbane områder, siden velgere gjerne kommer fra nye sosiale bevegelser med en urban tilhørighet. De grønne partiene har i større grad sin opprinnelse fra disse bevegelsene, og det er mulig å finne forskjeller mellom partiene på bakgrunn av historisk utvikling og tidlig støtte. Følgende hypotese utformes:

H₂: Begge partifamiliene forventes å ha størst tilslutning fra urbane velgere, men grønne partier vil ha større forskjeller i velgeroppslutningen mellom by og land enn venstresosialistiske partier.

Den nye middelklassen er en økende gruppe bestående av høyt utdannede i profesjoner eller velferdsjobber med en økonomisk sikkerhet (Kriesi, 1993). Denne klassen hevdes å være delvis utelukket fra det tradisjonelle partisystemet og mer villige til å kritisere de eksisterende partiene, byråkratiet og den politiske agenda. Denne gruppen er sterkt representert blant nye sosiale bevegelser, og forventes dermed å få en høy oppslutning blant både den venstresosialistiske og grønne partifamilien (Carter, 2008, s. 92). Det finnes internt i denne gruppen, som Oesch (2006, s. 6–7) argumenterer for, store forskjeller i individenes arbeidsposisjoner som gjør det nødvendig med differensiering. Han identifiserer tre grupper innenfor den nye middelklassen: administrative ledere, tekniske spesialister og sosiokulturelle spesialister. Den første gruppen har høy lojalitet til organisasjonen som følge av en byråkratisk arbeidsdeling og sitter i en posisjon med muligheter til å koordinere og kontrollere andre. Sosiokulturelle spesialister har en mer autonom arbeidssituasjon, og er sterkere knyttet til deres profesjon og deres klienter heller enn organisasjonen. Tekniske spesialister er i en mellomposisjon der deres tekniske ferdigheter rettes mot deres profesjonelle fellesskap heller enn organisasjonen, men arbeidets tekniske natur skaper noe mulighet for arbeidsdeling. Disse gruppernes ulike arbeidsoppgaver innenfor middelklassen kan medføre ulik tilhørighet til venstresosialistiske og grønne partier. Administrative ledere er, ved deres mer tradisjonelle tilknytning til organisasjonen og en hierarkisk struktur, den gruppen som skiller seg ut. De grønne partienes mer frihetlige orientering i synet på økte kollektive avgjørelser, massedeltakelse og motstand mot byråkratisering, jf. kapittel 2, kan påvirke klasseopplutningen ved at deres politikk har mindre appell til denne mer tradisjonelle middelklassegruppen (Dolezal, 2010, s. 539). På bakgrunn av dette er det mulig å anta at grønne partier har en lavere oppslutning hos administrative ledere enn venstresosialistiske partier. Forskjellene internt i middelklassen er dermed større for de grønne enn venstresosialistiske partiene. Følgende hypotese skisserer disse sammenhengene:

H₃: Både de venstresosialistiske og grønne partiene forventes å ha en større oppslutning blant middelklassekategoriene enn blant andre klasser. Klasseforskjellene mellom administrative ledere og de to andre middelklassene tekniske spesialister og sosiokulturelle spesialister forventes å være større for de grønne enn de venstresosialistiske partiene.

Kvinner er i nyere tid sett på som sterkest orientert i retning av sakene grønne og venstresosialistiske partier fremmer (Inglehart, 1977, s. 229). Det tradisjonelle kjønnsgapet

der kvinner tidligere hadde mer konservative sentrumsorienteringer enn menn er ifølge Norris (1999, s. 150) erstattet av et moderne kjønns-gap som identifiserer de overnevnte endringene. Det er dermed mulig å anta at kvinner vil være sterkere representert for begge partiene enn menn. Venstresosialistiske partier sees på som mer venstreorientert enn grønne partier spesielt når det kommer til økonomisk politikk. Dette kan man, som nevnt senere, se fra deres plassering langs den økonomisk høyre-venstre-dimensjonen. Menn har tidligere hatt en tendens til å være sterkere representert på venstresiden, med tanke på fagforeningsmedlemskap og arbeiderklassekulturen, enn kvinner, noe som tilsier variasjon i kjønnsopplutningen i de venstresosialistiske partiene (Knutsen, 2004, s. 198–200). Det er dermed mulig å anta at forskjellen mellom andelen kvinner og menn er større for grønne partier enn venstresosialistiske partier.

H₄: Både de venstresosialistiske og de grønne partiene forventes å få en større opplutning blant kvinner enn menn, og andelen kvinnelige velgere forventes å være minst for de venstresosialistiske partiene.

Yngre velgere er den gruppen som trekkes frem når det er snakk om de nye partifamiliene og deres noe annerledes politikkkutforming ved ”ny politikk” (Inglehart, 1977, s. 22). Som en konsekvens av svekkede eller nye tilknytninger mellom velger og parti, har ikke yngre velgere utviklet bånd til de tradisjonelle partiene og har letter for å velge disse nye partiene (Berglund, 2004, s. 12). På grunn av deres lengre levetid som parti og historisk kontinuitet kan venstresosialistiske partier forventes å ha en noe eldre velgermasse enn de grønne partiene. Forkjemperne for en mer venstresosialistisk politikk og velgerne disse partiene rekrutterte var i utgangspunktet 1968-erne. I dag er det fortsatt mulig å anta at disse støtter opp om venstreorientert politikk, uten å være regnet som den yngre generasjonen. Dette tilsier at generasjonsvariasjonene er større for venstresosialistiske partier enn grønne partier, ettersom de i dag har opplutning fra yngre velgere i tillegg til denne generasjonen (Eley, 2002, s. 458). De grønne partiene er en nyere politisk bevegelse enn venstresosialistiske partier noe som kan medføre en yngre velgergruppe. Forskjeller mellom generasjonene der dagens yngre i større grad enn tidligere verdsetter andre saker enn eksempelvis økonomiske forhold gjør at aldersgruppene stemmer ulikt og de grønne har de yngste velgerne. Basert på forholdet mellom disse partiene og alder forventes det å finne følgende sammenheng:

H₅: Både de venstresosialistiske og grønne partiene forventes å ha større opplutning blant

ynge enn eldre generasjoner, og variasjonen i velgernes alder antas å være størst for venstresosialistiske partier

Utdanningsrevolusjonen de siste årene har i Vest-Europa medført økte utdanningsmuligheter for flertallet av befolkningen. Tidligere var sammenhengen mellom stemmegivning og utdanning at de med lavere utdanning stemte på tradisjonelle venstreorienterte partier, og de med høyere utdanning stemte mer konservativt, høyreorientert. Endringer i det politiske landskapet ved studentprotester og en endret konfliktstruktur skapte en ny sammenheng mellom utdanning og stemmegivning. Denne sammenhengen forklares ved Ingleharts (1990, s. 56) hypoteser, gjengitt i avsnittet under, der individer med høyere utdanning vokste opp under tryggere økonomiske forhold, og stemte annerledes enn tidligere. De var åpne for nye og fremmede ideer og en sterkere tilknytning til det ”nye venstre” som grønne og venstresosialistiske partier representerer (Knutsen, 2004, s. 150–161). Ettersom venstresosialistiske partier kan sees på som mer venstreorienterte og en eldre politisk bevegelse, er det mulig å anta at disse har rester etter de tradisjonelle tilknytningene, der velgere med lavere utdanning stemte venstreorientert. Disse partiene har dermed større variasjon i utdanningsnivået blant sine velgere enn hva grønne partier har. Følgende hypotese utformes:

H₆: Både venstresosialistiske og grønne partier antas å ha en høyere oppslutning blant velgerne med høy utdanning. Venstresosialistiske partier kan derimot ha større variasjon i utdanningsnivåer blant sine velgere.

3.4 Samfunnsendringer: Skillet mellom ”ny- og gammel” politikk

Inglehart (1977, s. 21–24, 1990, s. 56) forklarer den økende relevansen av et nytt sett politiske mål, kalt ”ny politikk”, og nye eller endrede tilknytninger mellom velger og parti, jf. kapittel 3.2, ut fra hans teori om verdiendring i samfunnet. Dagens konflikter er en refleksjon av polariseringen mellom målene til tradisjonelle materialister og nye postmaterialister. Inglehart argumenterer for sin teori med utgangspunktet i to hypoteser. Den første, knapphetshypotesen, sier at et individs prioriteringer og verdier reflekterer innbyggernes og samfunnets nåværende sosioøkonomiske forhold. Dersom de økonomiske forholdene er gode, vil man se en økt fremvekst av postmaterialistiske verdier, men dersom man opplever en

økonomisk nedgangstid, vil de materialistiske verdiene være mer sentrale. Den andre, sosialiseringshypotesen, predikerer at et individs grunnleggende verdier reflekterer oppvekstvilkårene, både sosioøkonomiske, familiære og politiske forhold. Hovedargumentet er at som et resultat av historisk fremgang og fraværet av krig siden 1945, legger yngre individer mindre vekt på økonomisk og fysisk sikkerhet enn eldre individer. Spredningen av postmaterialistiske verdier er forklart ut fra økonomisk vekst og økende velstand, generasjonsskifter, fremveksten av en ny middelklasse og økende andel av befolkningen med høyere utdanning (Inglehart, 1977, s. 180–182).

Den ”gamle politikken” er representert ved de opprinnelige skillelinjene til Lipset og Rokkan, jf. 3.2, som konflikter i samfunnet. Disse skillelinjene gav i de fleste vesteuropeiske land opphav til de tradisjonelle partifamiliene (Knutsen, 1995, s. 12). Denne politikken omfatter saker som økonomisk vekst, stabile priser og en stabil økonomi, sikkerhet for innbyggerne gjennom et sterkt forsvar og utvidelse av velferdsstaten og byråkratiet. Posisjonen velgerne hadde i den gamle felles politiske agendaen ble tidligere tatt for gitt, men er innen ”ny politikk” utfordret (Poguntke, 1993, s. 10).

”Ny politikk” henviser derimot til konflikter som oppstod under det postindustrielle samfunnet og nye postmaterialistiske verdier i politikken (Dalton, 2008, s. 132). Denne politikken kan sies å være kravet om økologiske alternativer i økonomien, retten til deltakelse, frihet til å fremme en alternativ livsstil og våpennedrustning. Andre saker som er relevant for denne politikken er minoriteters rettigheter og utviklingshjelp. Sammen med økologi og miljøvern er selvbestemmelse og selvrealisering sentrale elementer. Det er den spesielle kombinasjonen av oppfatninger fra de ulike politiske retningene sammen med deres radikalisme som gjør ”ny politikk” til en politisk tendens i samfunnet. Det er en liten sjanse for at den ”nye politikken” skal ta helt over for den gamle på grunn av moralske verdier og økonomisk produksjon som fortsatt er sentrale for velgerne (Poguntke, 1993, s. 10–11). Dette skille mellom ”ny-” og ”gammel politikk” innebar et skifte fra verdier knyttet til det økonomiske livsgrunnlaget og sikkerhet i retning av mer tilhørighet, selvutfoldelse og livskvalitet (Inglehart, 1977, s. 41–43). Den nye politikken innebar en delvis endring av den politiske dagsorden ved nye politiske krav og samfunns mål. ”Ny politikk”-verdiens betydning for partivalg knyttes til velgere på venstresiden, fremveksten av nye politiske partier og sosiale bevegelser (Inglehart, 1977, s. 263, 241). Et ”ny politikk”-parti er dermed et parti som har blitt formet av den spesielle politiske orienteringen, og deltaksen blant tilhengerne.

Poguntke (1993, s. 41) hevder at de grønne partiene ligger nærmest hva man kan kalle en idealtipe av et ”ny politikk”-parti.

Disse perspektivene er ikke bare en tese med utgangspunkt i nye verdidimensjoner og dets sosiale basis. Som tidligere påpekt, er dette et perspektiv som kobler den materialistiske-postmaterialistiske orienteringen sammen med endringer i den politiske skillelinjestrukturen og politiske tilknytninger mellom parti og velger, jamfør kapittel 3.1. Individuer som vektlegger verdier knyttet til økonomisk og fysisk sikkerhet, vil ha et annet stemmegivningsmønster sammenlignet med de som har verdier knyttet til tilhørighet, følelser og estetikk (Knutsen, 1995, s.4).

3.5 ”Ny politikk” konsekvenser for partikonkurransen

Herbert Kitschelt (1995; 1994) utarbeidet teorier omhandlende endringer i partisystemet, partikonkurransen og politiske preferanser i vestlige demokratier. Han anvender Ingleharts (1977, 1990) teori om samfunnsendringer fra forrige avsnitt som bakgrunn for egne teorier. Endringer blant individene som økt utdanning, fremvekst av ny middelklasse og fredeligere samfunn vil føre til verdiendringer som i sin tur påvirker velgernes politiske preferanser. Den politiske agenda blir da en fundamental konflikt mellom ”ny” og ”gammel politikk”, noe som medfører en fremvekst av nye politiske partier som venstresosialistiske, grønne og høyreekstreme partier (Poguntke, 1993, s. 17).

I Kitschelts modell (figur 3.1) er partikonkurransen representert ved to akser og velgerfordelingen er representert ved et stiplet og et blankt område. Modellens horisontale akse viser partikonkurransen langs en økonomisk høyre-venstre-dimensjon og representerer ”gammel politikk”, mens den vertikale frihetlige-autoritære aksene er en verdibasert ”ny politikk” dimensjon. Begge disse dimensjonene vil i detalj presenteres senere i kapittelet. Før 1970-tallet foregikk partikonkurransen langs den tradisjonelle økonomiske høyre-venstre-aksen. En økende relevans av frihetlig orientering blant fagpersoner, serviceyrker og kvinner skapte en autoritær respons fra de med lavere utdanning, mannlige industriarbeidere eller arbeidsgivere i mindre bedrifter (Kitschelt, 1994, s. 23). I figur 3.1 er den nye hovedaksen for fordelingen av partier flyttet til den venstrefrihetlige-høyreautoritære aksene gjennom et nytt rom for velgerfordelingen. Velgerfordelingen er, på grunn av endrede velgerpreferanser, flyttet fra rommet rundt den horisontale aksene om høyre- eller venstreorientert økonomiske

verdier til en mellomposisjon i rommet rundt venstrefrihetlige og høyreautoritære verdier. Videre reflekterer figur 3.1 den politiske agenda inspirert av frihetlige og sosialistiske krefter på det radikale venstre, samt autoritære og kapitalistiske krefter på det ekstreme høyre opp til et gitt punkt, der til slutt frihetstankegangen jobber mot sosialismen, og den autoritære tankegangen jobber mot kapitalismen (Kitschelt, 1994, s. 30–31).

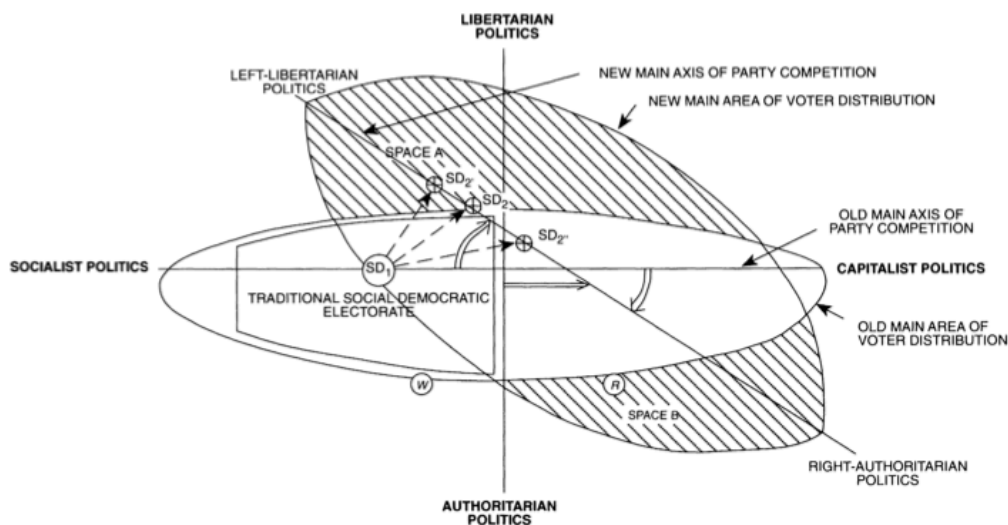

Fig. 2. The competitive space for social democracy in Western Europe in the 1980s

Figur 3.1: Det politiske rommet for partikonkurransen i Vest-Europa. Fra *The Transformation of European Social Democracy* s.32, av H. Kitschelt, 1994, Cambridge: Cambridge University Press.

Modellen viser at som følge av endrede sosioøkonomiske forhold, innbyggernes utviklede politiske preferanser og ny partikonkurransen må de eksisterende partiene ved sosialdemokratene tilpasse seg utviklingen. Fordi politikken ikke lenger baserer seg på allerede eksisterende kollektiv identitet og lojale velgere har sosialdemokratene tre strategier for å beholde oppslutningen. Den første strategien innebærer at sosialdemokratene blir mer kapitalistvennlige og frihetlige, identifisert ved SD_2 . Alternativt kan de flytte seg mot en ren venstrefrihetlig politikk ved $SD_{2'}$ eller en sterkere sentrumsorientering ved $SD_{2''}$. Den beste strategien er å plassere seg i midten av deres politiske rom, avhengig av rommets "crowdedness" ved politiske konkurrenter (Kitschelt, 1994, s.33).

Vektlegging fra ”gammel”- til ”ny politikk” med endrede velgerpreferanser har ikke bare påvirket de eksisterende politiske partiene ved partikonkurransen, men også skapt rom for de venstresosialistiske og grønne partiene. De venstresosialistiske partiene plasseres i den romlige modellen tar utgangspunkt i deres politiske historie og ideologiske standpunkt jf. kapittel 2.3. De plasseres langs den venstrefrihetlige-høyreautoritære aksens høyt oppe på det venstrefrihetlige område, og økonomisk til venstre for sosialdemokratene. Fordi de grønne partiene i mindre grad vektlegger økonomisk politikk, jf. kapittel 2.4, kan disse plasseres høyt oppe på den frihetlige aksens, muligens noe til venstre mot den venstrefrihetlige-høyreautoritære aksens. For de venstresosialistiske og grønne partiene nær hverandre i det samme politiske rommet kan plasseringen være noe sterkere frihetlig eller venstrefrihetlig da det som Kitschelt (1994, s.34) hevder er rasjonelt for partiene å plassere seg så langt unna en politisk konkurrent som mulig. Plasseringene viser at begge partifamiliene er innenfor det nye skraverete hovedområde for fordelingen av velgere, noe de ikke hadde vært ved den gamle hovedfordelingen av velgere.

Videre vil plasseringen i denne modellen anvendes, sammen med de relevante verdidimensjonene, for å finne likheter og forskjeller mellom venstresosialistiske og grønne partier.

3.6 Sammenhengen mellom verdier og partivalg

Utviklingen av forholdet mellom politiske partier og deres velgere har gått i retning av verdikonflikter. Det har vært en generell økning i verdipreferansers betydning for politisk atferd. Verdier kan forventes å avgjøre orienteringer som individer utvikler, mot politiske partier eller andre politiske aktører. En studie av politisk verdiorienteringer og partivalg gjør det mulig å forstå hvilke sett av verdiorienteringer som er viktige for mer permanente valg og identifikasjon med politiske partier (Knutsen, 1995).

En av de mest kjente verdidefinisjonene er gjennomført av Milton Rokeach (1968), der han definerer verdier som:

... an enduring belief that a specific mode of conduct [middelverdier] or end state of existence [målverdier] is preferable to opposite or converse modes of conduct or end states of existence. (s.550)

Verdier er grunnleggende og relativt stabile elementer i en persons trossystem om hvordan et individ vil at samfunnet skal være og hvilke midler som er riktig for å nå disse målene. Målverdier er verdier individet ønsker skal karakterisere samfunnet, implementert gjennom det politiske systemet. Middelverdier er derimot instrumentelle politiske verdier som er vurdert legitime for å påvirke politiske beslutninger og avgjørelser, eksempelvis politisk deltakelse (Knutsen, 2011, s. 2692–2693).

Noen ganger kan verdier settes opp mot holdninger. En holdning er definert som et sett oppfatninger organisert rundt et spesifikt objekt eller en gitt situasjon, mens en verdi er mer grunnleggende og stabile oppfatninger som ofte påvirker holdninger. Ved bruk av verdier er det mulig å undersøke mer permanente elementer i velgernes trossystem. Holdninger brukes lite fordi et hvert individ har flere forskjellige holdninger, og avstanden mellom årsaken (holdningen) og virkningen (eksempelvis parti man stemte på) er liten (Hellevik, 2008, s. 166–167).

Jan van Deth og Elinor Scarbrough (1995, s. 42–44) bruker begrepet verdiorienteringer for konstellasjoner av holdninger som, på en meningsfull måte, kan skisseres empirisk og tolkes teoretisk. Forholdet mellom verdier og holdninger er her gjensidig, noe som gir mulighet for tilpassing og modifisering av verdiene. Dette medfører at verdiorienteringer kan studeres med data som inkluderer holdningsindikatorer (Knutsen, 2011, s. 2692).

3.6.1 Verdiorienteringer: verdikonfliktene i dagens samfunn

Denne oppgaven tar for seg fem verdiorienteringer for å identifisere verdiforskjeller blant de venstresosialistiske og grønne partienes velgere. Disse fem verdidimensjonene er basert på verdimodellen presentert av Knutsen (1995, s. 2–7; 2012, s. 4–5), som best egnede for å analysere forholdet mellom verdiorientering og partivalg⁴. Verdiene knyttet opp til de tradisjonelle skillelinjene representeres ved dimensjonene religiøs-sekulær og økonomisk høyre-venstre. Disse utgjør, hva Inglehart kalte, ”gammel politikk” siden de fanger opp verdier fra de tradisjonelle skillelinjene i det industrielle samfunnet. Påvirkningen av ”ny politikk” analyseres og konseptualiseres ved dimensjonene frihetlig-autoritær, vekst-vern og holdning til innvandring. Dette er verdikonflikter som oppstod i det post-industrielle

⁴ Liknende modell, men med flere og noe annerledes verdidimensjoner, er også utviklet av Aardal m.fl. (2011) ved hans analyser av norske velgere.

samfunnet over moderne sett av politiske saker. De ulike ”ny politikk”-verdidimensjonene er forventet å gruppere partiene på en annen måte sammenlignet med den tradisjonelle høyre-venstre dimensjonen jf. 3.2 og 3.3 (Knutsen, 2012, s.9).

Den religiøse-sekulære verdidimensjonen oppstod under den nasjonale revolusjonen og er knyttet opp til Lipset og Rokkans (1967) religiøse skillelinje. Verdikonfliktene eksisterer mellom religiøse og sekulære verdier. Kristne verdier vektlegger tradisjonelle kristne retningslinjer og en kristen moral i samfunnet og politikken (Knutsen & Kumlin, 2005, s. 125). Sekulære verdier er derimot basert på mer moderne moralske normer ved ønske om selvbestemmelse uten kirkens retningslinjer. Denne oppgaven opererer med to dimensjoner for ”gammel politikk” fordi dimensjonen knyttet til økonomiske verdier ofte går på tvers av den religiøs-sekulære verdidimensjonen (Knutsen, 2012, s. 4–6).

Den økonomisk høyre-venstre-dimensjonen bygger på en økonomisk interessekonflikt mellom materialistiske høyre- og venstreverdier. Dimensjonen er knyttet til sosiostrukturelle variabler fra den Industrielle revolusjon. I hovedsak omhandler denne verdiorienteringen velgernes syn på myndighetenes rolle når det kommer til å skape økonomisk likhet i samfunnet sammenlignet med bruk av økonomiske insentiver for å fremme effektivitet. Verdikonfliktene knyttet til statlig innblanding ved kontroll, maktbruk og omfordeling av ressurser i produksjonen er inkludert i denne verdiorienteringen. Andre elementer er statlig regulering versus privat næringsliv og privat eiendomsrett og markedsøkonomi. Synet på økonomisk og sosial likhet versus behovet for differensiert belønning og stimulans etter innsats er flere sentrale elementer ved denne dimensjonen (Knutsen & Kumlin, 2005, s. 125).

Den frihetlige-autoritære verdidimensjonen ble først tatt i bruk av Scott C. Flanagan (1979, 1980, 1982a, s. 424, 1982b, s. 102) da han kritiserte Inglehart sin konseptualisering av materialisme/postmaterialisme-begrepet⁵. Han hevdet at begrepet krevde to dimensjoner: endring fra autoritære til frihetlige verdier og fra materialistiske til postmaterialistiske verdier. I Flanagans dimensjon skilles faktorene som omhandler økonomisk materialisme ut fra Ingleharts materialistiske-postmaterialistiske skala. Disse utgjør en egen dimensjon omhandlende individers økonomiske verdier innenfor det offentlige rom som sikker jobb, god inntekt, god boligstandard (Hellevik, 1993, s. 226). De frihetlige verdiene knyttet til

⁵ Denne dimensjonen heter opprinnelig ”libertarian-authoritarian”, men er oversatt til norsk som frihetlig-autoritær for å unngå misforståelser knyttet til den direkte norske oversettelsen liberal.

selvrealisering og individualisme utgjør den sentrale verdiorienteringen. Frihetlige elementer er autonomi, åpenhet, sekulære verdier og selvforbedring. Den autoritære verdiorienteringen innebærer en hierarkisk orientering i livet og samfunnet som helhet. Sentrale verdier er lov og orden, respekt for autoriteter, patriotisme og intoleranse mot minoriteter (Flanagan, 1982a, s. 409–410; Knutsen & Kumlin, 2005, s. 126). På samme måte anvender Kitschelt (1994; 1995), jf. kapittel 3.5, den grunnleggende frihetlige-autoritære verdiorienteringen i sine arbeider når det gjelder endringer i vesteuropeiske partisystemer. Kitschelts konseptualisering av frihetlige verdier vektlegger sosial og demokratisk deltakelse og individuell autonomi i kultur og politikk. De autoritære verdiene innebærer hierarkiske, politiske strukturer sammen med begrensning på mangfold og individuell autonomi ved uttrykkelsen av kultur (Knutsen, 2012, s. 5).

Vekst-vern er en annen konseptualisering av ”ny politikk” bestående av verdier knyttet til vern av miljøet kontra ønsket om økonomisk vekst. Dette er en konflikt med et godt ankerfeste blant velgerne og kan sees på som det sterkeste manifesterte uttrykket for ”ny politikk” i Vest-Europa. Økt oppslutning til grønne partier synliggjøre relevansen av disse verdiene (Knutsen, 2012, s. 5). Aktualiteten av grønn politikk genererer en ny dimensjon av partikonkurranse ved fremveksten av nye grønne og venstresosialistiske partier. De tradisjonelle partiene møter problemer ved å skulle kombinere deres tradisjonelle økonomiske programmer og denne miljøbaserte politikken. Grønne saker er som nevnt, ifølge grønne partier, ikke tilpasset det tradisjonelle høyre-venstre-rammeverket (Dalton, 2009, s. 164–166). Vekst-vern er dermed interessant som en selvstendig dimensjon i oppgavens videre analyse.

Holdninger til innvandring og innvandrere er et siste sett av verdiorienteringene ”ny politikk”. På den ene siden har man verdier knyttet til innvandring som en økonomisk og kulturell styrke. Det at de kan bidra til økt arbeidskraft, begrense presset på pensjons- og trygdesystemet, samt aldringen av befolkningen bedrer forholdene. Den andre siden består av bekymringer ved at innvandrere tar jobber fra lokale arbeidere, får mer i stønader enn de bidrar med i skatt, skaper etniske skillelinjer og øker kriminaliteten i samfunnet. Innvandring er dermed en sak som fremmer fundamentale spørsmål om verdier og identitet blant individer (Hainmueller & Hiscox, 2007, s. 400). Fremveksten og støtte til de høyre-radikale partiene kan indikere en økende relevans for denne dimensjonen (Knutsen, 2012, s. 5).

3.7 Hypoteser utformet fra verdiorienteringene

Hypotesene under er generert med utgangspunkt i de overnevnte verdidimensjonene da de fanger opp de fleste politiske konfliktene i dagens samfunn. Basert på overgangen til verdibasert stemmegivning vil de konstruerte antagelsene identifisere forskjeller og likheter mellom velgerne til venstresosialistiske og grønne partier med utgangspunkt i deres verdier. Antagelsene er formulert slik at plasseringen til venstresosialistiske og grønne partier undersøkes i forhold til et samlet gjennomsnitt av de andre partienes velgere.

Ved den religiøse-sekulære dimensjonen er det naturlig at de religiøse partiene plasseres på motsatt side av de liberale og venstreorienterte partiene. Når det gjelder de grønne, er det naturlig å forvente at de plasserer seg i retning av den mer sekulære delen av skalaen (Knutsen, 2012, s. 9). Ettersom noen av de venstresosialistiske partiene har en tidligere kommunistisk og sosialistisk tradisjon, er det mulig å anta at deres velgere har en sterkere sekulær tilknytning enn grønne velgere (Inglehart, 1977, s. 222). Disse partiene har dermed tatt med seg en arv om avstand fra religion, og følgende hypotese presenteres:

H₇: Både de grønne og venstresosialistiske partienes velgere kan forventes å plassere seg nære de sekulære verdiene langs denne dimensjonen. De venstresosialistiske partienes velgere forventes derimot å være nærmere sekulære verdier enn grønne velgere.

Hypotesen for den økonomisk høyre-venstredimensjonen tar utgangspunkt i Kitschelts (1994, s. 32) modell. Partiene vil ved denne og neste hypotese plasseres langs enkeltaksene og ikke i det generelle politiske rommet, jf. kapittel 3.5. De grønne partiene forventes å plassere seg nærme midten av diagrammet, på grunn av deres kamp for et bærekraftig samfunn, motstanden mot kapitalisme og synet på menneskets rolle som en del av naturen. Samtidig kan de plasseres rett over venstresiden på grunn av ønske om å dekke et grunnleggende behov av sosial, økonomisk og politisk sikkerhet. De venstresosialistiske partiene plasseres lengre til venstre på grunn av deres sosialistiske, økonomiske politikk ved troen på velferdsstaten og tilknytning til fagforeningene, men motstand mot kapitalismen og en fri markedsøkonomi (Carter, 2008, s. 42–47, 71–72). De forskjellige plasseringene langs den økonomiske høyre-venstre-aksen danner utgangspunktet for følgende hypotese:

H₈: Det er forventet at velgerne til begge partifamiliene plasseres på den økonomiske venstresiden. De venstresosialistiske partienes velgere antas å plasseres relativt langt til venstre på den økonomiske høyre-venstredimensjonen, mens de grønne partienes velgere forventes å plassere seg moderat til venstre langs denne dimensjonen.

Antagelsene for den frihetlige-autoritære dimensjonen vil på samme måte som dimensjonen over ta utgangspunkt i Kitschelts (1994, s. 32) romlige modell jf. kapittel 3.5. De grønne partienes mer helhetlige økologisk politikk bestående av flere av Flanagans (1979) frihetlige elementer, gjør det naturlig å plassere disse partiene og deres velgere høyt oppe på den frihetlige-autoritære aksene. De venstresosialistiske partiene og deres velgere plasseres lenger ned, men fortsatt langs den frihetlige aksene. Dette er fordi disse partiene i mindre grad vektlegger den frihetlige tankegangen siden disse verdiene kombineres med sosialistiske verdier (Carter, 2008, s. 71–72). Med utgangspunkt i plasseringen av partiene i modellen langs den frihetlig-autoritære aksene kan man se for seg at de grønne partiene vil ha en mer frihetlig velgermasse enn de venstresosialistiske partiene. Følgende hypotese skisserer sammenhengen mellom partienes plassering langs den frihetlige-autoritære aksene og velgernes verdier:

H₉: Både de venstresosialistiske og grønne partiene kan med utgangspunkt i deres velgere plasseres på det frihetlige området av den frihetlige-autoritære dimensjonen. De grønne velgere forventes derimot å plasseres lengre ut på den frihetlige aksene enn venstresosialistiske velgere.

Hypotesen generert fra verdidimensjonen vekst-vern antar at fordi miljøvern kan sees på som en av de mest relevante sakene innen ”ny politikk” er miljøverdiene godt representert for begge partifamiliene. De venstresosialistiske partiene kombinerer en grønn tankegang med sosialistisk ideologi, mens de grønne partiene baserer seg på en ren grønn ideologi. Carter (2008) hevder en forskjell mellom disse partiene tar utgangspunkt noe ulike ideologiske standpunkt der venstresosialistiske partier har en større tro på økonomisk vekst enn grønne partier, og at grønne partier har et sterkere ønske om vern av miljøet. Siden venstresosialistiske partier har en bredere politisk plattform enn de grønne partiene kan oppgavens hypotese være følgende:

H₁₀: Venstresosialistiske og grønne partier forventes å ha velgere nær miljøvernverdier på

miljøvern-dimensjonen. De grønne velgerne forventes imidlertid å ha verdier nærmere miljøvern enn de venstresosialistiske velgerne.

Ved holdninger til innvandring er det gjennomført flere empiriske undersøkelser som indikerer at ved lavere utdanning vil man ha en mindre positiv holdning til innvandrere og et ønske om restriksjoner på innvandringen (Hainmueller & Hiscox, 2007, s. 436). For de grønne og venstresosialistiske partiene er det jf. kapittel 2 vist at partiene antas å støttes av personer med høyere utdanning. Det er dermed mulig at disse partiene plasserer seg på yttersiden med positive holdninger til innvandring (Inglehart, 1984, s. 32). Begge partifamiliene kan sees på som relativt innvandringsliberale med ønske om et flerkulturelt samfunn (Jenssen, 2013). Følgende hypotese kan dermed utformes:

H₁₁: Venstresosialistiske og grønne partier forventes å ha velgere i gruppen med positive holdninger til innvandring. Det forventes å finnes få eller ingen forskjeller mellom disse innvandringsliberale partiene.

Som det fremgår av dette kapittelet, tilsier teorien at stemmegivningen i stor grad har gått fra å være basert på sosial struktur til å bli mer verdibasert. Dette har endret det politiske rommet og skapt en mulighet for venstresosialistiske og grønne partier. Innenfor disse teoretiske rammene og de teoretisk konstruerte hypotesene, vil det gjennom analysen forsøkes å identifisere forskjeller og likheter mellom partifamiliene. I neste kapittel gjøres det rede for de metodiske valgene og indikatorene som brukes for å måle sosial struktur og verdier. Her belyses operasjonalisering av variabler og metoden benyttet for å besvare hypotesene.

4 Metode

4.1 Introduksjon

Formålet med dette kapittelet er å presentere den metodiske tilnærmingen for videre analyse av forskjeller og likheter mellom venstresosialistiske og grønne partier. Ved å redegjøre for metodiske valg presiseres det kvantitative metodiske grunnlaget. Kapittelet vil først ta for seg datamaterialet, undersøkelsesland og metodiske validitets- og reliabilitetsutfordringer. Deretter beskrives analysemetodene anvendt for å besvare problemstillingen. Avslutningsvis operasjonaliseres variablene utledet av teorien og anvendt ved hypotesene i kapittel 3.

4.2 Datamaterialet og utvalg av undersøkelsesland

Målet med denne analysen er å identifisere statistiske sammenhenger mellom variabler, samt avgjøre hvor sterke de er og hvilken retning de har (Grønmo, 2004, s. 292). For å kunne gjøre dette anvendes surveydata fra European Value Study (EVS) fjerde runde, samlet inn i perioden 2008-2010⁶. Dette er data på individers verdier knyttet til familie, arbeid, religion, politikk og samfunn i Europa. Disse data gir en mulighet til å studere en serie av spørsmål om verdier, holdninger, preferanser, meninger og tro blant befolkningen i de deltagende landene. Materialet er godt egnet til å konstruere indekser for verdidimensjoner, istedenfor å belage seg på respondentenes svar på enkeltspørsmål. På denne måten unngår man målefeil og styrker validiteten og reliabiliteten i oppgaven. Ved å konstruere indekser måler de statistiske målene flere aspekter ved valgte egenskap, og unngår effekten av tilfeldige feilsvar (Hellevik, 2002, s. 309; Skog, 2005, s. 89). Dataene er designet for kryssnasjonale sammenligninger, og undersøkelsen er gjennomført med ansikt-ansikt intervjuer på intervjuobjektens morsmål i 47 europeiske land. Utvalget av respondenter er trukket ved tilfeldig eller stratifisert sannsynlighetsutvalg. Utvalget består av respondenter fra 18 år og eldre, men utvalgsstørrelsen varierer noe avhengig av befolkningsstørrelsen i landene (EVS GESIS, 2010, s. 22–25)⁷. Vekting av datasett gjøres for å hindre skjevheter i svarene i forhold til populasjonen. På denne måten tas det forbehold om overrepresentasjon av noen grupper

⁶ EVS (2010): European Values Study 2008, 4th wave, Integrated Dataset. GESIS Data Archive, Cologne, Germany, ZA4800 Data File Version 2.0.0 (2010-11-30) doi:10.4232/1.10188 (<http://dx.doi.org/10.4232/1.10188>)

⁷ Avvikende antall respondenter er henholdsvis: Island (800), Irland (1013), Norge (1090), Finland (1134), Sverige (1187), Sveits (1272), Frankrike (tilfeldig utvalg 1501, og kvoteutvelgning totalt 1570), Belgia (127 fra Brussel, 791 fra Flandern og 591 fra Vallonia) og Tyskland (øst 1004, vest 1071).

(Christophersen, 2009, s. 123). Vektingen gjennomført i EVS justerer for de sosiostrukturelle skjevhetene i utvalget knyttet til fordelingen av alder og kjønn (EVS GESIS, 2010, s. 23)⁸.

Av de totalt 47 landene surveyen tar for seg vil denne oppgaven anvende 17 vesteuropeiske land. Disse er valgt ut på bakgrunn av at de enten har et betydelig venstresosialistisk parti, grønt parti eller begge deler. Landene, som er benyttet, har i datasettet en oppslutning om de relevante partifamiliene på mellom 5,6% og 20,9%, vist i tabellen under.

Tabell 4.1: Prosentvis oppslutning for venstresosialistiske og grønne partier i enkeltland

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Island	Danmark	Norge	Portugal	Spania	Hellas	Totalt	Gj. snitt
Venstresos. partier	20,9	20,4	6,7	7,7	5,81	10,6	12,5	12,0
Andre partier	79,1	79,6	93,3	92,3	91,9	89,4	87,5	87,6
N	589	1266	973	700	929	1014	5480	911,8

B. Land med kun grønne partier

Land	Storbritannia	Belgia	Østerrike	Sveits	Totalt	Gj. snitt
Grønne	8,9	13,9	15,1	14,1	12,9	13,0
Andre partier	91,1	86,1	85	85,9	87,1	87,0
N	1053	1212	919	701	3885	971,3

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier

Land	Sverige	Finland	Irland	Frankrike	Nederland	Tyskland	Luxembourg	Totalt	Gj.-snitt
Venstresos. partier	7,5	5,6	9,9	6,2	11,9	11,5	1,7	8,1	7,8
Grønne	9,5	16,2	5,8	10,3	5,8	11,6	16,6	10,7	10,8
Andre partier	83,1	78,2	84,4	83,5	82,4	76,9	81,7	81,2	81,5
N	909	804	659	1103	1339	1413	940	7167	1023,9

Oppslutning til det venstresosialistiske partiet i Luxembourg er noe lav på 1,7%. Landet inkluderes likevel i den tredje gruppen av partier da det kan være sentrale forskjeller mellom

⁸ Det er også gjennomført vekting for de disproporsjonale, stratifiserte utvalgene trukket i Tyskland og Belgia, slik at man justerer størrelsen i forhold til landenes faktiske populasjonsstørrelse (EVS GESIS, 2010, s. 23).

de venstresosialistiske og grønne velgerne. Av de vesteuropeiske landene med disse partifamiliene er det kun Italia som ikke er inkludert på grunn av lav oppslutning blant begge partifamiliene i datasettet. Dermed er både nordiske, søreuropeiske og sentraleuropeiske landgrupper representert. Østeuropeiske land er utelatt fra analysen på grunn av forskjellige partisystemer og historie, noe som gjør det vanskeligere å foreta sammenlikninger.

4.3 Vurdering av validitet og reliabilitet

Validitet handler om graden av sikkerhet eller gyldighet knyttet til de relevante slutningene, og hvorvidt man måler det man faktisk ønsker å måle (Lund, 2002, s. 85). Coock og Campbell (1976), gjengitt i Thorleif Lunds *Innføring i forskningsmetodologi*, utformet et validitetssystem som skiller mellom fire typer av validitet i sammenheng med kausale undersøkelser. Disse er statistisk validitet, indre validitet, begrepsvaliditet og ytre validitet (Lund, 2002, s. 105).

Statistisk validitet omhandler holdbare slutninger om sammenhengen mellom uavhengig og avhengig variabel. Validiteten er god dersom tendensen er statistisk signifikant. Denne oppgaven opererer med et signifikansnivå på 0,05 eller mindre mellom variablene. Dermed kan man med 95% sikkerhet si at effekten er statistisk signifikant forskjellig fra null. På denne måten undersøkes det om den observerte sammenhengen kan være et resultat av tilfeldigheter eller samplingsfeil. En utfordring ved et såpass stort datamateriale som denne oppgaven opererer med, er at man kan få små statistisk signifikante sammenhenger uten substansiell betydning. Dette løses ved landvise regresjoner i tillegg til regresjoner for gruppene av land. Samtidig brukes de statistiske feilmarginene brukes for å trekke konklusjoner om sammenhengen mellom to variabler. Dersom disse er store, er det naturlig å anta at det ikke finnes en sammenheng. Dette målet må anvendes forsiktig da det ved store statistiske materialer blir mindre feilmarginer (Skog, 2005, s. 103).

Den indre validiteten er god dersom man kan trekke en kausal slutning om sammenhengen mellom avhengig og uavhengig variabel (Lund, 2002, s. 106). Dette omhandler den kausale fortolkningen av data, om mellomliggende (mekanismer) og bakenforliggende variabler (spuriøsitet). Ettersom denne oppgaven benytter et ikke-eksperimentelt design, er det vanskelig å si noe sikkert om kausalforholdene. Ved inkludere variablene etter tidsrekkefølgen de påvirker individer før stemmegivning kan man i noen grad undersøke

kausaliteten. Den sekvensielle analysen vil gjennom kontrollvariabelmetoden kunne eliminere konkurrerende forklaringer (Skog, 2005, s. 107).

Begrepsvaliditet tilsvarer det Adcock og Collier (2001, s. 532) betegner som målevaliditet og er knyttet til operasjonaliseringen og om valget av case reflekterer konseptene man ønsker å måle. Begrepsvaliditeten er god dersom oppgavens operasjonaliserte variabler måler de relevante begrepene i forskningsspørsmålet. En god operasjonalisering er avhengig av et godt teoretisk grunnlag, og en teori er avhengig av gode konsepter. I litteraturen er det stor grad av enighet om teorien anvendt i denne oppgaven, noe som danner et godt teorigrunnlag. Utfordringene er knyttet til konseptualiseringen av verdiorienteringene. Flere ulike dimensjoner er inkludert for å måle verdier og ”ny politikks” påvirkning, slik at sjansen for å utelate relevante perspektiver reduseres. Operasjonaliseringen av verdiindeksene, anvendt senere, består av flere spørsmål for å måle et begrep og de er konstruert i forhold til tidligere teoretiske målinger av begrepene. Sammen vil dette styrke oppgavens validitet. En grundigere gjennomgang av operasjonalisering vil presenteres senere i avsnitt 4.5. Inndelingen i partifamilier for avhengig variabel er et skjønnsmessig spørsmål og kan være med på å utfordre validiteten. Som nevnt i kapittel 2, baserer denne oppgaven seg på en inndeling gjort med utgangspunkt i flere av Mair og Muddes (1998, s. 214–215) tilnærminger, noe som styrker validiteten. Variablenes validitet påvirkes også av om det forekommer systematiske målefeil i spørsmålsformuleringen. EVS har standardkategorier av spørsmål brukt gjennom flere runder, noe som tilsier at spørsmål som ikke fungerer gjerne blir korrigert til neste gang og styrker målevaliditeten (EVS GESIS, 2010).

Ytre validitet innebærer muligheten for til-generalisering, generalisering til en bestemt populasjon, tid eller situasjon, og over-generalisering, generalisering over hvor langt eller bredt funnen gjelder (Lund, 2002, s. 106). Ved å anvende flertallet av land i Vest-Europa og et stort utvalg respondenter, er det sannsynlig å kunne generalisere oppgavens funn til hele den vesteuropeiske populasjonen. Oppgaven tar derimot ikke sikte på å generalisere funnene til alle vesteuropeiske land, på grunn av store ulikheter mellom Øst- og Vest-Europa (Lund, 2002, s. 122). Dataene er relativt nye, noe som gjør at man kan generalisere til samtiden, men ettersom oppgaven ikke anvender tidsseriedata er historisk generalisering utover denne tidsperioden usikkert.

Reliabilitet viser datamaterialets troverdighet og defineres som graden av samsvar mellom ulike datainnsamlinger over samme fenomener basert på samme undersøkelsesopplegg (Grønmo, 2004, s. 222). For å sikre reliabiliteten i EVS-dataene er retningslinjer satt opp for intervjuerne og prosessen knyttet til databehandlingen veiledet av en rådgivende gruppe. Oversettingen blir overvåket og spørreskjemaene oversatt til andre språk ved hjelp av dataprogram. Samtidig er retningslinjene og fremgangsmetodene for datainnsamlingen nøye dokumentert og publisert, noe som styrker etterprøvbareheten (EVS GESIS, 2010).

4.4 Analysemetode

For å finne statistiske sammenhenger mellom utvalgte variabler anvendes bivariate analyser fra enkeltland og multivariate analyser hver av de tre partigruppene. Under presenteres ulike analysemaal som videre benyttes i kapittel 6 og 7 og sammen med analysemetoden, kan styrke eller svekke oppgavens hypoteser.

4.4.1 Bivariat analyse

Den bivariate sammenhengen mellom avhengig variabel partivalg, og en og en uavhengig variabel beskriver en kausalrelasjon mellom to variable (Skog, 2005, s. 47). Disse sammenhengene krysstabuleres for de kategoriske variablene og måles ved gjennomsnittlig oppslutning for de kontinuerlige variablene. Ettersom det er venstresosialistiske og grønne partier som er sentrale, ikke alle partiene, vil avhengig variabel være dikotom. Det må i tillegg anvendes effektmål som kan skille effektene for venstresosialistiske og grønne partier fra effektene for andre partier. Videre i oppgaven vil kappa-indeksen sammen med målene log oddsratio og gjennomsnittsdifferansen i forhold til alle andre velgere benyttes.

Hout, Brooks og Manza (1995, s. 811) introduserte kappa-indeksen som et mål på forskjeller i stemmegivning mellom de ulike klassene. Kappa-indeksen er i dag mye brukt i forskning på klassestemmegivning og vil benyttes også her. Dette målet er godt egnet ettersom man via log oddsratio tar høyde for partienes ulike oppslutning. Man finner kappa-verdiene ved å ta log oddsratio for de ulike klassene relativt til referansekategorien og deretter standardavviket av disse verdiene. En høy kappa-verdi tilsvarer et høyt nivå av klassestemmegivning. Størrelsen på kappa-verdiene vurderes som høye eller lave sammenlignet mellom landene. Fra Knutsens (2006, s. 68) tidligere studier på dette området omtales en lav kappa-verdi som under 0,25 og høy verdi som over 0,50.

Log oddsratio (lor) benyttes for å måle partienes relative støtte blant ulike aldersgrupper, bostedsstørrelser, mellom kjønn og blant religiøs konfesjon. Lor sier noe om sammenhengen og retningen mellom kategoriene innenfor partiene, mellom partier og mellom land. Log oddsratio varierer mellom minus uendelig til pluss uendelig. Målet er best anvendt for partier med ulik oppslutning, fordi det ikke er påvirket av partienes størrelse og måler dermed de relative forskjellene mellom partier. For å finne lor tar man logaritmen av oddsratioen, der oddsratioen er et mål på sammenhengen mellom to variabler basert på odds. Odds er sannsynligheten for at et utfall oppstår delt på sannsynligheten for at referanseutfallet oppstår (Hegre, 2011, s. 4–7). Det oppgis i de bivariate analysene også PDI som viser prosentdifferansen eksempelvis medlemmer av religiøs konfesjon og de uten religiøs konfesjon som stemmer venstresosialistiske eller grønne partier. Dette målet er påvirket av partienes størrelse, i motsetning til log oddsratio noe som gjør sammenligninger på tvers av land vanskelig (Knutsen, 2010, s. 5). Forholdet mellom positive og negative verdier, for sammenhengen mellom kategorier, vil forklares for hver variabel i neste kapittel.

Gjennomsnittsdifferansen anvendes for de kontinuerlige variablene. Denne verdien vil måle forskjellene mellom gjennomsnittlig plassering for venstresosialistiske og grønne velgere i forhold til de andre partiene for by-land, utdanning, alder og verdiindeksen. En sammenligning vil kunne gjøres mellom partigruppene og skårene vil skille oppgavens partifamilier fra alle andre partier.

4.4.2 Multivariat logistisk regresjon

En regresjonsanalyse gjennomføres for å kontrollere for bakenforliggende og mellomliggende variabler og dermed oppnå et mer nøyaktig kvantitativt mål på den relative styrken av de ulike kausalrelasjonene (Skog, 2005, s. 64). I mange samfunnsvitenskapelige tilfeller, som i denne oppgaven, er den avhengige variabelen dikotom, og det benyttes logistisk regresjon. Dette er fordi mange av forutsetningen for lineær regresjon er brutt ved en dikotom avhengig variabel (Hegre, 2011, s. 13). Innenfor logistisk regresjon anvendes binomisk regresjon ved disse analysene.

Sentrale mål fra regresjonsanalysen er Nagelkerkes R^2 som måler modelltilpassing. Denne verdien varierer mellom 0 og 1 og viser endring i $-2 \text{ Log likelihood } (-2LL)$ fra en

baselinemodell i forhold til modeller med uavhengige variabler. Nagelkerkes R^2 er et såkalt pseudo R^2 -mål ekvivalent med R^2 fra lineær regresjon. Dette målet kan dermed brukes som et mål på den bivarierte forklaringskraften for gitte variabler når oppgaven benytter en nominal avhengig variabel (Knutsen, 2010, s. 6). Denne verdien indikerer hvilke variabler for grønne og venstresosialistiske partier i grupper av land som best kan forklare stemmegivning. Desto høyere verdi, desto bedre forklarer anvendte variabler stemmegivningen.

Ved logistisk regresjon kan man se bort fra forutsetningene om normalfordelte restledd og homoskedastisitet ettersom avhengig variabel er dikotom. Den første forutsetningen sier at den logistiske kurven må gi en korrekt beskrivelse av den empiriske sammenhengen. Denne forutsetningen undersøkes ved en Hosmer-Lemeshow-test som et mål på modelltilpasning. Dersom avviket mellom predikerte og observerte verdier ikke er statistisk signifikant ($p > 0.05$) gir den logistiske kurven en rett beskrivelse av data. Den andre forutsetningen krever at de enkelte observasjonene er uavhengige av hverandre. Denne forutsetningen er alltid oppfylt dersom man har et enkelt sannsynlighetsutvalg, som ved EVS-dataene benyttet. Den tredje forutsetningen sier at det i analysen ikke skal finnes bakenforliggende variabler som både er årsak til den avhengige variabelen og korrelert med de uavhengige variablene. Dette forsøkes å unngås ved grundige empiriske undersøkelser, samtidig som det kontrolleres for mulige konfunderende faktorer ved hjelp av multivariate analysen (Skog, 2005, s. 380-385).

Utfordringen med logistisk regresjon er at modellene gjerne blir kompliserte, og at man får mindre presise parameterestimater. Samtidig er det en fare for å overtilpasse modellen til data når man oppnår få observasjoner per estimert parameter (Hegre, 2011, s. 29–33). For å unngå disse problemene er kategorier på flere av forklaringsvariablene slått sammen.

4.5 Operasjonalisering av variabler

For å ivareta målevaliditeten og reliabiliteten, og sikre relativt like funn, vil det videre i kapitlet redegjøres for hvordan de teoretiske definerte variablene anvendt i oppgaven er operasjonalisert.

4.5.1 Avhengig variabel: Partivalg

Den avhengige variabelen er operasjonalisert på bakgrunn av spørsmålet ”hva ville du stemt om det var valg i dag” for de som svarte at de hadde tenkt til å stemme, og ”hvilket parti appellerer mest til deg” for de som svarte at de ikke ville stemme. Svarene kodes etter partifamilier i hvert land og samles i generelle kategorier felles for hele Vest-Europa. Hvilke nasjonale partier som inngår i partifamiliene fra de forskjellige landene og klassifiseringen av partifamilier, er hentet fra Knutsen (1995, s. 12). De venstresosialistiske og grønne partienes ideologiske partiprogrammer, den historiske utviklingen og politisk suksess er relevant for partifamilieinndelingen og videre analyse og vil, som nevnt, presenteres i neste kapittel.

Avhengig variabel består av to spørsmål om partivalg og er opprinnelig en skala fra 1-11 med forskjellige partifamilier (Knutsen, 2012, s. 11). Som nevnt tidligere vil avhengig variabel omkodes til to kategorier: andre politiske partier vs. vestresosialistiske partier og andre politiske partier vs. grønne. Alle andre partier settes som referansekategori ettersom hypotesene baserer seg på å sammenligne de venstresosialistiske og grønne partifamiliene samtidig som de plasseres i forhold til andre partier i det politiske landskapet. En slik dikotomisering medfører at partiene i de landene der det eksisterer flere venstresosialistiske eller grønne partier, som Frankrike og Sveits, er slått sammen. Grunnen til dette er at det er velgerne innenfor disse gruppene generelt, og ikke forskjeller mellom typene av samme partifamilie, som er av interesse.

4.5.2 Uavhengige variabler

De uavhengige variablene deles inn i sosiostrukturelle- og verdimeslige variabler⁹. De sosiostrukturelle variablene benyttes for å undersøke hvordan de påvirker det politiske handlingsrommet definert av verdiorienteringen. Disse variablene presenteres først og er gjerne relativt permanente, offentlig definerte og sosiale bakgrunnsvariabler ved individet. Deretter fremlegges de verdi- eller holdningsbaserte variablene. Disse er mer ustabile og private egenskaper ved individet sammenlignet med de sosiostrukturelle variablene (Hellevik, 2002, s. 240).

Religiøs konfesjon er en sosiostrukturell variabel operasjonalisert ved spørsmålet om man er medlem av et trossamfunn eller ikke. Dersom man svarer ja på foregående spørsmål,

⁹ Se vedlegg A.1 for mer detaljert beskrivelse av spørsmålene og svaralternativene som inngår i de uavhengige variablene.

anvendes spørsmålet om hvilket trossamfunn man er medlem av. Det er her konstruert en ny variabel der de som svarer at de ikke er medlem av et trossamfunn, utgjør en egen kategori på variabelen over hvilke trossamfunn man er medlem av. De ikke-kristne trosretningen er slått sammen på grunn av få observasjoner. Variabelen er ulikt kodet avhengig av landene og hvilket kirkesamfunn som er sterkest representert. I den multivariate analysen for grupper av land vil variabelen benyttes som en dikotomi. Dette er fordi hver kategori inneholder få observasjoner, noe som kan medføre ulike referanse kategorier og vanskeligheter ved sammenligning av mønstre. Medlem av religiøs konfesjon satt som referanse kategori mot ingen religiøs konfesjon. Variabelen er med for å undersøke om bakenforliggende trekk blant individene, som religiøs trosretning, påvirker stemmegivningen.

By-land er operasjonalisert med variabelen som identifiserer størrelsen på stedet respondentene kommer fra. Denne variabelen er inndelt i åtte kategorier. Fire av disse kategoriene blir slått sammen slik at minste kategorien er under 5000 og høyeste er 100 000 eller flere innbyggere. Denne variabelen benyttes for å skille mellom forskjeller ved respondentene ut i fra størrelsen på stedene de er vokst opp.

Sosial klasse operasjonaliseres i denne analysen ved bruk av Oesch's (2006) klasseskjema. Denne operasjonaliseringen skiller ikke bare ut den generelle gruppen nye middelklassen, men også ulikheter innenfor denne gruppen. Ulikheter innenfor middelklasse er sentralt for oppgaven ved at variasjonene kan påvirke valget mellom to relativt like partier. Dette klasseskjema ble utformet på grunn av kritikken rettet mot Erikson og Goldthorpes (EG) der de benytter den industrielle og hierarkiske klasseforståelsen fra industrisamfunnet på 1970-tallet. Videre tar ikke EG høyde for endringene i arbeidsmarkedet de siste tiårene, verken for veksten i servicenæringen og offentlig sektor eller utviklingen av velferdsstaten. Økt kvinnedeltakelse på arbeidsmarkedet, sammen med økt utdanning, har utvidet middelklassen. Samtidig er det, på grunn av økt utdanning, færre industriarbeidsplasser, men flere kvinner i rutinejobber. Med andre ord ser man en endret arbeidstakerstruktur og et behov for et endret fokus fra hierarkiske grenser til horisontale skillelinjer i arbeidsmarkedet. Oesch (2006, s. 267) klassifiserer respondentene først hierarkisk ut fra ansettelsesforhold, på samme måte som Erikson og Goldthorpe (1992). Deretter benyttes et horisontalt skille basert på arbeidslogikk. Disse er uavhengig arbeidslogikk, teknisk arbeidslogikk, organisatorisk arbeidslogikk og mellommenneskelig arbeidslogikk. Arbeidslogikken identifiserer ulike yrker basert på krav om ferdigheter/kunnskaper, forholdet til autoriteter, arbeidsoppgavens

orientering og ”setting of work process”. Variabelen er konstruert etter spørsmål om hvilken jobb respondenten har, om han eller hun er i betalt jobb og om man er ansatt eller jobber i egen bedrift. Oppgaven anvender Oesch 8-delning, heller enn det opprinnelige skjema med 17 klasser, for å ha færre kategorier og tilstrekkelig data. Skjema er inndelt i: borgerskapet, tekniske spesialister, administrative ledere, sosiokulturelle spesialister, småborgerskap, produksjonsarbeidere, kontorfunksjonærer og tjenestearbeidere (Oesch, 2006, s. 265–268). Referansekategorien er respondentene med missing på denne variabelen, men for det venstresosialistiske partiet i Finland vil referansekategorien være tjenestearbeidende.

Kjønn er kodet slik at 0=mann og 1=kvinne ettersom det forventes at kvinneandelen er den som skiller de venstresosialistiske og grønne partifamiliene. Denne variabelen er med for å finne ut om særtrekk ved kjønnene kan være årsaken til oppslutning blant partiene, og om samfunnsutviklingen kan ha påvirket denne gruppen.

Alder er målt etter året respondentene er født fra 1900-1992. Ved den bivariate analysen kodes variabelen i tillegg til den opprinnelige kodingen inn i fire kategorier etter fødselsår. På denne måten identifiseres tydeligere ulikheter mellom aldersgrupper som følge av generasjonsforskjeller. Kategoriene er inndelt i intervaller med respondenter født før 1939 som referansekategori. Født mellom 1940 og 1959=2, mellom 1960 og 1979=3 og de født etter 1980=4 ettersom det er yngre som er den substansielt interessante gruppen. I den multivariate analysen gis respondentene over 80 verdien 80 for å unngå effekten av ekstremverdier.

Utdanningsvariabelen identifiserer respondentenes alder ved fullført utdanning. Denne er valgt fremfor et standardisert ISCED-mål på grunn av ulike utdanningssystemer i Vest-Europa, og fordi flere av denne variabelens kategorier mangler oppslutning i flere land. Utfordringene ved valgte operasjonalisering er at man begynner på skolen til ulik alder i de ulike landene, men det er begrenset hvor store disse forskjellene er da oppgaven opererer med relativt like land i Vest-Europa (Knutsen, 2004, s. 163). Variabelen går fra 0-95, men kodes om med en øvre og nedre grense mellom 10 og 30 år for nok observasjoner. Respondentene under 10 har fått verdien 10 og de over 30 er gitt verdien 30.

De fem politiske verdiorienteringer, som utgjør de verdimeslige variablene, måles ved additive indekser bestående av et sett av spørsmål stilt i EVS¹⁰. Indeksene er konstruert ved å analysere mønsteret mellom de opprinnelige variablene og utgjør dermed et sammensatt mål for forskjeller og likheter mellom partiene og stemmegivning. Alle indeksene har en skala fra 0-10. Utvalget av indikatorer er basert på eksisterende kunnskaper og teorier om undersøkende fenomen (Hellevik, 2002, s. 308).

Den religiøse-sekulære verdidimensjonen er operasjonalisert ved spørsmålene om hva respondentene tror på av de følgende elementene: Gud, liv etter døden, helvete, himmelen eller synd. Deretter inkluderes et spørsmål om hvor viktig Gud er i deres liv.

Den økonomisk høyre-venstredimensjonen består av seks spørsmål hentet fra et spørsmålsbatteri omhandlende holdninger knyttet til individuelt ansvar eller statlig innblanding, grad av tilrettelegging for arbeidsledige, økonomisk konkurranse bra eller dårlig, økonomisk frihet eller statlig kontroll, lønn som økonomisk insentiv eller inntektslikhet og privat eller offentlig eierskap.

Frihetlige-autoritære verdier anvender personlige spørsmål fra forskjellige verdi-batterier. Operasjonaliseringen baserer seg på respondentenes syn på barneoppdragelse i hjemmet knyttet til gode manerer, hardt arbeid og lydighet på den ene siden og uavhengighet og fantasi på den andre. Samtidig er det også inkludert påstander om man ufravikelig bør følge instruksjoner i arbeidslivet og i hvilken grad foreldrenes respekt og kjærlighet bør fortjenes.

Verdidimensjonen knyttet til vern av miljøet-økonomisk vekst operasjonaliseres med påstander om respondentene er villig til å gi opp sin livsstil til fordel for vern av miljøet. Respondentene har svart på om de er enig eller uenig i å gi opp sin inntekt, at vi nærmer oss grensen for jordens befolkning, at mennesker styrer over naturen, naturkatastrofer vil skje, naturen håndterer moderne utvikling, menneskelig innblanding i naturen gir alvorlige konsekvenser og menneskelig viten vil sikre jordens levetid. For Sverige er det konstruert en egen variabel ettersom et av spørsmålene ikke er besvart ved gjennomføringen av undersøkelsen.

¹⁰ Spørsmålsformuleringene presenteres i vedlegg A.1 og operasjonalisering av disse indeksene er gjort av Knutsen (2012).

Holdninger til innvandring er operasjonalisert ved seks spørsmål omhandlende i hvilken grad respondentene mener innvandring og innvandrere påvirker samfunnet de lever i økonomisk, kulturelt og sikkerhetsmessig på en positiv eller negativ måte.

Ved i dette kapitlet å fremlegge de metodiske valgene i form av analysemaal og analysemetode, operasjonalisering og validitet og reliabilitet spisses oppgaven. Videre vil utvalget av undersøkelsesland og anvendte partiers historiske bakgrunn, partipolitikk og representasjon redegjøres i neste kapittel.

5 Venstresosialistiske og grønne partier i de 17 landene

5.1 Introduksjon

Dette kapittelet presenterer for partiene i enkeltlandene en detaljert historisk utvikling, partipolitisk bakgrunn, ideologiske standpunkt og politisk oppslutning. Dette gjøres for å kunne foreta godt begrunnede sammenlikninger mellom landene. I noen tilfeller kan den historiske utvikling og fremvekst av partiene være avgjørende faktorer for likheter og forskjeller relevant for oppgaves problemstilling. Eksempelvis kan det være forskjeller mellom de venstresosialistiske partiene med en kommunistisk organisatorisk kontinuitet og de uten (Arter, 2003, s. 78). På samme måte som presentert i innledningskapittelet deles landene inn etter partigrupper. Oppgaven inndeles på denne måten, for å finne ut om partiene som konkurrerer med et likt venstrefrihetlig parti påvirkes av dette, sammenlignet med partiene alene i det politiske rommet jf. kap. 1.

Tabell 5.1: De venstresosialistiske og grønne partiene inkludert i analysen inndelt etter partifamilier

Land med kun venstresosialistiske partier	Land med kun grønne partier	Land med begge partifamiliene
Danmark: Socialistisk Folkeparti	Belgia: Ecolo og Groen Sveits	Finland: Vänsterförbundet/ Vasemmistoliitto og Gröna Förbundet/ Vihreä liitto
Island: Vinstrihreyfingin – grænt framboð	Sveits: Grüne Partei der Schweiz/Parti écologiste Suisse og Grünliberale Partei der Schweiz/Parti vert 'libéral	Sverige: Vänsterpartiet og Miljöpartiet de Gröna
Norge: Sosialistisk Venstreparti	Østerrike: Die Grünen-Die Grüne Alternative	Luxembourg: Déi Lénk og Déi Gréng
Hellas: SYRIZA	Storbritannia: The Green Party of England and Wales	Nederland: Socialistische Partij og GroenLinks!
Portugal: Bloco de Esquerda		Tyskland: Die Linke og Bündnis 90'/Die Grünen
Spania: Izquierda Unida		Irland: Sinn Féin og Green Leauge
		Frankrike: Ligue Communiste Révolutionnaire, Parti de Travailleurs, Lutte Ouvrière og Europe Écologie - Les Verts

Videre i kapittelet vil først partigruppen fra landene med kun venstresosialistiske partier presenteres, deretter partiene fra gruppen land med kun grønne partier og avslutningsvis partigruppen fra landene som har begge partifamiliene i sitt partisystem.

5.2 Land med kun venstresosialistiske partier

Landene som inngår i denne grupperingen er Danmark, Island, Norge, Hellas, Portugal og Spania. I disse landene er den grønne tankegangen fanget opp av mer venstreorienterte partier.

5.2.1 Danmark: Socialistisk Folkeparti

Socialistisk Folkeparti (SF) er det eldste venstresosialistiske partiet og ble dannet etter at Danmarks kommunistiske parti (DKP) ekskluderte partiformann Aksel Larsen på grunn av hans kritikk av Sovjetunionens innmarsj i Ungarn i 1956. En splittelse av SF medførte opprettelsen av Venstresosialistene (VS) som var et resultat av at SF i 1967 erklærte seg som støtteparti til den sosialdemokratiske regjeringen. VS dannet senere en allianse bestående av DKP og Socialistisk Arbejderparti som etter hvert utgjorde det selvstendige partiet Enhedslisten – De Rød-Grønne. Rundt samme tid utvidet SF sin valgkrets fra arbeiderklassen ved å øke deres interesse for ”ny politikk”-saker som nøytralitet, solidaritet med utviklingsland, motstand mot atomvåpen, feminisme, motstand mot EEC. De er støttet av fagforeninger, feminister, miljøvernere, menneskerettigheter og forbrukernetverk. Enhedslisten har fremmet en liknende demokratisk sosialisme, men med en sterkere klasses tilhørighet og en kommunistisk, antikapitalistisk politikk. De har på grunn av dette blitt klassifisert som et kommunistisk parti. SFs modernisering innebar mindre motstand mot NATO, støtte til EU, kritikk av radikale religiøse, anerkjennelse av markedsøkonomien og støtte til en liberal regjering. Denne endringen bidro til et historisk høyt valgresultat vunnet på plattform basert på miljøvern og sosial sikkerhet som tidligere har appellert til sosialdemokratiske velgere (March, 2011, s. 103-107). SF har sittet i koalisjonsregjering med Sosialdemokratene siden 2011 frem til 2014 da de trakk seg ut etter uenigheter (Seymat, 2014). Partiet har de siste årene hatt en oppslutning på mellom 6,0% (2005) og 13,0% (2007) (Nordsieck, 2007a).

5.2.2 Island: Vinstrihreyfingin – grænt framboð

De venstreorienterte kreftene på Island har vært splittet og Folkealliansen (Alþýðubandalagið), som største parti, har slitt med å danne et alternativ til høyresiden. Alliansen (Samfylkingin) ble stiftet som et forsøk på å samle venstresiden ved Sosialdemokratene (Alþýðuflokkurinn), Kvinnealliansen (Samtök um kvennalista) og Folkealliansen før valget i 1999. Denne nyopprettede alliansen manglet en felles strategisk retning og politisk plattform. Alliansen fikk dermed et svakt resultat i 1999, og deler av venstresiden i Folkealliansen ved den tidligere parlamentsrepresentanten Steingrímur Sigfússon trakk seg ut. Disse dannet et nytt parti med en venstresosialistisk og miljøaktivistisk plattform, Venstrepartiet – de Grønne (Vinstrihreyfingin – grænt framboð). Partiet sees på som like de danske og norske radikale sosialistiske partiene med en demokratisk sosialisme, økososialisme og en euroskeptisk linje (Arter, 2003, s. 81). Venstrepartiet er et klart alternativ til velgerne på venstresiden og kan sees på som en arving til tradisjonene Folkealliansen tidligere representerte. De politiske orienteringene legger vekt på sosial rettferdighet, likestilling, selvstendig utenrikspolitikk og vern av miljøet. En kombinasjon av de tradisjonelle egalitære verdiene fra venstresiden med miljøorientering og pasifisme viser partiets tydelige politikk (Hardarson & Kristinsson, 2000, s. 411-413). Partiet var med i koalisjonsregjering fra 2009 som nå er avsluttet og etter dette har oppslutningen ved de siste fem valgene ligget relativt høyt på 10,9% (2013), 21,7% (2009), 14,3% (2007) og 8,8% (2003) (Hardarson & Kristinsson, 2010; Nordsieck, 2009a).

5.2.3 Norge: Sosialistisk Venstreparti

I Norge har man et klassisk eksempel på et venstresosialistisk parti uten en organisatorisk kommunistisk kontinuitet. Da flere medlemmer av Arbeiderpartiet ble ekskludert på grunn av ønsket om uavhengighet fra USA og Sovjet, ble Sosialistisk Folkeparti (SF) dannet i 1961. Dette partiet spilte en sentral rolle i opposisjon mot Vietnamkrigen og USA/NATO. Kampen mot EF i 1972 samlet motstandere fra Arbeiderpartiet, Norges Kommunistiske Parti (NKP) og uavhengige sosialister i Folkebevegelsen. Dette samarbeidet fortsatte under navnet Sosialistiske Valgforbund. Forbundet endret i 1975 navn til Sosialistisk Venstreparti (SV), og året etter brøt NKP ut av partiet. De viktigste sakene var utenrikspolitikk og motstand mot norsk medlemskap i EU, motstand mot atomvåpen, fred og bekjempe arbeidsledighet og økonomiske forskjeller (SV, 2014). Velgerne var et utvalg av fagforeningsfolk, fredsaktivister, studenter og lærere. Den politiske identiteten til SV sies å være rød-grønn der det røde symboliserer kampen mot klasseskiller og sosial urettferdighet, mens det grønne er

arbeidet for en økologisk og bærekraftig samfunn for de kommende generasjoner. SV er dermed miljøpartiet i norsk politikk (Hudson, 2012, s. 155-157). SV kan sees på som et typisk venstresosialistisk parti omtalt i kapittel 2 med sterke saksstandpunkter i nye stridsspørsmål og verdibasert politikk. SV har i perioden 2005-2013 sittet i regjering med Arbeiderpartiet som et rød-grønt regjeringssamarbeid, men også mistet flere velgere til dette partiet (Jenssen, 2013, s. 88-94). Sosialistisk Venstreparti har hatt en noe svekket oppslutning de siste årene: 4,1% (2013), 6,2% (2009), 8,8% (2005) og 12,5% (2001) (Nordsieck, 2009b).

5.2.4 Hellas: SYRIZA

I 2002 når PASOK var midt i sitt moderniseringsprosjekt begynte et antall små venstreorienterte organisasjoner, uavhengig aktivister og løserer grupper å forme et nytt nettverk for samarbeid. Synaspismos (SYN) var en koalisjon av to kommunistiske partier (Communist Party of Greece, KKE og Greek Left) og uavhengige sosialister fra 1988. KKE trakk seg senere ut av dette partiet på grunn av uenigheter i synet på den sosialistiske politikken. I 2004 under presset om å støtte SYN i å oppnå 3% og parlamentsrepresentasjon ble SYRIZA (Koalisjonen av det radikale venstre – enhetlig sosial front) dannet. SYN var i denne koalisjonen det ledende partiet, mens andre partier var Movement for the United in Action Left (KEDA), Renewing Communis Ecological Left (AKOA), Active Citizens og Internationalist Workers Left (DEA). Etter en rekke interne kriser frem til 2009 bestemte SYN seg for å sette sammen et nytt politisk program som hele SYRIZA kunne godta. I deres emblem symboliserer det røde i flagget den tradisjonelle venstresiden, det grønne representerer miljøet og det lilla indikerer alternativ politikk. Partiets støtte kommer i hovedsak fra arbeiderbevegelsen, nye sosiale bevegelser og studenter. Ved valget i 2012 ble partiet det nest største partiet i Hellas, og det største partiet i opposisjon (fikk ikke støtte til regjeringsforhandlinger) med en oppslutning på 26,9% (2012-II) og 16,8% (2012-I). Grunnen til dette var at mange så partiet som det eneste som kunne løse den økonomiske krisen i landet, samtidig som det sosialdemokratiske partiet PASOK kollapset. Disse sakene gjenspeiler også deres politikk som motstandere av neoliberalisering og privatisering og forkjempere for sosiale og sivile rettigheter (Spourdalakis, 2012, s. 99-105). I tidligere valg hadde partiet en oppslutning i 2009 på 4,6%, 2007 på 5,0% og i 2004 på 3,3% (Nordsieck, 2012).

5.2.5 Portugal: Bloco de Esquerda

Bloco de Esquerda, eller o Bloco ble grunnlagt i 1999 som en valgkoalisjon bestående av de tre venstreorienterte partiene União Democrática Popular (UDP), Partido Socialista Revolucionário (PSR) og Política XXI (PXXI). Alle disse hadde alene en marginal plass i det politiske landskapet og ved tidlige valg fikk partiet kun en oppslutning på rundt 2-3%. De kan sies å ha formet opinionen i ”ny politikk”-saker om økte sivile rettigheter som partnerskap av samme kjønn, beskyttelse av arbeidstakere, rasisme, liberalisering av narkotikapolitikken og abort. Dermed har de i stor grad en velgergruppe blant yngre, urbane og høyt utdannede deler av befolkningen (March, 2011, s. 107-111). O Bloco sin venstrefrihetlige posisjon har ikke blitt truet av et grønt partialalternativ siden den grønne bevegelsen i Portugal, Partido Ecologista "Os Verdes" (PEV) stiller til valg i en politisk koalisjon med kommunistpartiet, Partido Comunista Português (PCP). Kommunistpartiet her er det største partiet og koalisjonen bærer sterk preg av deres politikk (Freire, Lobo, & Magalhães, 2007, s. 4)¹¹. Partiet o Bloco har dermed kunnet utvikle en øko-sosialistisk nisje i det politiske landskapet. Partiets støtte har gjennom den senere tiden økt. Partiet har ikke sittet i regjering og valgoppslutningen de fire siste valgene har ligget på følgende nivå: 5,2% (2011), 9,8% (2007/9), 6,4% (2005) og 2,7% (2002). Ifølge partiets lederfigur Louca definerer de seg selv som sosialister, men identifiserer seg selv som sentrale i den antikapitalistiske kampen mot sosialdemokratisk erfaring og sosialliberale visjoner (Hudson, 2012, s. 72-73; Nordsieck, 2007b).

5.2.6 Spania: Izquierda Unida

De siste tiårene har Partido Comunista de España (PCE) opplevd en rekke endringer i partiets organisering ved splittelser, endret ideologi og nye strategier. På grunn av Partido Socialista Obrero Español (PSOE) høyreorientering og endring i standpunktet om NATO-medlemskap, fikk PCE en mulighet til å fylle det politiske rommet til venstre for PSOE. Dermed ble den nye valgkoalisjonen, Izquierda Unida, IU opprettet med PCE i spissen, samlet under anti-NATO kampanjen i 1986. På den tiden bestod partiet av forskjellige småpartier: PCE, Partido Comunista de los Pueblos de España, Partido de Acción Socialista, izquierda Republicana, Federación Progresista, Partido Humanista og Partido Carlista. Valgkoalisjonen var en mulighet til å danne et stabilt og samlet forhold mellom kreftene på venstresiden. Denne omfattende samlingen bestod av kommunister, pasifister, feminister og menneskerettighetsforkjempere. I dag er kun tre av de opprinnelige partiene igjen på

¹¹ På grunn av denne tilknytningen vil PEV grupperes som et kommunistisk parti videre i oppgaven.

nasjonalt nivå, noe som har skapt en mer samlet organisatorisk struktur (Ramiro-Fernández, 2004, s. 1-2, 14-15). IU åpnet i 2000 opp for en politikk i koalisjon med nye sosiale bevegelser som miljøbevegelsen, bedring av leveforhold og den daværende anti-Irak bevegelsen. Selv om partiet hadde liten oppslutning ved de første valgene, fikk partiet en oppslutning på hele 10,5% i 1996. Ved de senere valgene har partiet stagnert på en oppslutning rundt 5-6%, helt nede i 3,8% i 2008, og aldri sittet i regjering (Magone, 2009, s. 166–167).

For å kvalitativt kunne plassere disse partiene i det politiske rommet vurderes den historisk utviklingen og politikken presentert over. De rene venstresosialistiske bevegelsene i Danmark og Norge og på Island mangler en kommunistisk kontinuitet og vokste frem med utgangspunkt i ”new left”-verdier og ”ny politikk”. Partiene i Spania, Portugal og Hellas er selvstendige valgkoalisjoner på venstresiden, men på tross av noe samarbeid med kommunistene mangler de også noe av denne kontinuiteten. Som en motsetning til kommunismen mange av partiene tok avstand fra kan deres frihetlige orientering tenkes å være sterk. Dette gjør at partiene plasseres i det politiske rommet til høyt oppe til venstre langs den venstrefrihetlige-høyreautoritære aksen jf. plasseringen i kapittel 3.5.

5.3 Land med kun grønne partier

Belgia, Sveits Østerrike og Storbritannia inngår i denne grupperingen. I disse landene har ikke venstresosialistiske partier hatt en sentral betydning i partisystemet.

5.3.1 Belgia: Ecolo og Groen

Mellom de grønne partiene i Belgia er det ingen fundamentale forskjeller annet enn ulike språklige velgergrupper. Miljøpartiene anser seg som søsterpartier for en felles sak og med like organisatoriske linjer og politiske programmer. Etter at begge partiene vant representasjon ved nasjonale valg, gikk de sammen og dannet en felles parlamentarisk gruppe. Hvert av partiene er også formet av selvstendige lokale hendelser, noe som har medført at partiet i Flandern er noe mer radikalt, og mindre rettet mot ren økologisk ideologi enn partiet i Vallonia (O’Neill, 1997, s. 99-100). Ecolo (Écologistes Confédérés pour l’organisation de lutttes originales) er det grønne partiet i Vallonia og ble dannet i 1980. Agalev (Anders Gaan Leven – Lev annerledes) er det grønne alternativet i Flandern og ble dannet i 1982, men skiftet navn til Groen! i 2003 og i 2012 til Groen. Opprinnelig hadde

partiene sitt utspring fra sosiale bevegelser på 1970-tallet med ”ny politikk”-kjerneverdier som fred, deltakende demokrati og økologi, sammen med mangfold og sosial sikkerhet. Paritet med base i Vallonia er det sterkeste partiet av disse to med utgangspunkt i et yngre, godt utdannet elektorat som støttet opp under ikke-materialistiske verdier. Ecolo var i 1991 det største grønne partiet i Europa. Partiet sees på som regjeringspartnere og har siden 2009 sittet i regjering ved den Vallonske regionale og fransktalende kulturelle forsamlingen og Brussel-regionen (med Groen!). Partiet i Flandern har som nevnt noe lavere oppslutning enn Ecolo. I nyere tid har begge partiene hatt en sentral rolle som regjeringspartier i den fiolette regnbueregjeringen fra 1999-2003 i samarbeid med sosialister og liberale. Partiene deltok også i regjeringsforhandlinger i 2011, men valgte til slutt å stå utenfor. Groen hadde en relativt enkel overgang fra opposisjon til regjeringspartner på grunn av en sterkere partiledelse og et godt forhold til partiene i koalisjonen (Deschouwer, 2012, s. 97–99). Det fransktalende partiets oppslutning har de siste valgene ligget på 4,8% (2010), 5,1% (2007), 3,1% (2003) og 7,4% (1999), mens det i Flandern har vært 4,4% (2010), 4,0% (2007), 2,5% (2003) og 7,0% (1999) (Nordsieck, 2010a).

5.3.2 Sveits: Grüne Partei der Schweiz og Grünliberale Partei der Schweiz

Den grønne bevegelsen i Sveits begynte på kantonnivå og en rekke av disse ulike gruppene organiserte seg i 1983 i to grønne alternativer, Föderation der Grünen Parteien der Schweiz og Grüne Alternative Schweiz. Det førstnevnte partiet endret i 1993 navn til Grüne Partei der Schweiz/Parti écologiste Suisse (GPS/PES) som et grønt og venstreorientert parti på den økonomiske høyre-venstre-aksen. De representerer et bredt politisk program som økologi, likestilling, pengepolitikk, sikkerhet, og europapolitikk. I 1991 fikk partiet hele 6.1 % av stemmene, noe som igjen økte i 2003. Partiet er det femte største partiet i de siste valgene, og det største partiet i opposisjon (Ladner, 2012, s. 510–513). Oppslutningen gjenspeiler dette, 8,4% (2011), 9,6% (2007), 7,4% (2003) og 5,0% (1999) (Nordsieck, 2007c). Noen deler av Grüne Alternative Schweiz ble integrert i GPS/PES, noe som kan forklare venstreorienteringen til dette partiet. Det grønne liberale partiet i Sveits Grünliberale Partei der Schweiz/Parti vert ’libéral, (GLP/PVL) er et mer sentrumsorientert utbryterparti av GPS/PES og ble dannet nasjonalt i 2007. Selve partiet er vanskelig å plassere politisk siden det enda ikke har et politisk program. Det antas at mye av oppslutningen kommer av at partiet er nytt, og mangel på andre reelle partialalternativer. Partiet har gjort det relativt bra og stjeler velgere fra begge siden av den politiske skalaen. I 2011 vant de grønne partiene til sammen

rundt 13,8% (GLP/PVL 5,4%) av stemmene i Sveits. Skillene mellom disse partiene finnes ikke i deres miljøpolitikk, men heller i synet på velferdsstaten og liberalisering av økonomien og innvandringen. Etter valgene 2003 og 2007 hadde Sveits grønne partier et lite håp om regjeringdeltakelse, men dette skjedde ikke (Ladner, 2012, s. 513–514).

5.3.3 Østerrike: Die Grünen – Die Grüne Alternative

Den grønne politikken i Østerrike er påvirket av utviklingen i Tyskland, men har en renere grønn og økologisk basis. Opprinnelige var det to grønne partier i Østerrike. Det første var det mer moderate rene grønne partiet Vereinte Grüne Österreichs (VGÖ), grunnlagt i 1982 og med et sterkt ønske om å endre miljøpolitikken innenfor det allerede eksisterende systemet. Partiet hadde sitt opphav i protestbevegelsen mot kjernevåpen og var bundet til et reformistisk program. VGÖ stilte på rene økologiske og ikke-venstreorienterte programmer. Der man vektla individet, familien, samfunnet og tok avstand fra abstrakte ideologier foretrukket av rød-grønne. Det mer radikale partiet Alternative Liste Österreichs (ALÖ), som også dannet i 1982, ønsket sterkere å endre systemet sammen med radikale endringer i miljøpolitikken og større statlig eierskap. Partiprogrammet omhandlet radikale økonomiske, sosiale og politiske endringer som knyttet til seg økososialister, pasifister og antiproduksjonister. Partiene slo seg ved neste valg i 1986 sammen etter mostanden mot atomkraftverk og dannet partiet Grüne Alternative. Ved dette valget vant de grønne en rekke velgere fra det sosialdemokratiske partiet, intellektuelle og andre med en sterk miljøprofil. Sammenslåingen mellom disse partiene ble i 1990 utfordret da den fundamentalistiske grønne grasrotbevegelsen var ikke fornøyd med sammenslåingen, og VGÖ stilte på egen liste. Etter en rekke splittelser og sammenslåinger, er det siden 1993 et betydelig grønt parti i Østerrike med navnet Die Grünen – Die Grüne Alternative eller Die Grünen (Solsten & Lohninger, 2004; O'Neill, 1997, s. 140–147). Die Grünens oppslutning de seneste årene har ligget på 12,4% (2013), 10,4% (2008), 11,1% (2006) og 9,5% (2002) (Nordsieck, 2008). Partiet har ikke tidligere sittet i regjering da denne stor sett har bestått av storkoalisjoner (Prodhan & Gruber, 2013).

5.3.4 Storbritannia: The Green Party of England and Wales

The Green Party of England and Wales (GPEW) ble opprettet i 1973 som ”the Peoples Party in Coventry”, senere ”the Ecology Party”. Partiet baserte seg på en strategi som innbar et minimum av forstyrrelser i den økologiske prosessen og maksimal utnyttelse av materialer.

Tidlig hadde partiet en fundamentalistisk miljøpolitikk, noe som gav det store utfordringer i form av potensielle allierte. En rekke miljøbaserte saker som kampen om kjernekraftverk, kjernevåpen og NATO-spørsmål førte til en rekrutering av medlemmer til partiet. Her utviklet det seg en spenning mellom de som så på partiet som ”a living embodiment of a new lifestyle”, og de som fortrakk en mer pragmatisk politikk. Det var et skille mellom de som ønsket en ren miljøbasert politikk, og de som ønsket en mer sosialistisk tilnærming til økologi (O’Neill, 1997, s. 283–285). Partiet hadde sin høyeste oppslutning i 2005, men har hele tiden lidd under ”the wasted vote”-syndromet. Internt i partiet har det vært store diskusjoner om partiet i det hele tatt skulle delta ved valg, eller om det skulle fokusere på politikken som en sosial bevegelse. Fra 1993 har partiet fokusert på lokalvalg heller enn nasjonale valg ved å konsentrere deres stemmer rundt en mer regional base, og dermed vunnet representasjon (Spoon, 2009, s. 621). Oppslutningen til partiet har aldri ligget på mer enn 1,0% (2005), og stort sett også under dette nivået 0,9% (2010) (Nordsieck, 2005).

Disse grønne partiene plasseres kvalitativt i det politiske rommet med utgangspunkt at de har tatt til seg flere av ”ny politikks” kjerneverdier som eksempelvis fred, deltakende demokrati og økologi, sammen med mangfold og sosial sikkerhet. Noe av den fundamentalistiske grønne ideologien er dermed nedtonet, og partiene kan plasseres høyt oppe, men noe til venstre for den frihetlige-autoritære aksene. Denne kvalitative plasseringen er noe mer venstreorientert, og nærmere den venstrefrihetlige-høyreautoritære aksene enn den teoretiske plasseringen til de grønne partiene jf. kapittel 3.5.

5.4 Land med både venstresosialistiske og grønne partier

Denne grupperingen består av landene Finland, Sverige, Luxembourg, Nederland, Tyskland, Irland og Frankrike. I disse landene har både de grønne og venstresosialistiske partiene hatt en relativt solid oppslutning på tross av mulige likheter mellom partiene.

5.4.1 Finland: Vänsterförbundet og Gröna Förbundet

Finlands venstresosialistiske parti er direkte etterkommer etter et kommunistparti gjennomgått en ideologisk endring, jf. kapittel 2. Finlands Kommunistiska Parti/Suomen Kommunistinen Puolue (SKP) ble delt mellom en eurokommunistisk majoritet, Demokratiske Förbundet för Finlands Folk/Suomen Kansan Demokraattinen Liitto og en pro-Sovjet minoritet SKP. Disse ble igjen samlet under Vänsterförbundet/Vasemmistoliitto

(VAS) sammen med det Kommunistiske Enhetspartiet (SKP-Y) og Demokratisk Alternativ i 1990. Deres ideologiske retning ble ”det tredje venstre” der man definerte sosialisme ikke bare som statlig eierskap over produksjonsmidlene, men også en verdibasert ideologi samlet ved prinsipper om demokrati og deltakelse. Individuell frihet, miljøvern og feminisme var sentralt vektlagte prinsipper (Hudson, 2012, s. 153). I dag er Vänsterförbundet relativt splittet med tre retninger innad i partiet. Den første er ”moderne venstre” som støtter opp under en pragmatisk linje i forhold til EU, integrering og deltakelse i regjering. Det andre er et svakere ”populistiske venstre” som er et sterkere antisystemparti kritiske både til globaliseringen, deltakelse i regjering og økt integrasjon fra EU. Den siste grupperingen er et mer ”øko-feministisk venstre” støttet opp av intellektuelle og yngre kvinner. Partiet er for mer bærekraftige alternativer og med sosialisme definert som demokrati og reell frihet for alle, sammen med regulering av økonomien. Man ser en sterkere posisjon i motstanden til EU (March, 2011, s. 97–102). Vänsterpartiet og Gröna Förbundet satt i regjering fra 1995-2003, og sitter i dag sammen med de Gröna en koalisjonsregjering (Arter, 2011, s. 1285, 1294). Resultatene ved valg har de siste årene ligget på 8,1% (2011), 8,8% (2007), 9,9% (2003) og 10,8% (1999) (Nordsieck, 2007d).

Gröna Förbundet/Vihreä liitto er det grønne alternativet i Finland og ble opprettet kort tid etter at de grønne oppnådde representasjon i Bundestag i Vest-Tyskland. Partiet består av miljøaktivister og feminister på 1980-tallet, og har sine røtter fra det nye venstre og studentradikalisme jf. kapittel 2. Det ble grunnlagt i 1987, først som en forening og deretter et parti, bestående av en rekke grønne organisasjoner. Siden 1983 har partiet kontinuerlig vært representert i parlamentet og har sittet i regjeringen mellom 1995-2002. Denne trakk de seg ut av som følge av nye kjernekraftverk. Som en politisk ideologi kritiserer partiet både synet på økonomisk vekst og sosialisme (Arter, 2003, s. 79). Utgangspunktet for partiets opprinnelse var likestilling, velferdsstaten og miljø. Miljøbevegelsen ble en del av den finske politikken på bakgrunn av bevaring av naturen. På grunn av fordelingen partisystemet i landet tillegger mindre partier, kom de grønne tidlig over sperregrensen. De grønne har her, på tross av interne splittelser og uenighet innenfor ideologi, klart å konsentrere deres politikk omkring miljøvern og gjort disse sakene til deres egne. utfordringene vil i fremtiden være å kombinere denne grønne politikken med de andre politiske partiene og deres saker (O’Neill, 1997, s. 360). Partiet har hatt en relativt stabil oppslutning på 7,2% (2011), 8,5% (2007), 8,0% (2003) og 7,3% (1999) (Nordsieck, 2007d). Det grønne partiet har sittet i den ikke-sosialistiske regjeringen under Matti Vanhanen i perioden 2007-2010 (Arter, 2011, s. 1285).

5.4.2 Sverige: Vänsterpartiet og Miljöpartiet de Gröna

Vänsterpartiet (V) i Sverige gjennomgikk en gradvis endring fra et kommunistisk parti til å inkludere mer "new left"-ideer. Partiet ble i 1917 grunnlagt av utbrytere fra Sveriges Socialdemokratiska Arbetareparti under navnet Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti (1917-1921). Deretter ble partiet en del av den kommunistiske verdensbevegelsen under navnet Sveriges Kommunistiska parti (1921-1967), som igjen ble endret til Vänsterpartiet Kommunisterna (1967-1990) og siden 1990 har de gått under navnet Vänsterpartiet. Deres politikk er i stor grad basert på en sosialistisk og feministisk ideologi heller enn kommunistiske (Bergner, 2013, s. 7). Da Gudrun Schyman tok over som leder for partiet i 1993 fikk en mer feministisk-sosialistisk appell. Hun plasserte likhet, fellesskapet og en stor offentlig sektor over effektivitet, høyere skatter og velferdskutt. Siden partiet består av en andel kommunister, har det til tider vært vanskelig å oppnå enighet om den demokratiske sosialismen. Partiet har ikke sittet i regjering, men bidratt som støtteparti flere ganger for Sosialdemokraterna, gjerne også sammen med Miljöpartiet (Arter, 2003, s. 80, 93). Siden 2002 har partiet inntatt en mer tradisjonell radikalisme, som en slags ideologisk innstramning (Aylott & Bolin, 2007, s. 624). På tross av dette gikk de tre partiene Sosialdemokraterna, Vänsterpartiet og Miljöpartiet sammen før Riksdagsvalget i 2010 som regjeringsalternativet De rødgröna (Nyberg, 2010). Oppslutningen har ligget på 5,6% (2010), 5,9% (2006), 8,4% (2002) og 12,0% (1998) (Nordsieck, 2010b).

Miljöpartiet de Gröna ble dannet av miljøaktivister og lokale alternative grupper på bakgrunn av den store støtten til kjernekraftverkssaken på slutten av 70-tallet. Ved valget i 1988 ble Miljöpartiet det første nye parlamentariske partiet på 70 år. På dette tidspunktet var partiet en kanal for protest, og man manglet en samlende grønn ideologi som velgerne kunne basere seg på (Arter, 1999, s. 156). I motsetning til Norge og Danmark var situasjonen i Sverige fordelaktig for grønne partier. De entret politikken på bakgrunn av hvordan de regjerende sentrumpartiene partiene dårlig håndterte kjernekraftverkssaken. Miljöpartiet er et svært pragmatisk parti basert på solidaritet, og er villige til å jobbe i det eksisterende systemet for å fremme deres mer radikale politiske endringer. Dette har gjort det mulig å tilpasse seg organisatoriske endringer, men har møtt utfordringer i valget mellom en ren grønn linje eller å plassere seg mer til venstre og innta en rød-grønn-linje. Partiet valgte den tradisjonelle grønne politikken for et bærekraftig samfunn, noe de er blitt belønnet for senere. Sakene

partiet prioriterer er klimaendringene, motstand mot diskriminering og like rettigheter (O'Neill, 1997, s. 400–406). De siste årene har partiet hatt en valgoppslutning på 7,3% (2010), 5,2% (2006), 4,7% (2002) og 4,5% (1998) (Nordsieck, 2010b).

5.4.3 Luxembourg: Déi Lénk og Déi Gréng

Det kommunistiske partiet hadde ikke vunnet representanter i parlamentet siden 1994, og mange av partiets medlemmer ble da grunnleggerne av et nytt mer venstresosialistisk parti. Déi Lénk er et sosialistisk parti dannet som en allianse i 1999. Dette samarbeidet bestod av Kommunistesch Partei Letzebuerg (KLP), Nei Lénks, the Revolutionary Socialist Party og Lëtzebuerger Sozialistesche Aarbechterpartei (LSAP). Partiet kan sees på som et mer venstreorientert alternativ til sosialdemokratene. Samme året deltok partiet i valg for første gang og fikk en oppslutning på 3,3%. På grunn av uenigheter mellom majoriteten i Déi Lénk og KLP, trakk kommunistpartiet seg ut av alliansen i 2004 og stilte med egne lister til valget. Oppslutningen partiet fikk var da på 0,9% av stemmene, og partiet ble etterhvert mer eller mindre borte fra partipolitikken. Det ideologiske programmet til slike tidligere kommunistiske partier bygger på et ønske om en ”rettferdig verden” gjennom prinsipper som likhet, frihet, solidaritet og et bærekraftig samfunn. De mener at siden alle har retten til et godt liv, må alle delta i samfunnet (Backes & Moreau, 2008, s. 564–585). Partiet har de siste årene hatt en økende oppslutning med 4,9% (2013), 3,3% (2009), 1,9% (2004) og 3,3% (1999) (Nordsieck, 2009c).

Alternative Lescht-Wiert (AL-WL) var et parti av miljøbevegelsen for direkte politisk handling og borgerbasert politikk. Partiet fikk liten oppslutning på tross av oppmerksomhet ved motstand av kjernekraftverk. Da partiet i 1979 ble oppløst gikk tidligere medlemmer sammen og i 1983 opprettet Déi Gréng Alternativ (GA). Det nye partiet bestod av diverse økologer, feminister, fredsaktivister og motstandere mot atomvåpen. Dette partiet ble splittet og en utbrytergruppe Gréng Lëscht Ekologesch Initiativ (GLEI) bestod av forkjempere for politisk økologi (O'Neill, 1997, s. 132). Denne splittelsen medførte lavere oppslutning for den grønne bevegelsen, og i 1994 stilte begge partiene på en felles liste. I 1995 endret de navn til Gréng (Déi Gréng). Partiet fremmer grasrotdemokrati, beskyttelse av miljøet, sosial støtte og økt bistand til utviklingsland. Flere av partiene i Luxembourg har beveget seg i en grønn retning etter at debatten om planlagte atomkraftverk i Mosedalen ble stanset (Heidar & Berntzen, 1998, s. 179–181). Partiets hovedsaker er motstanden mot atomvåpen og nasjoner i

besittelse av disse, samtidig som de støtter en miljømessig og økologisk bevaring. Sosiale saker er ikke det sterkeste på partiets agenda, men de vektlegger i noen grad sivile rettigheter. De grønne går i stor grad mot Luxembourgs militærpolitikk, men har vært positivt innstilt til de fredsbevarende styrkene i senere tid (O'Neil, 1997, s.133-134). Oppslutningen har ligget på 10,1% (2013), 11,7% (2009), 11,6% (2004) og 9,1% (1999) (Nordsieck, 2009c).

5.4.4 Nederland: Socialistische Partij og GroenLinks

Det opprinnelige partiet hadde navnet Marxistisch-Leninistische Partij Nederland (MLPN), og ble opprettet i 1971. Partiet baserte seg på en Marxist-leninistisk ideologi beriket med Maos ideer. Året etter, 1972, endret partiet navn til Socialistische Partij (SP) som det i dag heter. Partiet har med tiden endret seg gradvis til et nytt mer pragmatisk og populistisk venstresosialistisk parti. De maoistiske prinsippene kom etter hvert i bakgrunn, og man brøt med leninismen etter kommunismens fall i Øst-Europa. Man kan se tendenser av denne politikken i partiets saker som velferd, arbeid, helsetjenester og offentlig finansierte helsetjenester. Partiets fremgang i 1994 forklares med et politisk rom til venstre på den økonomiske akse siden da Arbeiderpartiet beveget seg mot sentrum for å samarbeide med de andre pilarpartiene. Sentrale verdier i partiet er menneskeverd, likhet og solidaritet. Demokratisering, heller en sosialisme, kan nå sees på som et av de mest sentrale ideologiske elementene. Ved valget i 2002 vant SP hele 9 mandater og forsøkt inkludert i regjeringsskoalisjonen, men dette ble ikke gjennomførbart. Partiets oppslutning har i tiden etter økt, med sitt høyeste punkt i 2006 på 16,6%. I 2012 vant partiet en oppslutning på 9,6%, 2010 9,9% og i 2003 6,3%. Hovedmålet for partiet er et bedre samfunn og en bedre verden spesielt i forhold til nederlandsk deltakelse i kriger utenlands, offentlig eierskap og det neolibérale synet på sosiale rettigheter (Backes & Moreau, 2008, s. 27–33; Heidar, 2008, s. 164).

Den grønne politikken i form av et selvstendig politisk parti kom relativt sent til Nederland. Årsaken til dette grunner i at Pacifistische-Socialistische Partij (PSP) fanget opp venstreorienterte velgere, og det katolske partiet Politieke Partij Radikalen (PPR) hadde eierskap på mye av de økologiske sakene. En oppmykning av pilarene i Nederland skapte et rom for grønn ideologi, og grønne partier ble opprettet på løpet av 1980-tallet (O'Neill, 1997, s. 120–121). Det første grønne partiet var Partij voor Milieu en Recht (PMR) og ble sett på som det grønne høyre og oppnådde ikke mer enn 0.1% oppslutning. Et annet parti var De

Groenen som ble opprettet av miljøaktivister og tidligere medlemmer av PPR i 1983 som i dag kun er aktive på lokalnivå. Det siste partiet var GroenLinks som opprinnelig var en valgallianse fra 1989 mellom PSP, Communistische Partij Nederland (CPN), PPR og Evangelische Volkspartij (EVP). De kan sees på som et parti fra 1990 da de samlende partiprogrammet ble vedtatt. Dette var et kompromiss mellom de økoliberale og økososialistiske delene i partiet, men den økoliberale delen er i dag sterkest. Innen 1998 hadde oppslutningen økt betraktelig da partiet gikk fra fem til 11 seter (av totalt 150) i parlamentet. Ved begynnelsen av tusenårsskiftet opplevde GroenLinks en politisk nedgang da en miljøaktivist ble anklaget for drapet på den innvandringskritiske politikeren Pim Fortuyn. Sentrale politiske saker er demokrati, respekt for natur og miljø, sosial sikkerhet og internasjonal solidaritet. Partiet har ikke sittet i regjering og har ved lokalvalg gjort det noe bedre enn nasjonalt (Lucardie & Voerman, 2008, s. 157–159). Oppslutningen har ligget på 2,3% (2012), 6,6% (2010), 4,6% (2006) og 5,1% (2003) (Nordsieck, 2010c).

5.4.5 Tyskland: Die Linke og Die Grünen

Etter at det Deutsche Kommunistische Partei ble forbudt, dannet utbrytere med ønske om en annerledes sosialistisk tradisjon Partei des Demokratischen Sozialismus (PDS) i 1989. Partiet kan sees på som en organisatorisk arvtaker etter det regjerende Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED) og hadde allerede ved valget i 1990 en relativt stabilt god oppslutning. Partiet gjennomgikk endringer ved at de gikk bort fra den rigide kommunistiske strukturen og tillatte interne organisasjoner på ulike politiske plattformer som sosialdemokrati, økologi, marxisme og kommunisme. Den gradvis økte oppslutning i vest var resultatet av at man gikk bort fra partiet som et protestparti med en tydeligere ”new left” agenda til venstre for Socialistische Partei Deutschland (SPD). Med en plattform basert på opposisjon mot Maastrichtbaserte budsjettkutt, som førte til en reduksjon i sosiale goder, økt arbeidsledighet og rasisme vant PDS i 1989 4.4 % av stemmene (Hudson, 2012, s. 15–17). Wahlalternative Arbeit und Soziale Gerechtigkeit (WASG) ble opprettet i 2004 bestående av en gruppe tidligere SPD-medlemmer, venstreorienterte intellektuelle og fredsaktivister. Ved valget i 2005 stilte partiene som en valgallianse under navnet Die Linkspartei (Die Linkspartei.PDS). Senere endret PDS navn til Die Linkspartei som en del av forhandlingene rundt en eventuell samarbeidsavtale med WASG. Ved enighet rund forhandlingsavtalen i 2007 ble det venstresosialistiske partiet Die Linke opprettet. Partiet har gått bort fra sin pragmatiske politikk til en mer venstreorientert politisk-ideologisk base med utgangspunkt i en

demokratisk sosialisme basert på Keynesiansk økonomi, relativt høye offentlige utgifter, statlig regulering og motstand mot krig (Olsen, 2007, s. 218). De siste årene har partiets oppslutning ligget rundt 6,8% (2013), 11,9% (2009), 8,7% (2005) og 4,0% (2002) (Nordsieck, 2009d).

Die Grünen ble opprettet i 1989 i Vest-Tyskland som et nasjonalt parti fra en allianse av radikale, sosiale bevegelser og grasrotskultur utelatt fra politikken. Partiets største utfordring var valget mellom realos og fundis, omtalt i kapittel 2, og økososialister og økoliberalister der man valgte reformismen og koalisjonsbygging. Sentrale politiske saker var på dette tidspunktet kampen mot kjernevåpen, krigen i Vietnam og NATOs missiler på vesttysk jord. Partiet var i denne tiden uten tvil et av Europas mest suksessrike grønne partier, med en oppslutning på 8% (O'Neill, 1997, s. 55). I Øst-Tyskland hadde man det grønne partiet Grüne Partei. Den østtyske valgalliansen Bündnis'90 samlet borgerrettighetsgruppene Initiative Frieden und Menschenrechte, Demokratie Jetzt og Neues Forum før det siste valget til Volkskammer mars 1990. Ved det første valget som et samlet Tyskland i desember 1990, var Grüne Partei på felles liste med Bündnis'90, men kort tid etter ble de innlemmet i Die Grünen. Ved valget i 1990 klarte ikke Die Grünen å oppnå sperregrensen på 5 %, og i 1993 slo de seg også sammen med Bündnis'90. Navnet ble dermed også endret til Bündnis'90/Die Grünen. Prosessen rundt sammenslåingen tok nesten to år på grunn av strukturelle, kulturelle og ideologiske forskjeller. Bündnis'90 ble først i 1991 et politisk parti og deretter omhandlet mye forhandlinger Bündnis'90 fryktet for å bli "slukt" av de grønne. De ideologiske forskjellene var knyttet til Bündnis'90 plassering som sentrums-høyreparti. Samtidig var det regionale forskjeller mellom øst og vest (Olsen, 2007, s. 215–216). Bündnis'90/Die Grünen har sittet i regjering som en rød-grønn koalisjon med SPD i perioden 1998-2005. Den siste perioden har oppslutningen ligget på 8,4% (2013), 10,7% (2009), 8,1% (2005) og 8,6% (2002). (Jachnow, 2013, s. 96–109; Nordsieck, 2009d).

5.4.6 Irland: Sinn Féin og Irish Greens

Sinn Féin ("ourselves" or "we ourselves") ble grunnlagt i 1905, og innen 1918 hadde partiet blitt den viktigste politiske styrken som kjempet for løsrivelse fra Storbritannia. Sinn Féin ble splittet etter "the Anglo-Irish Treaty som ga Commonwealth-status til 26 av 32 regioner i landet (landet gikk ut av commonwealth i 1948 og ble en republikk). En gruppe innenfor Sinn Féin mente denne avtalen var en "sell-out to Republicanism" og ønsket ikke lenger å

støtte partiet. Samtidig med begynnelsen på "the troubles" i Nord Irland ble Sinn Féin splittet på 1970-tallet på grunn av ulike syn på IRAs voldelige metoder for å beskytte katolikker i Nord-Irland. Utbrytergruppen fra partiet gikk under navnet Official Sinn Féin, men endret etter hvert til Workers Party. Gjennom 80-tallet begynte dette partiet å true Labour Party på venstresiden (Farrell, 1999, s. 33–45). Sinn Féin gikk etter hvert bort fra voldelige strategier for å løse konflikten i Nord-Irland. De sees på som et mer nasjonalistisk venstreorientert parti. Med sterk vekt på minoriteters og spesielt kvinners rettigheter, vil partiet i denne oppgaven anvendes som et venstresosialistisk parti. Den største velgergruppen representert i dette partiet er den romersk katolske delen av befolkningen. Oppslutningen til partiet har ligget på relativt sammen nivå, akkurat over 10%, noe som gjør partiet til det tredje største opposisjonspartiet i Irland. De har ikke vært inkludert i regjering på grunn av deres historie med IRA (Bean, 2007, s. 83). Dette har i noen grad endret seg da partiet de siste årene har hatt en oppslutning på 9,9% (2011), 6,9% (2007), 6,0% (2002) og 2,5% (1997) (Nordsieck, 2007e).

Irish Greens, eller på den tiden "the Ecology Party of Ireland", ble grunnlagt i 1981 inspirert av miljøaktivistene "Friends of the Earth". Gjennom reformer som sikret den grønne ideologien til fordel for mer pragmatiske politiske preferanser, ble interne uenigheter redusert. Konflikter mellom idealistene og pragmatikere/realister ble i stor grad løst ved fullstendig enighet ved sentrale avgjørelser. Dette har man i senere tid gått bort fra på grunn av større partigruppe og dermed også en mer omfattende prosess for å komme til enighet. I 1989 entret partiet den nasjonale politikken for første gang med Roger Garland som representant. Liten mulighet til å kunne påvirke politikken skapte mye frustrasjon for de grønne aktivistene og grasrotbevegelsen. Veien mot valgpolitikken medførte et økende internt hierarki og valg av en formell leder i 2001. Flere så på dette som en sentralisering av partiet der man begrenset påvirkningsmuligheten for vanlige medlemmer. Partiet gikk dermed mot en pragmatisk retning heller enn en idealistisk, samtidig som profesjonaliseringen økte. Partiet satt for første gang i regjering i 2007 sammen med Fianna Fáil og "the Progressive Democrats", noe som medførte mange kompromisser på bekostning av de grønne (Bolleyer, 2010, s. 607–615). Oppslutning den senere tiden gjenspeiler dette da partiet i 2011 fikk en oppslutning på 1,8% når de i 2007 hadde 4,7%, 2002 3,8% og i 1997 2,8% (Nordsieck, 2007e).

5.4.7 Frankrike: Ligue Communiste Révolutionnaire, Parti de Travailleurs, Lutte Ouvrière og Europe Écologie-Les Verts

Det tidligere Parti Socialiste Unifié (PSU) var en utbrytergruppe fra det franske kommunistpartiet, og regnes som det første “ny politikk”-baserte partiet i Frankrike, som i 1988 forsvant og mer rene grønne krefter tok over. De Venstreekstreme partiene eller Trotskyistene består av tre konkurrerende mindre partier. Disse er Ligue Communiste Révolutionnaire (LCR), Parti de Travailleurs (PT) og Lutte Ouvrière (LO) (Knutsen, 1995). Den franske delen av Fourth International stagnerte gjennom 50-tallet, men ble fornyet av Alain Krivine fra Parti communiste français (PCF) og deres ungdomsbevegelse. I 1973 bestemte de seg for navnet LCR på denne grupperingen. Partiet har hatt to presidentkandidater der den siste i 2002 fikk 4,3% av stemmene. En viktig sak for dette partiet har vært motstand mot rasisme og hjelp til arbeidsledige og innvandrere. Partiet ble oppløst i 2009 og gikk sammen med mindre fraksjoner på venstresiden og dannet Nouveau Parti anticapitaliste (NPA). Den andre grupperingen tok først navnet Organisation Communiste Internationaliste, men er i dag bedre kjent under Lambertistes. Partiet har en sterk støtte blant studenter og er ansvarlig for mange studentorganisasjoner. Deres organisatoriske styrke er derimot ikke møtt med en liknende støtte ved valg. Ingen av deres presidentkandidater har oppnådd mer enn 0,5 %. Den siste gruppen trotskyistiske partier er arvtageren etter union Communiste Internationaliste. Partiet ble flere ganger reformert, men siste gang til Lutte Ouvrière i 1968. Den offentlige talspersonen til LO og presidentkandidat fem ganger har vært Arlette Laguiller som også er Europas mest suksessrike trotskyist med over 5% oppslutning i presidentvalgene 1995 og 2002. Disse partiene i fransk politikk har alltid tatt opp sentrale tema som andre partier har unngått, knyttet til minoriteters- og sivile rettigheter som medfører at partiene kan klassifiseres som venstresosialistiske. Sentrale saker har vært soldaters levestandard, abort, pensjonsreformer, støtte til arbeidsinnvandring og arbeidsledige, anti-Europa og motstand mot rasisme. Samtidig har de beholdt den opprinnelige revolusjonære tankegangen, anti-kapitalismen, og skepsisen mot å gjennomføre sin politikk gjennom demokratiske institusjoner (Knapp, 2004, s. 120–126). Samlet har partiene ved parlamentsvalg hatt en oppslutning de siste årene på 3.41 % (2007), 0,32 % (1997) og 2.57 % (1993) (European Election Database, 2014). Parti de gauche (PG), Fédération pour une Alternative Sociale et Écologique (FASE) og Front de Gauche (FDG) er alle venstresosialistiske partier, men ble ikke grunnlagt før i 2008 og de er dermed ikke relevante (Nordsieck, 2007f).

Etter en periode med en rekke midlertidige og løst strukturerte bevegelser ble Europe Écologie-Les Verts (Les Verts) grunnlagt i 1984. Dette var opprinnelig en koalisjon for å fremme økologiske ideer, som kampen mot kjernekraftverk, gjennom presidentkampanjer. I perioden 1989-1992 møtte Les Verts konkurranse fra et rivaliserende parti, Génération écologie. Forskjellen mellom disse partiene bestod i at Génération écologie hadde en mer moderat og pragmatisk teknokratisk økologisk tankegang, mens Les Verts var mer radikale økologiske fundamentalister. På tross av suksess i 1992 fikk Génération écologie problemer noe som medførte at partiet slo seg sammen med Les Verts. Fremveksten av Front National, nedgangen til PCF og gjennomslaget til de grønne endret fundamentalt det franske partisystemet. De grønne har i Frankrike gjerne konkurrert om velgerne med de sosialistiske partiene, men likevel har partiet kjempet for å være "neither Left nor Right". Dette ble også et av fellestrekkene for den grønne bevegelsen presentert i kapittel 2 (Cole & Doherty, 1995, s. 45–65). I noen sammenhenger har de inngått i valgkoalisjoner og samarbeid i parlamentariske distrikter med Parti Socialist. På denne måten oppnådde Les Verts å få valgt inn noen av sine kandidater i parlamentet (Spoon, 2009, s. 619). Ved presidentvalgene i 2002 gjorde de grønne det relativt bra i den første runden, med en oppslutning på rundt 5% av stemmene. Ved de etterfølgende valgene har oppslutningen vært noe lavere. Partiets oppslutning ved parlamentsvalg har ligget på 5,5% (2012), 3,3% (2007), 6,8% (1997) og 4,1% (1993) (Nordsieck, 2007f).

Ved plasseringen av disse partiene er det, fordi det er to partier nære hverandre i det politiske rommet, rasjonelt for partiene å plassere seg innen for sitt politiske rom så langt unna en politisk konkurrent som mulig (Kitschelt, 1994, s. 34). Fra vurderingen av partiene over har de venstresosialistiske partiene i denne gruppen en tydeligere kommunistisk kontinuitet og et mer tradisjonelt sosialistisk grunnlag. Dermed kan disse partiene plasseres nærme venstresiden på den økonomiske høyre-venstreaksen, med større vekt på tradisjonell politikk, og noe over midten på den frihetlige siden langs den frihetlige-autoritære aksene. De grønne partiet i Finland, Sverige, Luxembourg og Irland har en pragmatisk ren grønn politikk. I Nederland er partiet mer økoliberal, mens Bündnis'90/Die Grünen i Tyskland påvirkes av mer sentrumsorienterte menneskerettighetsgrupper. Partiet i Frankrike er det eneste partiet med radikale økologiske fundamentalister. Partiene plasseres høyt oppe på det frihetlige område langs den frihetlige-autoritære aksene på grunn av deres politiske frihetlige tankegang. Samarbeid med venstresosialister gjør at de plasseres marginalt over midten mot en

venstreorientert økonomisk politikk, men unntak av Nederland og Tyskland som plasseres mot midten. Dette kan tyde på at partiene, tilsvarende Kitschelts (1994) antagelse, har plassert seg relativt langt fra hverandre i det politiske rommet og det er plass til begge partiene.

Oppsummert viser denne bakgrunnen at det eksisterer landspesifikke ulikheter mellom partiene på tross av at de inngår i samme partifamilie. Dette bør tas hensyn til ved videre analyser, da eksempelvis organisatoriske ulikheter kan være årsaken til forskjeller i velgermassen blant partiene. Kapitlet indikerer videre at det finnes større forskjeller blant de venstresosialistiske partiene enn de grønne partiene. De neste kapitlene utgjør oppgavens analysedel, der det førstkommende kapitlet er den bivariante analysen etterfulgt av en multivariat analyse.

6 Bivariat analyse

6.1 Introduksjon

Dette kapittelet vil teste oppgavens hypoteser ved å gjennomføre bivariate analyser mellom de uavhengige variablene og oppslutningen om de to partifamiliene. Som nevnt tidligere er hypotesene konstruert slik at de både bivariat og multivariat skal sammenligne venstresosialistiske og grønne velgere opp mot gjennomsnittene for andre partiers velgere. Som diskutert i metodekapittelet vil krysstabeller sammen med prosentdifferansen og log oddsratio være sentrale mål for de kategoriske variablene. For de kontinuerlige variabler vil partifamilienes gjennomsnitt i enkeltlandene sammen med differansen i forhold til andre partier benyttes. For hver tabell beregnes avslutningsvis gjennomsnittet for partigruppenes bivariate mål. Dette er utgangspunktet for analysen, og gir et bedre sammenligningsgrunnlag mellom hver partifamilie og grupper av land.

I krysstabellene er alle verdiene oppgitt i prosent og tabellene prosentueres i uavhengig variabel. For de sosiostrukturelle variablene, med unntak av utdanning, sammenlignes partifamilienes oppslutning i de ulike kategoriene. Ved de verdimeslige variablene, i tillegg til utdanning, sammenlignes velgerne til de to partiene med velgerne til andre partier. Mønstre for de andre partiene er ikke relevante for denne analysen. Kapittelet er videre inndelt slik at de sosiostrukturelle variablene presenteres først og deretter de verdimeslige variablene for landene med bare venstresosialistiske partier, bare grønne partier og avslutningsvis for landene med begge partifamiliene. Gjennomsnittene vil først beskrives separat for tabell A, B og C, deretter sammenlignes tabellene for å sette venstresosialistiske og grønne partier opp mot hverandre.¹²

6.2 Resultater fra sosiostrukturelle variabler og partivalg

6.2.1 Religiøs tilhørighet

Ved denne analysen behandles religiøs tilhørighet som en nominal kategorisk variabel. Krysstabeller og log oddsratio vil anvendes for å undersøke H_1 , om venstresosialistiske og

¹² Utvalgsstørrelsen for oppslutningen av velgere for verdiene på hver av de uavhengig variabel er presentert i vedlegg A.2.

grønne velgere er relativt like og kan plasseres i gruppen uten religiøs tilhørighet. Variabelen har mange kategorier med få enheter og log oddsratio beregnes for respondenter uten religiøs konfesjon i forhold til landets hovedkonfesjon. Lav oppslutning for kategoriene ”andre kristne religioner”, ”ikke-kristne religioner” og ”annen religiøs tilhørighet” gjør at disse er utelatt for mer oversiktlige tabeller. I Tyskland og Sveits er log oddsratio beregnet for katolsk og protestanter ettersom gruppene har ulik oppslutning. For Nederland har katolsk, protestant og gereformerte kristne egne beregninger. En positiv log oddsratio indikerer en større andel velgere uten religiøs konfesjon enn med en religiøs konfesjon. Gjennomsnittene for hver gruppe av land er beregnet med utgangspunkt i landenes hovedkonfesjon.

Tabell 6.1: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter religiøs konfesjon

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Protestant	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Danmark	19,2	27,7	20,3	8,5	0,48
Island	19,5	25,0	21,1	5,5	0,32
Norge	4,4	14,9	6,7	10,5	1,34
	Ortodoks	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Hellas	10,1	30,0	10,6	19,9	1,34
	Katolsk	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Portugal	6,6	16,0	7,7	9,4	0,99
Spania	5,8	13,3	8,0	7,5	0,91
	Hoved-konfesjon	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Gjennomsnitt	10,93	21,15	12,40	10,2	0,90

B. Land med kun grønne partier

	Katolsk	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor			
Belgia	11,6	17,0	13,9	5,4	0,45			
Østerrike	12,5	21,6	15,0	9,1	0,66			
	Katolsk	Protestant	Ingen konfesjon	Totalt	PDI, katolsk	Lor, katolsk	PDI, protestant	Lor, protestant
Sveits	9,5	11,5	23,4	14,2	13,9	1,07	11,9	0,85

	Protestant	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Storbritannia	7,9	10,4	8,9	2,5	0,30

	Hoved- konfesjon	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Gjennomsnitt	13,3	18,1	17,3	10,7	0,83

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier

Finland

	Protestant	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	3,1	13,1	5,6	10,0	1,55
Grønne partier	12,8	27,8	16,2	15,0	0,96

Sverige

	Protestant	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	6,4	11,0	7,7	4,6	0,59
Grønne partier	10,0	9,6	9,8	0,4	0,05

Nederland

	Katolsk	Protestant	Ge- reformert	Ingen konfesjon	Totalt	PDI, kat.	Lor, kat.	PDI, prot.	Lor, prot.	PDI, geref.	Lor, geref.
Venstresos. partier	8,3	4,4	3,2	16,2	11,9	7,9	0,76	11,8	1,44	13,0	1,77
Grønne partier	4,1	1,9	5,6	7,0	5,7	2,9	0,57	5,1	1,36	1,4	0,24

Tyskland

	Katolsk	Protestant	Ingen konfesjon	Totalt	PDI, katolsk	Lor, katolsk	PDI, protestant	Lor, protestant
Venstresos. partier	4,4	8,0	28,9	11,5	24,5	2,18	20,9	1,54
Grønne partier	9,6	9,2	15,3	11,6	5,7	0,53	6,1	0,58

Irland

	Katolsk	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	9,5	8,8	9,4	0,7	0,08
Grønne partier	4,7	16,2	5,7	11,5	1,37

Frankrike

	Katolsk	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	2,5	9,2	6,2	6,7	1,37
Grønne partier	7,8	12,8	10,4	5,0	0,55

Gjennomsnitt

	Hoved- konfesjon	Ingen konfesjon	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	7,3	8,1	7,7	14,2	1,16
Grønne partier	11,2	15,0	10,9	9,6	0,71

Tabell A viser at de venstresosialistiske partiene alenes gjennomsnittlige høyeste oppslutning er blant velgerne uten religiøs konfesjon. Gjennomsnittlig log oddsratio er positiv og indikerer en større andel velgere uten religiøs konfesjon sammenlignet med velgere med religiøs konfesjon. Landene som er skiller seg ut er Danmark og Island. I tabell B har de grønne partiene alene den høyeste oppslutningen blant velgerne uten religiøs konfesjon. Log oddsratio på er positiv for alle landene, men Sveits skiller seg ut med en relativt høy verdi. I tabell C er også velgerne uten religiøs konfesjon den gruppen med høyest gjennomsnittlige oppslutning om både venstresosialistiske og grønne partier. Unntaket finner man for Miljöpartiet i Sverige og Sinn Féin i Irland. Den gjennomsnittlige positive log oddsratio er betydelig høyere for de venstresosialistiske partiene enn for de grønne partiene, noe som indikerer at det å være uten religiøs konfesjon er viktigere for disse venstresosialistiske partiene.

Ved sammenligning av tabell A og B har gruppen uten religiøs tilhørighet størst oppslutning for begge partiene. En lavere gjennomsnittlig log oddsratio for de grønne på 0,832 enn de venstresosialistiske partiene på 0,90 kan bety at det å ikke være medlem av en religiøs konfesjon påvirker venstresosialistiske partier mer enn grønne partier. Sammenligningen av disse to tabellene i forhold til tabell C viser den samme tendensen. De venstresosialistiske partiene har en høyere log oddsratio på 1,16 enn de grønne partiene på 0,71. En politisk konkurrent påvirker partiene lite og forskjellene finnes mellom partifamiliene. På bakgrunn av denne bivariante analysen ser man at partifamiliene har den høyeste oppslutningen blant velgere uten religiøs konfesjon. Samtidig identifiseres det en større tilslutning blant de uten religiøs konfesjon for venstresosialistiske partier enn grønne partier. Hypotese H_1 , som skisserer denne sammenhengen er delvis forsterket.

6.2.2 By-land

Bostedsvariabelen behandles som en variabel på ordinalnivå. Inndelingen i kategorier gjør at oppslutningen innenfor stedsstørrelsene presenteres i en krysstabell med log oddsratio,

gjennomsnittlig bostedsstørrelse og differanse i forhold til andre partier. Disse målene er med på å bekrefte eller avkrefte H₂ om at venstresosialister og grønne har størst tilslutning blant urbane velgere og at de grønne partiene har større variasjon i bostedsstørrelse enn venstresosialistene. Log oddsratio er beregnet med utgangspunkt i minste stedsstørrelse i forhold til størst innbyggerantall ettersom dette er de substansielt interessante kategoriene. Negative verdier tilsvarer en større andel velgere fra små enn store steder. Storbritannia og Irland har mange missing på denne variabelen, men benyttes i analysen. Island har derimot ingen observasjoner, og utelates for denne variabelen.

Tabell 6.2: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter bostedsstørrelse

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Danmark	14,5	16,0	16,9	19,5	26,3	31,4	20,2	2,8	0,7	16,9	0,99
Norge	3,1	9,4	10,9	4,9	7,4	8,9	6,8	3,0	0,5	5,8	1,12
Hellas	7,6	2,3	16,4	18,2	11,0	11,3	10,6	2,9	0,4	3,7	0,44
Portugal	5,2	7,7	8,3	15,7	12,8	10,0	7,6	2,0	0,7	4,8	0,71
Spania	6,6	6,2	6,3	8,3	7,6	9,5	8,1	3,6	0,3	2,9	0,40
Gj. snitt	7,4	8,3	11,8	13,3	13,0	14,2	10,7	2,8	0,5	6,8	0,73

B. Land med kun grønne partier

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Belgia	26,2	16,1	10,0	14,6	20,5	10,8	14,0	2,7	-0,1	-15,4	-1,08
Sveits	9,4	11,6	18,1	18,9	15,4	20,8	14,0	2,2	0,6	11,4	0,93
Østerrike	11,6	12,4	12,8	29,4	19,1	17,7	15,0	2,6	0,5	6,1	0,49
Storbritannia	6,7	5,6	14,1	8,3	14,4	5,1	8,4	2,9	-0,1	-1,6	-0,29
Gj. snitt	13,5	11,4	13,8	17,8	17,4	13,6	12,9	2,6	0,2	0,1	0,01

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier

Finland

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	3,2	3,3	3,5	9,1	2,7	7,8	5,8	3,4	0,3	4,6	0,94
Grønne partier	1,6	14,9	16,5	12,9	10,8	21,2	15,3	3,6	0,6	19,6	2,81

Sverige

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	9,5	11,9	4,4	8,8	5,4	8,1	7,6	3,0	-0,1	-1,4	-0,17
Grønne partier	9,5	7,5	6,2	8,8	7,6	13,1	9,6	3,4	0,3	3,6	0,36

Luxembourg

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	1,3	3,0	2,5	-	2,2		1,8	1,3	-0,1	0,9	0,54
Grønne partier	15,9	18,3	21,2	13,2	14,5		16,6	1,3	0,0	-1,4	-0,11

Nederland

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	5,1	17,4	9,3	12,5	14,0	12,1	11,8	3,3	0,2	7,0	0,94
Grønne partier	2,6	2,2	2,9	5,1	7,4	8,7	5,7	3,8	0,7	6,1	1,27

Tyskland

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	9,7	7,2	16,0	8,4	15,5	14,3	11,5	2,6	0,5	4,6	0,44
Grønne partier	10,5	10,1	5,8	15,1	18,4	12,6	11,5	2,5	0,4	2,1	0,21

Irland

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	8,3	6,7	8,2	7,5	25,0	6,0	8,7	1,7	0,2	-2,3	-0,35
Grønne partier	4,4	1,7	4,1	5,0	8,3	12,0	5,2	2,3	0,8	7,6	1,09

Frankrike

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	5,6	7,2	3,7	5,3	6,7	6,8	6,2	2,9	0,2	1,2	0,21
Grønne partier	10,0	8,4	5,6	13,3	6,7	11,4	10,3	2,8	0,2	1,4	0,15

Gjennomsnitt

	Under 5000	5.- 10 000	10.- 20 000	20.- 50 000	50.- 100 000	Over 100 000	Totalt	Gj.- snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	6,1	8,1	6,8	7,4	10,2	7,9	7,6	2,6	0,2	2,1	0,36
Grønne partier	7,8	9,0	8,9	10,5	10,5	11,3	10,6	2,8	0,4	5,6	0,82

Tabell A viser at den gjennomsnittlige største oppslutningen for venstresosialistiske partier uten en politisk konkurrent kommer fra steder med over 100 000 innbyggere. Gjennomsnittlig log oddsratio er positiv og viser at disse partiene får en større andel velgere fra større heller enn mindre byer. Krysstabell B indikerer at den gjennomsnittlige største oppslutningen for grønne partier kommer fra velgere bosatt i byer på mellom 20 000-50 000 innbyggere, marginalt større enn byer mellom 50 000-100 000 innbyggere. Log oddsratio er svært lav og om velgerne kommer fra større steder er muligens en lite sentral faktor for grønne partier. Årsaken til dette kan være en negativ log oddsratio i Storbritannia og Belgia. Tabell C indikerer at den gjennomsnittlige oppslutningen for de venstresosialistiske partiene er størst blant velgere bosatt i byer med mellom 50 000-100 000 innbyggere. De grønne partiene har den største oppslutning blant velgere fra steder med over 100 000 innbyggere. Log oddsratio er positiv, men lavere for venstresosialistene enn for de grønne partiene. De venstresosialistiske partiene får i denne gruppen en større andel velgere fra mindre steder enn grønne partier.

Ut fra tabell 6.2 A og B kan man slutte at by-landforskjellene er betydelige for de venstresosialistiske partiene med en gjennomsnittlig \log på 0,73, men ikke for de grønne partiene med en \log på 0,01. Funnene fra tabell C indikerer motsatte resultater der bostedsstørrelse påvirker stemmegivningen til de grønne partiene med en gjennomsnittlig log oddsratio på 0,82. Denne tabellen viser også at by-landforskjellene i noe mindre grad har en betydning for de konkurrerende venstresosialistiske partier med en \log på 0,36. Disse funnene identifiserer forskjeller mellom venstresosialistiske og grønne partier avhengig av om de deler det politiske rommet med et liknende parti. Likevel ser man at begge partifamiliene, uavhengig av landgruppe har en høyere gjennomsnittsdifferanse enn andre partier noe som styrker hypotesen, H_2 , om at velgerne kommer fra større steder. De grønne partiene kan ikke i tråd med hypotesen sies å ha en større andel velgere fra større byer enn venstresosialistene.

6.2.3 Sosial klasse

Sosial klasse kan ikke anvendes hierarkisk og variabelen vil dermed benyttes på nominalnivå. Den bivariate analysen vil undersøke om venstresosialistiske og grønne partier har høyest oppslutning blant tekniske spesialister, administrative ledere og sosiokulturelle spesialister. Samtidig undersøkes det for hvilken partifamilie de interne klasseforskjellene mellom administrative ledere og de to andre middelklassekategoriene er størst. Kappa-indeksen måler

styrken på forholdet mellom partivalg og sosial klasse. Dette målet sammen med krysstabeller over partifamilienes oppslutning innenfor de ulike sosiale klassene utgjør effektmålene. I de tilfellene der kategoriene mangler oppslutning er klasser slått sammen. For Norge, Portugal, Irland, Frankrike og Tyskland er borgerskapet slått sammen med småborgerskapet. I Spania og Finland er det under 15 respondenter i borgerklassen og de samme klassene slås sammen for mer troverdige resultater. Luxembourg mangler oppslutning både for småborgerskap, tekniske spesialister og borgerskap. Her er borgerskapet slått sammen med småborgerskapet, og de tekniske spesialistene med produksjonsarbeidere. Disse sammenslåingen er basert på at de i Oesch (2006, s. 267) skjema, vertikalt er innenfor den samme arbeidslogikken, uavhengig- og organisatorisk, og ansettelsesforhold.

Tabell 6.3: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter sosial klasse

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Danmark	9,7	17,3	14,2	35,6	8,3	19,6	24,8	19,7	20,9	0,548
Island	11,8	3,6	14,0	38,6	22,2	13,2	6,9	20,7	20,3	0,806
Norge	-	6,8	6,2	13,5	3,7	3,4	5,6	5,9	6,8	0,458
Hellas	11,8	8,7	12,0	25,4	5,1	11,9	11,7	8,1	9,8	0,491
Portugal	-	4,9	16,2	19,4	2,7	3,5	12,7	6,2	7,0	0,300
Spania	-	24,1	6,1	13,6	8,9	10,4	9,0	4,4	8,8	0,217
Gjennomsnitt	5,6	10,9	11,5	24,4	8,5	10,3	11,8	10,8	12,3	0,470

B. Land med kun grønne partier

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Belgia	14,3	20,2	15,0	18,5	11,4	5,1	18,0	9,9	13,2	0,474
Sveits	13,3	12,9	14,5	24,4	5,7	8,1	14,5	9,7	14,0	0,470
Østerrike	22,2	37,1	8,4	24,4	5,7	7,4	19,4	11,6	13,9	0,744
Storbritannia	8,0	13,1	4,6	12,2	11,1	7,5	8,8	10,0	8,9	0,342
Gjennomsnitt	14,5	20,8	10,6	19,9	8,5	7,0	15,2	10,3	12,5	0,508

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier

Finland

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
partier	-	2,3	3,0	3,7	5,0	9,9	5,3	13,3	5,9	0,235
Grønne partier	-	20,5	10,4	23,3	6,3	9,9	24,2	15,0	16,2	0,208

Sverige

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
partier	6,7	5,0	3,9	12,0	5,7	7,7	9,7	7,0	7,4	0,362
Grønne partier	6,7	8,8	3,2	19,6	9,4	3,5	11,1	11,5	9,6	0,626

Luxembourg

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Venstresos. partier	-	-	3,3	2,4	0,0	1,3	0,8	2,1	1,8	0,815
Grønne partier	-	22,6	16,7	23,4	12,5	13,0	18,4	15,8	16,4	0,108

Nederland

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Venstresos. partier	2,1	11,4	12,9	16,5	0,9	13,2	9,7	15,1	12,0	1,062
Grønne partier	4,2	8,9	5,0	16,0	4,5	2,8	2,8	3,2	6,1	0,615

Tyskland

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Venstresos. partier	14,2	9,2	11,1	11,8	10,4	13,9	11,1	9,1	11,4	0,157
Grønne partier	-	21,5	11,1	17,6	6,9	7,4	12,5	10,3	11,0	0,448

Irland

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Venstresos. partier	-	7,9	2,6	3,7	3,9	19,0	6,7	13,1	10,2	0,740
Grønne partier	-	5,3	7,8	9,3	3,9	2,4	8,3	3,1	4,9	0,524

Frankrike

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Venstresos. partier	-	1,8	5,4	7,1	2,5	12,6	5,4	4,3	6,3	0,646
Grønne partier	6,7	17,1	8,7	13,5	3,9	10,6	9,0	9,8	10,6	0,467

Gjennomsnitt

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt	Kappa
Venstresos. partier	3,3	5,4	6,0	8,2	4,1	11,1	7,0	9,1	7,9	0,574
Grønne partier	2,5	15,0	9,0	17,5	6,8	7,1	12,3	9,8	10,7	0,428

Tabell A viser at venstresosialistiske partier har størst gjennomsnittlig oppslutning blant velgeren i klassen sosiokulturelle spesialister. Oppslutningen her er betydelig høyere enn blant kontorfunksjonærer med den nest høyeste oppslutningen. Kappas gjennomsnittsverdi tilsvarer, sammenlignet med tidligere studier, et mellomnivå av klassestemmegivning. Fra tabell B er den gjennomsnittlige oppslutning for grønne partier alene høyest blant tekniske spesialister. Den nest høyeste oppslutningen finnes blant sosiokulturelle spesialister.

Gjennomsnittlig klassestemmegivning identifisert ved kappa-indeksen er et relativt høyt nivå av klassestemmegivning. Tabell C viser store variasjoner mellom gjennomsnittlig oppslutning for de to partifamiliene. De venstresosialistiske partiene har den høyeste oppslutningen i den sosiale klassen produksjonsarbeidere, og den nest høyeste oppslutningen hos tjenestearbeidende. For de grønne partiene er den høyeste tilslutningen blant sosiokulturelle spesialister etterfulgt av tekniske spesialister. Sammenligner man kappa-indeksen mellom partifamiliene i denne gruppen er den gjennomsnittlige klassestemmegivningen på et mellomnivå for de grønne partiene, men et relativt høyt nivå for de venstresosialistiske partiene.

Ved å sammenligne tabell A og B viser resultatene at de to partifamiliene har størst oppslutning i de ulike sosiale klassene sosiokulturelle spesialister og tekniske spesialister. Kappa-verdiene viser at de grønne partiene alene har et høyere nivå av klassestemmegivning (0,508) enn de venstresosialistiske partiene (0,470). I sammenligning med tabell C er mønsteret at de venstresosialistiske partiene med en politisk konkurrent skiller seg ut med å ha den høyeste oppslutningen i andre klasser enn middelklassekategoriene. Disse venstresosialistiske partiene har også den høyeste klassestemmegivningen på 0,574, mens de grønne partiene i samme politiske rom har den laveste klassestemmegivningen på 0,428. Resultatene fra den bivariante analysen viser at de venstresosialistiske partiene alene er likere de to gruppene av grønne partier enn venstresosialister med grønn konkurranse. H₃ om at tekniske spesialister, administrative ledere og sosiokulturelle spesialister er sterkest representert blant disse partiene styrkes ved at middelklassekategoriene har høy oppslutning i tre av disse partigruppene, men resultatene sier lite om hvor klasseforskjellene er størst.

6.2.4 Kjønn

Oppslutningen om venstresosialistiske og grønne partier og kjønn presenteres i en krysstabell og sammenlignes med log oddsratio. Dette gjøres for tydeligere å bekrefte eller avkrefte oppgavens antagelse om størst oppslutning til venstresosialistiske og grønne partier blant kvinner, og minst kvinneandel blant venstresosialistiske partier. En negativ log oddsratio indikerer at menn er den gruppen med høyest andel i forhold til kvinner, mens en positiv verdi sier at kvinner er gruppen med høyest andel i forhold til menn.

Tabell 6.4: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter kjønn

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	lor
Danmark	15,2	25,6	20,4	10,4	0,65
Island	17,2	24,9	20,9	7,7	0,47
Norge	4,5	9,1	6,8	4,6	0,75
Hellas	10,7	10,4	10,6	-0,3	-0,03
Portugal	7,4	8,5	7,8	1,1	0,15
Spania	10,3	5,9	8,1	-4,4	-0,61
Gjennomsnitt	10,9	14,1	12,4	3,2	0,23

B. Land med kun grønne partier

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	lor
Belgia	12,6	15,3	13,9	2,7	0,23
Sveits	9,2	19,0	14,0	9,8	0,84
Østerrike	13,0	16,9	15,0	3,9	0,31
Storbritannia	9,3	8,3	8,8	-1,0	-0,12
Gjennomsnitt	11,0	14,9	12,9	3,9	0,31

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier

Finland

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	6,1	4,9	5,5	-1,2	-0,23
Grønne partier	11,4	21,2	16,2	9,8	0,74

Sverige

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	7,2	8,1	7,6	0,9	0,13
Grønne partier	5,9	13,3	9,4	7,4	0,89

Luxembourg

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	2,6	0,8	1,7	-1,8	-1,20
Grønne partier	12,3	20,9	16,7	8,6	0,63

Nederland

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	12,7	11,1	11,9	-1,6	-0,15
Grønne partier	2,8	8,7	5,8	5,9	1,20

Tyskland

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	13,2	9,8	11,5	-3,4	-0,34
Grønne partier	9,4	13,8	11,6	4,4	0,43

Irland

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	12,3	7,3	9,9	-5,0	-0,58
Grønne partier	5,6	6,0	5,8	0,4	0,07

Frankrike

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	7,4	4,8	6,1	-2,6	-0,46
Grønne partier	9,3	11,3	10,3	2,0	0,22

Gjennomsnitt

	Mann	Kvinne	Totalt	PDI	Lor
Venstresos. partier	8,8	6,7	7,7	-2,1	-0,40
Grønne partier	8,1	13,6	10,8	5,5	0,60

Tabell A viser at kvinner har den gjennomsnittlige høyeste oppslutningen om venstresosialistiske partier alene. Ser man på enkeltland finnes unntakene i Spania, og til en viss grad Hellas. Log oddsratioen bekrefter mønsteret der en positiv verdi tilsier at disse venstresosialistiske partiene en høyere andel kvinnelige enn mannlige velgere. Fra tabell B har også kvinner den gjennomsnittlige høyeste oppslutning om grønne partier. Unntaket finnes i Storbritannia. Log oddsratio er positiv og indikerer at grønne partier har en høyere andel kvinner enn menn blant sine velgere. I tabell C har kvinner den gjennomsnittlige høyeste oppslutningen for grønne partier, mens menn har den gjennomsnittlige høyeste oppslutningen for venstresosialistiske partier. Det eneste landet unntatt fra denne tendensen er Sverige. En negativ log oddsratio for venstresosialistene og en positiv log oddsratio for de grønne bekrefter mønsteret. I de tilfellene der venstresosialister deler det politiske rommet med et grønt parti har de en større andel mannlige enn kvinnelige velgere, og motsatt for de grønne partiene.

I sammenligningen av tabell 6.4 A og B finnes det få forskjeller mellom disse gruppene av land, da kvinner har den høyeste oppslutningen blant begge partifamiliene. Log oddsratio er omtrent lik på 0,23 for venstresosialistene og 0,31 de grønne. Forskjellene finnes ved

sammenligning av tabell A og B mot tabell C. De venstresosialistiske partiene i denne gruppen skiller seg ut ved å ha den største oppslutningen blant menn og en log oddsratio-verdi på $-0,40$. Kjønnsforskjellene er størst for de grønne partiene med en venstresosialistisk konkurrent med en lor på $0,60$. Med bakgrunn i denne analysen om kjønn og partivalg er hypotesen delvis forsterket. Kvinner er den gruppen sterkest representert for grønne og venstresosialistiske partier i landene i tabell A, B og grønne i tabell C, men ikke for venstresosialistiske partier. Dette kan tilsi at variasjonene er større og andelen kvinnelige velgere er minst for venstresosialistiske partier.

6.2.5 Alder

Alder benyttes både som en kontinuerlig og en kategorisk ordinalvariabel. De bivariate analysene presenteres i en tabell der krysstabeller og log oddsratio benyttes for den kategoriske variabelen. Aldersvariabelen kontinuerlig presenteres ved gjennomsnittlig alder og differanse i forhold til andre partier. Samlet vil dette avdekke hvorvidt det er de yngre velgerne som er mest tilbøyelige til å stemme på disse partiene, og om aldersvariasjonene er størst for venstresosialistiske partier. Log oddsratio er beregnet mellom de substansielt interessante gruppene eldre over 69 år og yngre mellom 28 og 18 år. En negativ log oddsratio indikerer at de eldre velgerne har en større oppslutning enn de yngre velgerne og en positiv verdi indikerer det motsatte. Portugal og Luxembourg har ingen observasjoner for de venstresosialistiske partiene innenfor den eldste aldergruppen og log oddsratio er dermed beregnet med utgangspunktet i den nest eldste gruppen.

Tabell 6.5: Oppslutning om grønne og venstresosialistiske partier etter alder

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Danmark	11,6	20,3	20,9	26,7	20,4	45,3	-3,4	15,1	1,02
Island	19,4	22,1	21,3	19,4	20,9	44,6	0,0	0,0	0,00
Norge	0,7	7,1	7,0	10,5	6,7	40,8	-7,1	9,8	2,81
Hellas	2,8	6,2	12,5	22,0	10,7	37,5	-11,4	19,2	2,28
Portugal	-	6,9	6,7	11,4	7,7	37,6	-3,0	4,5	0,55
Spania	1,9	8,3	11,5	6,5	8,1	42,7	-4,6	4,6	1,28
Gjennomsnitt	6,1	11,8	13,3	16,1	12,4	41,4	-4,9	8,9	1,32

B. Land med kun grønne partier

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Belgia	6,3	12,8	16,5	18,4	13,9	42,8	-6,3	12,1	1,21
Sveits	5,5	11,7	2,4	14,6	14,1	44,2	-7,6	9,1	1,08
Østerrike	3,4	9,8	16,3	30,9	15,1	37,2	-12,8	27,5	2,54
Storbritannia	3,8	7,5	12,0	10,3	8,9	44,3	-5,5	6,5	1,07
Gjennomsnitt	4,8	10,5	11,8	18,6	13,0	42,1	-8,1	13,8	1,47

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier

Finland

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	6,3	7,4	4,5	3,4	5,7	53,6	2,1	-2,9	-0,65
Grønne partier	12,6	11,7	18,5	26,9	16,2	44,8	-6,8	14,3	0,94

Sverige

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	5,1	8,9	7,6	6,1	7,6	44,4	-0,3	1,0	0,19
Grønne partier	5,1	8,6	9,0	13,3	9,5	40,9	-3,8	8,2	1,05

Luxembourg

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	-	1,4	2,3	2,4	1,7	37,9	-11,3	2,4	0,55
Grønne partier	7,6	12,2	21,2	22,3	16,7	41,4	-7,8	14,7	1,25

Nederland

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	5,9	13,0	12,3	14,5	11,9	45,2	-3,1	8,6	1,00
Grønne partier	3,8	7,2	6,2	2,8	5,7	47,8	-0,5	-1,0	-0,32

Tyskland

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	8,1	15,2	11,5	8,0	11,5	51,0	-1,6	-0,1	-0,01
Grønne partier	1,1	7,7	12,6	32,1	11,6	36,9	-15,7	31,0	3,75

Irland

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	1,4	0,5	12,2	20,6	9,9	30,8	-15,9	19,2	2,91
Grønne partier	1,4	1,1	6,1	12,5	5,8	30,6	-16,0	11,1	2,31

Frankrike

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	2,8	7,4	5,9	7,7	6,2	44,2	-4,6	4,9	1,06
Grønne partier	3,9	9,8	13,1	11,8	10,3	42,9	-5,9	7,9	1,19
Gjennomsnitt									
	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	Gj. snitt	Dif.	PDI	Lor
Venstresos. partier	4,2	7,7	8,0	9,0	7,8	43,9	-5,0	4,7	0,72
Grønne partier	5,1	8,3	12,4	17,4	10,8	40,8	-8,1	12,3	1,45

Tabell A viser at gruppen med høyest oppslutningen om de venstresosialistiske partiene alene er de yngste velgerne mellom 28 og 18 år. En gjennomsnittlig positiv log oddsratio indikerer at de venstresosialistiske partiene har en større andel yngre enn eldre velgere. For tabell B over grønne partier alene har også de yngre velgerne den høyeste oppslutningen. Unntaket finnes i Storbritannia der velgere mellom 48 og 29 år har den høyeste oppslutningen. En gjennomsnittlig positiv log oddsratio viser at velgernes aldersforskjeller har en betydning for stemmegivningen til disse partiene. I tabell C har de yngste velgerne den største tilslutningen for både venstresosialistiske og grønne partier. Samtidig viser krysstabellen at de venstresosialistiske partiene i disse landene har nesten like stor oppslutning blant de nest yngste velgerne. Den gjennomsnittlige log oddsratioen er positiv for begge partifamiliene i denne gruppen, men betydningen av alder er større for de grønne partiene ved en høyere log oddsratio enn de venstresosialistiske partiene.

Oppslutningen om partifamiliene i tabell A og B er størst blant de yngste velgerne. En lavere log oddsratio for landene med venstresosialistiske partier på 1,32 sammenlignet med land med grønne partier på 1,47 tilsier at betydningen av alder er noe viktigere for de grønne partiene enn for de venstresosialistiske partiene. Funnene fra tabell C bekrefter dette mønsteret ved at de venstresosialistiske partiene har en noe høyere oppslutning blant eldre velgergrupper enn grønne partier. De venstresosialistiske partiene har dermed også en lavere log oddsratio på 0,72 sammenlignet med de grønne partiene på 1,45. Forskjellen blant velgerne finnes mellom de grønne og venstresosialistiske partifamiliene uavhengig av om de har en politisk konkurrent. Resultatene indikerer dermed i tråd med oppgavens antagelse at både venstresosialistiske og grønne partier har en større oppslutning blant yngre enn eldre generasjoner, og at aldersvariasjonene er større for venstresosialistiske partier.

6.2.6 Utdanning

Utdanning er en kontinuerlig variabel målt etter respondentenes alder ved fullført utdanning. Gjennomsnittlig utdanningsnivå for venstresosialistiske og grønne velgere samt differansen dette utgjør i forhold til andre partier vil være de sentrale målene. Disse skal kunne gi svar på om både venstresosialistene og de grønne har en høyere oppslutning blant velger med høyere utdanning, og om de venstresosialistiske partiene har større variasjon i utdanningsnivået blant sine velgere enn grønne partier.

Tabell 6.6: Gjennomsnittlig utdanning for venstresosialistiske og grønne velgere

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt andre	Differanse
Danmark	21,2	19,8	1,4
Island	24,6	23,1	1,5
Norge	24,6	23,0	1,5
Hellas	20,7	17,6	3,1
Portugal	18,6	16,2	2,4
Spania	19,4	17,1	2,3
Gjennomsnitt	21,5	19,5	2,1

B. Land med kun grønne partier

	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse
Belgia	20,8	19,1	1,7
Sveits	19,8	17,8	2,0
Østerrike	21,0	18,4	2,5
Storbritannia	19,1	17,8	1,3
Gjennomsnitt	20,2	18,3	1,9

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse venstresos.	Differanse grønne
Finland	21,0	23,7	22,3	-1,3	1,3
Sverige	24,7	25,8	22,7	2,0	3,2
Luxembourg	21,0	20,8	19,3	1,7	1,5
Nederland	20,1	21,8	19,7	0,5	2,2
Tyskland	17,6	17,6	16,8	0,8	0,8
Irland	17,6	20,6	18,2	-0,6	2,4
Frankrike	20,0	20,3	19,6	0,4	0,7
Gjennomsnitt	20,3	21,5	19,8	0,5	1,7

Tabellene A og B viser at både de venstresosialistiske og grønne velgerne har en gjennomsnittlig høyere utdanning enn velgerne til andre partier. Differansene er positive noe som indikerer et høyere utdanningsnivå blant disse velgerne. Samtidig er differansen noe høyere for venstresosialistiske partier enn for grønne partier, men disse forskjellene er minimale. Tabell C viser at både de venstresosialistiske og grønne partiene har velgere med høyere utdanning enn gjennomsnittet for andre partier. De grønne partienes velgere har i imidlertid et høyere utdanningsnivå enn de venstresosialistiske partiene.

Sammenligner man tabell A, B og C, er hovedmønsteret at alle fire partigruppene har et høyere utdanningsnivå enn gjennomsnittet for andre partiers velgere. Mønsteret er svært likt for tre av grupperingene, men de venstresosialistiske partiene i land med begge typer ny politikk-partier har et relativt lavere utdanningsnivå enn de andre ved differansen i forhold til andre partier. De grønne partiene er dermed mer like hverandre enn de venstresosialistiske partiene. Hypotesen styrkes ved at begge partifamiliene har et utdanningsnivå høyere enn andre partier. En liten betydelig mindre differanse for venstresosialistiske partier med en politisk konkurrent gjør det mulig å si at de venstresosialistiske partiene har større variasjoner i utdanningsnivået blant sine velgere.

6.3 Resultater fra verdimeslige variabler og partivalg

Videre analyseres sammenhengen mellom verdier og partivalg analysert i form av fem verdiindekser som representerer verdiorienteringene i samfunnet. Alle disse er kontinuerlige variabler, og gjennomsnitt sammen med gjennomsnittsdifferansen vil benyttes i den bivariate analysen. Formålet med denne analysen er å kartlegge om venstresosialistiske og grønne

velgere faktisk har et sekulært, venstreøkonomisk, vern-orientert, frihetlig og innvandrings liberalt elektorat.

6.3.1 Religiøse-sekulære verdier

Variabelen er målt slik at lave verdier tilsvarer en sekulær orientering, mens høye verdier på indeksen indikerer en religiøs orientering. Oppgavens forventning tilsier at venstresosialistiske og grønne partier har en gjennomsnittlig lav verdi langs denne dimensjonen, med sekulære velgere, men at de venstresosialistiske partiene har velgere nærmere sekulær verdier enn de grønne. For denne variabelen en positiv differanse indikere mer religiøse velgere enn gjennomsnittet, mens en negativ differanse indikerer mer sekulære velgere enn gjennomsnittet. Høye og lave verdier vil ved denne variabelen referere til absoluttverdien.

Tabell 6.7: Gjennomsnittlig plassering langs den religiøse-sekulære aksene for grønne og venstresosialistiske velgere

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt andre	Differanse
Danmark	2,7	3,1	-0,4
Island	5,2	5,1	0,1
Norge	2,6	3,7	-1,2
Hellas	5,4	7,0	-1,7
Portugal	4,5	5,8	-1,3
Spania	1,7	4,9	-3,2
Gjennomsnitt	3,7	4,9	-1,3

B. Land med kun grønne partier

	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse
Belgia	3,3	4,1	-0,8
Sveits	3,4	5,0	-1,6
Østerrike	4,5	5,2	-0,7
Storbritannia	4,1	4,6	-0,5
Gjennomsnitt	3,8	4,7	-0,9

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse venstresos.	Differanse grønne
Finland	2,5	2,6	4,8	-2,2	-2,2
Sverige	2,7	2,8	2,7	0,0	0,1
Luxembourg	3,5	3,7	4,4	-1,0	-0,7
Nederland	3,2	3,3	4,1	4,2	-0,8
Tyskland	1,7	3,7	4,9	-3,2	-1,2
Irland	6,1	4,3	7,0	-0,9	-2,7
Frankrike	2,5	3,1	3,8	-1,3	-0,7
Gjennomsnitt	3,2	3,4	4,5	-0,6	-1,2

Fra tabell A har venstresosialistene en lavere gjennomsnittlig plassering blant sine velgere sammenlignet med andre partier. Den negative differansen innebærer at de venstresosialistiske partiene har mer sekulære velgere i forhold til andre partier. Tabell B indikerer at også de grønne partienes velgere har et gjennomsnitt lavere enn velgerne til alle andre partier. Den gjennomsnittlige differansen er også for denne gruppen negativ og en indikasjon på at de grønne velgerne har en sterkere sekulær orientering enn gjennomsnittet av andre partiers velgere. Tabell C viser at venstresosialistiske velgere har en lavere gjennomsnittsplassering enn grønne velgere, men at partiene samlet har en lavere plassering enn velgerne til alle andre partier. Den negative differansen i forhold til andre partier er mindre for venstresosialistiske partier enn for de grønne partiene.

Sammenligning av tabell A, B og C indikerer at hovedmønsteret for den religiøse-sekulære dimensjonen er at både de venstresosialistiske og grønne partienes velgere har en gjennomsnittlig lavere plassering sammenlignet med alle andre partier. Differansen til de venstresosialistiske og grønne partiene i forhold til andre partier i deres partisystem er i alle gruppene marginalt forskjellige. Forskjellene er størst for de venstresosialistiske partiene med en politisk konkurrent da de har en lavere differanse enn de andre gruppene av partier. Den bivariate analysen bekreftet H_7 om en plassering for disse partiene nærmere de sekulære verdiene sammenlignet med alle andre partier. Der er derimot vanskelig å bekrefte eller avkreftte forventningen om at venstresosialistiske partier har velgere med sterkere sekulære verdier.

6.3.2 Økonomisk høyre-venstreverdier

For den økonomiske høyre-venstre variabelen er en lav verdi tilsvarende en respondent med en høyreorientert holdning i økonomiske spørsmål, mens høy verdi på denne indeksen indikerer at respondenten har et venstreorientert økonomisk ståsted. Velgernes gjennomsnittlige plassering og differansen til andre partier vil avgjøre om disse partiene kan plasseres på den økonomiske venstresiden, og om venstresosialistene har en sterkere venstreorientering enn de grønne. En positiv differanse indikerer mer venstreorientert velgere enn gjennomsnittet, mens en negativ differanse indikerer mer høyreorientert velgere enn gjennomsnittet.

Tabell 6.8: Gjennomsnittlig plassering langs den økonomiske høyre-venstreaksen for grønne og venstresosialistiske velgere

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt andre	Differanse
Danmark	4,9	3,5	1,3
Island	5,1	3,8	1,3
Norge	5,1	3,9	1,2
Hellas	5,8	5,1	0,7
Portugal	5,2	4,3	0,9
Spania	5,9	5,0	0,9
Gjennomsnitt	5,3	4,3	1,1

B. Land med kun grønne partier

	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse
Belgia	4,6	4,5	0,1
Sveits	4,5	4,0	0,6
Østerrike	4,9	4,5	0,5
Storbritannia	4,3	3,8	0,5
Gjennomsnitt	4,6	4,2	0,4

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse venstresos.	Differanse grønne
Finland	6,8	5,0	4,5	2,3	0,5
Sverige	5,9	4,9	3,8	2,1	1,1
Luxembourg	4,3	4,5	5,0	-0,7	-0,5
Nederland	4,9	5,0	4,1	0,8	0,9
Tyskland	5,2	4,3	4,0	1,2	0,3
Irland	4,0	4,2	3,1	1,0	1,1
Frankrike	6,2	4,9	4,5	1,7	0,5
Gjennomsnitt	5,3	4,7	4,1	1,2	0,6

Fra tabell A og B viser resultatene at både venstresosialistiske og grønne partier alene har velgere med en plassering høyere enn gjennomsnittselgeren til alle andre partier. Den gjennomsnittlige differansen er for begge partigruppene positiv og med på å bekrefte en økonomisk venstreorientering blant disse velgerne i forhold til alle andre partiers velgere. Den siste tabellen, C, viser at gjennomsnittet for velgerne til både de venstresosialistiske og grønne partiene er høyere samelignet med velgerne til landenes andre partier. Dette gjennomsnittet er noe høyere for de venstresosialistiske partiene enn de grønne partiene. I forhold til andre partiers velgere har velgerne til de venstresosialistiske partiene en noe større venstreorientering enn de grønne partiene. Differansen er også betydelig større for de venstresosialistiske partiene enn for de grønne partiene.

For denne variabelen er hovedmønsteret fra tabellen 6.8 over at venstresosialistiske og grønne partier skiller seg ut fra andre partier ved at de har en gjennomsnittlig sterkere venstreorientering blant sine velgere sammenlignet med andre partier. Differansen i velgernes gjennomsnittlige plassering i forhold til andre partier er betydelig høyere for begge gruppene av venstresosialistiske partier enn de grønne partiene. Dette kan tilsi en sterkere venstreorientering for denne partifamilien. Ved denne verdidimensjonen er gruppene av de venstresosialistiske partiene svært like hverandre og de grønne like hverandre. De bivariate analysene bidrar dermed til å styrke H_8 og forventningen om en venstreorientering blant begge disse partifamiliene sammenlignet med andre partier og at de venstresosialistiske partiene kan plasseres mer til venstre enn de grønne.

6.3.3 Frihetlige-autoritære verdier

Laver verdier indikerer sterke autoritære verdier, mens høye verdi tilsvarer en frihetlig verdiorientering. Hypotesen knyttet til denne variabelen, undersøker ved målene under, om begge partifamiliene har en mer frihetlig orientering sammenlignet med andre partier og om grønne velgere har høyere frihetlige verdier enn de venstresosialistiske partiene. En positiv differanse indikerer mer frihetlige velgere enn gjennomsnittet, mens en negativ differanse indikerer mer autoritære velgere enn gjennomsnittet.

Tabell 6.9: Gjennomsnittlig plassering langs den frihetlige-autoritære aksene for grønne og venstresosialistiske velgere

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt andre	Differanse
Danmark	6,4	5,5	0,9
Island	5,5	4,7	0,8
Norge	6,1	5,7	0,4
Hellas	5,5	4,0	1,4
Portugal	3,7	3,4	0,3
Spania	4,9	4,0	0,8
Gjennomsnitt	5,3	4,5	0,8

B. Land med kun grønne partier

	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse
Belgia	4,5	3,6	0,9
Sveits	3,1	4,9	-1,8
Østerrike	6,8	5,2	1,6
Storbritannia	4,8	3,8	1,0
Gjennomsnitt	4,8	4,4	0,4

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier.

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse venstresos.	Differanse grønne
Finland	5,9	6,3	5,2	0,7	1,1
Sverige	6,2	7,1	5,9	0,3	1,2
Luxembourg	4,4	4,7	3,9	0,5	0,7
Nederland	5,1	5,9	4,5	0,6	1,4
Tyskland	6,1	6,2	5,1	0,9	1,1
Irland	4,5	5,0	4,1	0,4	0,9
Frankrike	5,1	4,3	3,7	1,4	0,6
Gjennomsnitt	5,3	5,6	4,6	0,7	1,0

For både tabell A og B ligger de venstresosialistiske og grønne partienes velgere gjennomsnittlig høyere enn velgerne til de andre partiene. Disse gruppene av venstresosialistiske og grønne partier har dermed velgere med en sterkere frihetlig orientering sammenlignet med andre partier. Differansen i forhold til andre partier er for begge gruppene positiv og er med på å underbygge denne tendensen. Fra tabell C med både venstresosialistiske og grønne partier har deres velgere en høyere gjennomsnittsplassering enn andre partiers velgere. De grønne partiene har et noe høyere gjennomsnitt enn de venstresosialistiske partiene, noe som kan tilsi en sterkere frihetlig orientering for disse partiene relativt til alle andre. Differansen i forhold til andre partier er positiv og størst for de grønne partiene.

Sammenligner man funnene fra tabellene over viser resultatene at begge partifamilienes velgere er mer frihetlige enn andre partiers velgere. Differansen for den gjennomsnittlige plassering i forhold til andre partier er relativt lik for begge gruppene av de venstresosialistiske partiene på 0,8 og 0,7. Derimot er det relativt store forskjeller mellom de grønne partiene. De grønne alene har den laveste differansen på 0,4, mens de grønne med en venstresosialistisk konkurrent har den høyeste plasseringen på 1,0. Samlet peker disse resultatene retning at H_0 om et frihetlig elektorat for både grønne og venstresosialistiske partier sammenlignet med andre partier stemmer. Likevel er det vanskelig å si at de grønne partiene har et mer frihetlig orientert elektorat enn de venstresosialistiske partiene.

6.3.4 Verdier knyttet til økonomisk vekst eller vern av miljø

For dimensjonen vekst-vern vil lave verdier tilsvare en vekstbasert verdiorientering, mens høye verdier tilsvare sterke verdier knyttet til vern av miljøet. En positiv differanse vil her

indikere mer vernorienterte velgere enn gjennomsnittet, mens en negativ differanse indikerer mer vekstorienterte velgere enn gjennomsnittet. Denne variabelen og gjennomsnittene under benyttes for å besvare om de venstresosialistiske og grønne velgerne er mer miljøorienterte enn andre partiers velgere. Til sammenligning med venstresosialistiske partier vil det også besvares om grønne velgere har en sterkere miljøbasert verdiorientering enn venstresosialistiske velgere¹³.

Tabell 6.10: Gjennomsnittlig plassering langs akse vekst-vern for grønne og venstresosialistiske velgere

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt andre	Differanse
Danmark	6,4	5,8	0,6
Island	6,0	5,0	1,0
Norge	6,6	5,6	1,0
Hellas	7,1	6,9	0,2
Portugal	5,4	6,0	-0,6
Spania	6,6	6,0	0,6
Gjennomsnitt	6,3	5,9	0,5

B. Land med kun grønne partier

	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse
Belgia	6,9	5,8	1,2
Sveits	6,9	6,4	0,5
Østerrike	6,6	5,8	0,7
Storbritannia	6,7	5,6	1,1
Gjennomsnitt	6,8	5,9	0,9

¹³ Ettersom Sverige mangler verdier på et av spørsmålene er det konstruert en egen variabel for dette landet. Variablene for å måle vekst-vern er deretter slått sammen.

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse venstresos.	Differanse grønne
Finland	6,8	7,4	6,2	0,5	1,2
Sverige	7,0	6,9	6,0	1,0	0,9
Luxembourg	5,7	7,1	6,2	-0,5	0,9
Nederland	6,0	5,9	5,5	0,5	0,5
Tyskland	6,0	6,4	5,8	0,2	0,6
Irland	5,7	6,4	5,1	0,5	1,2
Frankrike	6,6	7,0	6,2	0,4	0,8
Gjennomsnitt	6,2	6,7	5,9	0,4	0,9

I tabell A har de venstresosialistiske partienes velgere en gjennomsnittlig høyere plassering høyere langs denne dimensjonen enn andre velgere. Differansen er positiv og styrker tendensen om at de venstreorienterte partiene vektlegger vern av miljøet til fordel for økonomisk vekst mer enn andre politiske partier. Unntaket er i Portugal der venstresosialistiske velgere har en lavere plassering enn andre partier. For de grønne partiene i tabell B viser resultatene omtrent det samme, da disse partienes velgere har et gjennomsnitt betydelig høyere enn andre partier. Differansen i sammenligning med andre politiske partier indikerer en sterkere tilknytning til verdier om vern av miljøet for denne partifamilien enn i landene generelt. I tabell C har både de venstresosialistiske og grønne partienes velgere en høyere gjennomsnittlig plassering enn resten av landenes partier. Gjennomsnittet er for de venstresosialistiske partiene noe lavere enn for de grønne. De grønne velgerne kan dermed sies å ha sterkere verdier knyttet til vern av miljøet enn de venstresosialistiske velgerne. Differansen i forhold til andre partier er positiv for begge partifamiliene, men størst for de grønne, noe som bekrefter en sterkere orientering i retning av miljøvern sammenlignet med resten av partiene.

For denne verdidimensjonen viser resultatene fra tabell A, B og C at alle de venstresosialistiske og grønne partienes velgere har med et gjennomsnittlig sterkere ønske om vern av miljøet enn økonomisk vekst sammenlignet med velgere til de andre partiene. De grønne partiene fra begge landgruppene har en høyere differanse enn de venstresosialistiske partiene. Resultatene ved at de grønne velgernes noe høyere gjennomsnittlige differanse indikerer en sterkere orientering i retning av miljøvern enn for de venstresosialistiske velgerne. Disse mønstrene er med på å styrke H_{10} om at disse partifamiliene er mer

miljøvern-orienterte enn andre partier, og at grønne partier har sterkere verdier knyttet til miljøvern enn venstresosialistene.

6.3.5 Holdninger til innvandring og innvandrere

Ved synet knyttet til innvandring og innvandrere representerer lave verdier en respondent med en restriktiv holdning til innvandring og innvandrere, mens høye verdier tilsvarer en mer innvandringsliberal respondent. En positiv differanse er dermed mer innvandringsliberale velgere enn gjennomsnittet, mens en negativ differanse indikerer mer innvandrings skeptiske velgere enn gjennomsnittet. Det er forventet at de venstresosialistiske og grønne velgerne har positive holdninger til innvandrere, med høye gjennomsnittsverdier. Det er også forventet å finne få forskjeller mellom disse partifamiliene når det kommer til denne verdiorienteringen.

Tabell 6.11: Gjennomsnittlig holdning til innvandring for grønne og venstresosialistiske velgere

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt andre	Differanse
Danmark	5,9	4,8	1,2
Island	5,8	5,0	0,8
Norge	6,1	4,3	1,8
Hellas	5,2	4,1	1,1
Portugal	5,3	5,0	0,4
Spania	5,5	4,7	0,9
Gjennomsnitt	5,6	4,6	1,0

B. Land med kun grønne partier

	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse
Belgia	5,2	3,7	1,4
Sveits	5,7	4,3	1,4
Østerrike	5,9	3,5	2,4
Storbritannia	4,2	3,6	0,6
Gjennomsnitt	5,2	3,8	1,5

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier

	Gjennomsnitt venstresos.	Gjennomsnitt grønne	Gjennomsnitt andre	Differanse venstresos.	Differanse grønne
Finland	6,2	6,0	4,5	1,8	1,5
Sverige	6,2	6,8	4,9	1,3	1,9
Luxembourg	6,7	5,7	5,0	1,7	0,8
Nederland	5,0	6,2	4,5	0,5	1,7
Tyskland	4,2	4,7	4,0	0,2	0,8
Irland	3,1	5,2	3,9	-0,9	1,2
Frankrike	6,7	5,5	5,1	1,6	0,5
Gjennomsnitt	5,4	5,7	4,5	0,9	1,2

I tabell A og B viser resultatene at det få forskjeller mellom partifamilienes plassering. Både velgerne til de venstresosialistiske og grønne partiene har et gjennomsnitt høyere enn gjennomsnittet for andre partier i deres partisystem. Den tilsvarende positive differansen indikerer at begge partifamiliene kan plasseres som mer innvandringsliberale enn andre partier. Resultatene fra tabell C indikerer at både venstresosialistiske og grønne partiers velgere har en gjennomsnittlig plassering høyere enn andre partier. De grønne partiene har en høyere gjennomsnittlig plassering enn de venstresosialistiske partiene. Differansene er i begge tilfellene positiv, men den er større for grønne partier enn for venstresosialistiske partier. Dette tyde på at de grønne her har en mer innvandringsliberal plassering enn venstresosialistene.

Sammenligner man funnene fra tabellen 6.11 er hovedmønsteret at venstresosialistiske og grønne partier har velgere med en gjennomsnittlige høyere innvandringsliberal holdning enn velgerne til andre partier. Den gjennomsnittlige differansen i forhold til andre partier er lavest for begge gruppene av venstresosialistiske partier, noe som indikerer forskjeller mellom partifamiliene. For venstresosialistene nær et annet ”ny politikk” parti er differansen på 0,9, mens den for venstresosialistene alene er 1,0. De grønne partiene har en større differanse på 1,2 for de med en venstresosialistisk konkurrent og 1,5 for de alene. Resultatene indikerer i tråd med H_{11} at alle partiene kan plasseres på den innvandringsliberale siden av skalaen i forhold til andre partier, samtidig, i motsetning til antagelsen har de grønne partiene en sterkere innvandringsliberal holdning enn venstresosialistene.

6.4 Oppsummering av hovedfunn

De viktigste funnene fra denne bivariate analysen kan oppsummeres i at venstresosialistiske og grønne partier for alle variablene skiller seg ut fra de andre partiene i deres partisystem, samtidig som det identifiseres forskjeller mellom partifamiliene langs flere av variablene. Dette stemmer overens med teorien om at disse partifamiliene som representanter for ”ny politikk” skiller seg fra de mer tradisjonelle partiene som i større grad vektlegger ”gammel politikk”. I tillegg tiltrekker de venstresosialistiske og grønne partier seg noe ulike velgergrupper.

Resultatene fra religiøs konfesjon viser i tråd med hypotesen at begge partifamiliene har den høyeste oppslutningen blant velgerne uten en religiøs konfesjon. Fordi begge gruppene av venstresosialistiske partier har en høyere log oddsratio har ingen konfesjon en større betydning for denne partifamilien enn de grønne. Denne forskjellen fanges ikke opp av H_1 da det forventes å finne få forskjeller mellom disse partifamiliene. For by-land styrker analysen antagelsen H_2 om høyest oppslutning fra større steder for begge disse partifamiliene. Resultatene mellom partifamiliene er annerledes enn oppgavens hypotese da denne variabelen har liten betydning for de grønne partiene alene, og det er vanskelig å identifisere hvilken partifamilie som har størst forskjeller i velgeropplutningen mellom by og land. De bivariate sammenhengene for sosial klasse og stemmegivning styrker H_3 om at disse nye partiene har den største oppslutningen blant middelklassekategoriene, i hvert fall fra en av gruppene. Svært varierende resultater mellom partifamiliene gjør det vanskelig å bekrefte eller avkrefte hvor klasseforskjellene mellom middelklassekategoriene er størst. Spesielt fordi de venstresosialistiske partier med et liknende ”ny politikk-parti har lav oppslutning blant alle middelklassekategoriene. Den samme gruppen har også den høyeste kappa-verdien og høyest klassestemmegivning. H_4 styrkes ikke av de bivariate analysene da venstresosialistiske partier med en grønn konkurrent har en større oppslutning blant menn enn kvinner. De grønne partiene og det venstresosialistiske partiet alene har, i tråd med antagelsen, alle en større oppslutning av kvinner enn menn. På grunn av forskjeller internt i den venstresosialistiske partifamilien kan, tilsvarende antagelsen, andelen kvinnelige velgere for disse partiene være mindre enn for grønne partier. H_5 omhandlende alder og stemmegivning forsterkes av høyest oppslutning i gruppen med lavest alder for alle de venstresosialistiske og grønne partiene. Forventningen om mindre aldersforskjeller for venstresosialistene styrkes av en lavere log oddsratio i alle gruppene. Resultatene fra utdanning er som ved H_6 at gjennomsnittlig utdanningsnivå er høyere for venstresosialister og grønne partier enn andre partier. Samtidig er det vanskelig å si at grønne velgere har et høyere utdanningsnivå enn venstresosialistiske

velgere, men en lav differanse for venstresosialistiske partier med en konkurrent kan indikere noen større forskjeller i utdanningsnivået blant disse velgerne.

Når det kommer til verdiorienteringene viser den bivariate analysen at de venstresosialistiske og grønne partienes velgere i tråd med hypotesene H_7 - H_{11} plasserer seg på et høyere nivå av sekulære-, venstreøkonomiske-, frihetlige- og miljøvernverdier, samt holdninger til innvandring enn alle andre partiers velgere. Noen forskjeller mellom partifamiliene kan også for disse dimensjonene identifiseres. Ved religiøse-sekulære verdier er det på grunn av variasjoner på tvers av partifamiliene vanskelig å beholde forventningen H_7 om at venstresosialistiske partier har velgere med sterkere sekulære verdier. For den økonomiske verdiorientering indikerer partienes differanse tilsvarende H_8 at de venstresosialistiske partiene kan plasseres lengre til venstre enn de grønne. Resultatene fra den frihetlige orienteringen gjør det vanskelig å beholde H_9 om at grønne partier er mer frihetlige enn venstresosialistiske ettersom de grønne partiene alene har den laveste gjennomsnittsdifferansen. Ved vekst-vern har de grønne partiene en høyere differanse i retning av miljøvern enn venstresosialistene, tilsvarende H_{10} . Resultatene fra holdninger til innvandring og innvandrere indikerer at de grønne partiene har en sterkere innvandringsliberal holdning enn venstresosialistene, og H_{11} svekkes.

Før disse resultatene i større grad kan analyseres opp mot anvendt teori vil det i neste kapittel gjennomføres en multivariat analyse. De multivariate effektene og forklaringskraften av tilskrevne variabler, statusvariabler og verdier vil kunne vise om noen av disse bivariate sammenhengene forsvinner ved å kontrollere for variabler.

7 Multivariat analyse

7.1 Introduksjon

Dette kapittelet tar for seg hvordan flere uavhengige variabler samtidig påvirker den avhengige variabelen stemmegivning. Den multivariate analysen gjennomføres for å undersøke hva som skjer med de bivariate sammenhengene når man kontrollerer for andre uavhengige variabler (Hellevik, 2002, s.280). Denne oppgaven baserer seg på gjennom en kausalanalyse og et effektendringsopplegg å identifisere endringer i sammenhengen mellom to variabler ved å inkludere nye variabler. På denne måten får man et overblikk over hovedtrekkene i påvirkningen mellom de uavhengige variablene og den avhengige variabelen (Hellevik, 2002, s.300-304). Ved å analysere kausaleffekter får man vite innvirkningene verdiene på uavhengig variabel har på de prosessene som fastlegger verdien på avhengig variabel. Eksempelvis hvordan sjansen for å stemme venstresosialistisk påvirkes av om vedkommende er mann eller kvinne (Hellevik, 2002, s.290). Effektene av kan deles inn i direkte effekter som er den gjenstående sammenhengen mellom avhengig og uavhengig variabel kontrollert for alle andre variabler i den fullverdige modellen, og indirekte effekter som er effekten av en uavhengig variabel på den avhengige variabelen som skyldes påvirkningen av en mellomliggende variabel. Summen av indirekte og direkte effekt utgjør variabels totale kausaleffekt. Noen av effektene kan være en konsekvens av spuriøsitet der sammenhenger mellom avhengig og uavhengig variabel oppstår som følge av en bakenforliggende variabel. Forskjellen mellom den bivariate sammenhengen og den totale kausaleffekten utgjør den spuriøse sammenhengen (Hellevik, 1988, s. 77).

Ved denne analyseformen gjennomføres regresjonen sekvensielt etter påvirkningsforholdene man antar eksisterer mellom variabelgruppene. Variabelgruppene inkluderes blokkvis i kausalmodellen etter tidsrekkefølgen når de forventes å grunnlegges i individers liv. I modell I inkluderes de tilskrevne og kvasi-tilskrevne variablene gjerne fastlagt ved fødsel, i modell II statusvariabler som individer selv påvirker og i modell III verdier som kommer senere i tid og når som helst kan endres (Hellevik, 2002, s.299)¹⁴. Regresjoner er først gjennomført for enkeltland, og disse resultatene er anvendt for å beregne gjennomsnittskoeffisientene for hver

¹⁴ De tilskrevne og kvasi-tilskrevne variablene er alder, kjønn, religiøs konfesjon og by-land vil heretter omtales som tilskrevne variabler, mens utdanning og sosial klasse er sosiostrukturelle variabler og omtales deretter. Verdiindeksene vil omtales som verdier.

partigruppe. Resultatene herfra er sammenlignet med fellesregresjonene for partigruppene, og fordi retningen og til en viss grad effektene er relativt like, sikrer dette robuste funn og styrker oppgavens validitet. På grunn av relativt like koeffisienter mellom partigruppene og gjennomsnittene vil kun førstnevnte rapporteres i oppgaven¹⁵. Logistisk regresjon gir, som Hellevik (2003, s. 67) nevner, ikke en korrekt dekomponering i direkte og indirekte effekter. Dette er fordi de effektene en beregner ikke gir komponenter som summerer opp til den bivariate sammenhengen man ønsker å fortolke. Denne analysen vil dermed kun se på de generelle endringene i effektene, og om disse sammenlignet er små eller store. Av samme årsak benyttes antydninger om hvor effektendringene er størst eller minst med forsiktighet. B-koeffisientene oppgitt ved logistisk regresjon kan vanskelig tolkes substansielt og et sentralt mål er dermed uavhengige variablers samlede forklaringskraft på avhengig variabel vist ved Nagelkerkes pseudo- R^2 (Skog, 2009, s. 358, 419).

Videre er kapittelet inndelt slik at i avsnitt 7.2 presentere resultatene fra den sekvensielle regresjonsanalysen. Disse resultatene analyseres etter partigrupper der den første gruppen er land med kun venstresosialistiske partier, deretter land med kun grønne partier og avslutningsvis for land med både grønne og venstresosialistiske partier. Delkapittel 7.3 vil analyseres variabelgruppens forklaringskraft i enkeltland og mellom partigruppene. Avsnitt 7.4 analyserer variabelgruppens effekter mellom partigruppene. Mot slutten av kapittelet vil avsnitt 7.5 sammenstille de multivariate og bivariate analysene og deretter kort diskuteres.

7.2 Sekvensiell regresjon for grupperingene av land

Ved logistisk regresjon, som anvendt her, må variablene være kontinuerlige, og variabler på nominalnivå gjøres om til dummy-variabler (Grønmo, 2004, s. 317). Sosial klasse dummy-kodes og respondentene ikke tildelt en sosial klasse anvendes som referansekategori for å inkludere flere enheter¹⁶. Variabelen religiøs konfesjon anvendes som dikotomi for lettere å kunne sammenligne resultatene og medlemmer av religiøs konfesjon er referansekategori¹⁷.

¹⁵ Oversikt over gjennomsnittskoeffisientene for gruppene av land sammen med landvise regresjoner finnes i vedlegg A.3, tabell A.3.1.

¹⁶ På grunn av manglende observasjoner er borgerskapet og småborgerskapet slått sammen for Norge, Portugal, Luxembourg. I tillegg er de tekniske spesialistene slått sammen med sosiokulturelle spesialister for venstresosialistene i Luxembourg. I Finland er tjenestearbeidende referansekategori for det venstresosialistiske partiet ettersom ingen respondenter med missing på denne variabelen stemmer venstresosialistisk.

¹⁷ For å sikre at informasjon ikke går tapt ved å dikotomisere denne variabelen gjennomføres regresjoner for begge inndelingene av variabelen. Modell over endringene i modellenes forklaringskraft ved Nagelkerkes R^2 finnes ved modell A.3.2 vedlegg A.3. Forklaringskraften sank kun betydelig for land med kun venstresosialister.

By-land har mange kategorier og behandles dermed som en kontinuerlig variabel. Verdiindeksene, alder og utdanning anvendes direkte ettersom de allerede er kontinuerlige variabler¹⁸. Respondentene med manglende verdier på de kontinuerlige variablene er gitt gjennomsnittsverdien for å unngå frafall av enheter i analysen. Ved tabellene under er Nagelkerkes R^2 -verdiene i parentes den totale kausale forklaringskraft for de nye variabelgruppene, mens tallet utenom parentes er forklaringskraften for alle uavhengige variabler. Tallene i parentes for N vil være antallet manglende respondenter med ut fra de med allerede gyldig verdi på avhengig variabel. Effektene som ikke er signifikante vil i denne oppgaven ikke kommenteres ettersom det er mange enheter som analyseres.

Tabell 7.1: Sekvensiell regresjon for land med kun venstresosialistiske partier, kun grønne partier og land med begge partifamiliene

¹⁸ Vekst-vern er på samme måten som i den bivariante analysen kodet annerledes for Sverige ved enkeltanalyser, mens variablene er slått sammen i felles regresjoner.

A. Alle land med kun venstresosialistiske eller grønne partier

	<u>Kun venstresos.</u>			<u>Kun grønne</u>		
	<u>Modell I</u>	<u>Modell II</u>	<u>Modell III</u>	<u>Modell I</u>	<u>Modell II</u>	<u>Modell III</u>
<i>Tilskrevne variabler</i>						
Religiøs konfesjon	0,444*** (0,107)	0,417*** (0,109)	-0,079 (0,124)	0,309** (0,101)	0,306** (0,103)	0,000 (0,131)
By-land	0,119*** (0,023)	0,088** (0,024)	0,055* (0,025)	0,019 (0,028)	-0,003 (0,029)	-0,004 (0,030)
Kjønn	0,350*** (0,083)	0,291*** (0,091)	0,231* (0,096)	0,361*** (0,098)	0,331** (0,108)	0,323** (0,115)
Alder	0,012*** (0,002)	0,009*** (0,003)	0,006* (0,003)	0,026*** (0,003)	0,020*** (0,003)	0,016*** (0,003)
<i>Statusvariabler</i>						
Utdanning		0,047*** (0,009)	0,034*** (0,010)		0,080*** (0,013)	0,047*** (0,014)
Sosial klasse:						
Borgerskapet		-0,265 (0,344)	-0,485 (0,396)		-0,047 (0,366)	-0,261 (0,391)
Tekniske spesialister		-0,102 (0,228)	-0,301 (0,241)		0,306 (0,226)	0,120 (0,242)
Administrative ledere		-0,096 (0,179)	-0,164 (0,189)		-0,374 (0,197)	-0,498 (0,209)
Sosiokulturelle spesialister		0,729*** (0,162)	0,369* (0,173)		0,084 (0,189)	-0,291 (0,202)
Småborgerskap		-0,251 (0,202)	-0,268 (0,211)		-0,266 (0,257)	-0,290 (0,279)
Produksjonsarbeidere		0,174 (0,171)	0,116 (0,179)		-0,548* (0,225)	-0,421 (0,237)
Kontorfunksjonærer		0,051 (0,188)	-0,088 (0,197)		0,107 (0,196)	0,025 (0,208)
Tjenestearbeidere		-0,193 (0,162)	-0,338* (0,171)		-0,331 (0,198)	-0,315 (0,209)
<i>Verdimessige variabler</i>						
Religiøs-sekulær			-0,094*** (0,016)			-0,042* (0,020)
Økonomisk høyre-venstre			0,288*** (0,028)			0,050 (0,035)
Frihetlig-autoritær			0,127*** (0,024)			0,128*** (0,027)
Vekst-vern			0,096*** (0,028)			0,347*** (0,036)
Holdning til innvandring			0,175*** (0,023)			0,238*** (0,026)
Nagelkerkes R ²	0,034	0,076 (0,042)	0,186 (0,110)	0,054	0,094 (0,038)	0,226 (0,132)
N	5481 (0)	5481 (0)	5481 (0)	3913 (+29)	3913 (+29)	3913 (+29)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Medlem av religiøs konfesjon er referansekategori

B. Alle land med både venstresosialistiske og grønne partier

	<u>Venstresos. m konk.</u>			<u>Grønne m konk.</u>		
	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III
<i>Tilskrevne variabler</i>						
Religiøs konfesjon	1,005*** (0,089)	1,034*** (0,090)	0,713*** (0,107)	0,414*** (0,080)	0,406*** (0,081)	0,121 (0,106)
By-land	0,070** (0,024)	0,086*** (0,025)	0,060** (0,026)	0,026 (0,021)	0,001 (0,022)	- 0,030 (0,024)
Kjønn	- 0,216** (0,088)	- 0,278** (0,097)	- 0,366*** (0,100)	0,676*** (0,080)	0,672*** (0,088)	0,615*** (0,097)
Alder	0,004 (0,003)	0,003 (0,003)	0,004 (0,003)	0,025*** (0,002)	0,024*** (0,003)	0,024*** (0,003)
<i>Statusvariabler</i>						
Utdanning		- 0,012 (0,011)	- 0,027** (0,012)		0,025** (0,010)	- 0,009 (0,010)
Sosial klasse:						
Borgerskapet		- 0,765 (0,429)	- 0,397 (0,441)		- 0,319 (0,380)	- 0,294 (0,387)
Tekniske spesialister		- 0,728** (0,257)	- 0,723** (0,263)		0,661*** (0,181)	0,599*** (0,188)
Administrative ledere		- 0,262 (0,193)	- 0,027 (0,199)		- 0,102 (0,169)	- 0,088 (0,175)
Sosiokulturelle spesialister		0,144 (0,193)	0,039 (0,200)		0,585*** (0,169)	0,437* (0,164)
Småborgerskap		- 0,776** (0,290)	- 0,418 (0,296)		- 0,152 (0,233)	0,001 (0,240)
Produksjonsarbeidere		0,307 (0,179)	0,266 (0,184)		- 0,070 (0,176)	- 0,040 (0,181)
Kontorfunksjonærer		- 0,060 (0,202)	- 0,011 (0,217)		0,177 (0,168)	0,209 (0,174)
Tjenestearbeidere		0,202 (0,179)	0,266 (0,183)		- 0,202 (0,161)	- 0,118 (0,167)
<i>Verdimessige variabler</i>						
Religiøs-sekulær			- 0,041* (0,017)			- 0,039* (0,015)
Økonomisk høyre-venstre			0,348*** (0,029)			0,085* (0,026)
Frihetlig-autoritær			0,129*** (0,023)			0,102*** (0,021)
Vekst-vern			0,002 (0,028)			0,288*** (0,027)
Holdning til innvandring			0,024 (0,022)			0,149*** (0,020)
Nagelkerkes R ²	0,053	0,071 (0,018)	0,141 (0,070)	0,062	0,086 (0,024)	0,163 (0,077)
N	7106 (60)	7106 (60)	7106 (60)	7106 (60)	7106 (60)	7106 (60)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Medlem av religiøs konfesjon er referansekategori

7.2.1 Resultater for land med kun venstresosialistiske partier

De tilskrevne variablene bidrar med en forklaringskraft på 0,034 og ved å inkludere statusvariablene øker modellens forklaringskraft. Kontrollert for tilskrevne variabler har statusvariablene en totalt kausal forklaringskraft på stemmegivning høyere enn tilskrevne variabler. Det å analysere klasseeffekten kontrollert for utdanning er en meget sterk kontroll. Verdier medfører at modellens samlede forklaringskraft nok en gang øker og verdier kontrollert for tilskrevne variabler og statusvariabler forklarer betydelig mer av stemmegivningen enn både tilskrevne variabler og statusvariabler alene.

Tabellen 7.1 A viser at alle tilskrevne variabler har en positiv effekt på stemmegivning. Det å stemme disse venstresosialistiske partiene øker om man er kvinne, uten en religiøs konfesjon, yngre velger og fra et større sted. Man ser en effektendringen av å inkludere statusvariabler for by-land, kjønn og alder, men mindre for variabelen religiøs konfesjon. Dette tilsier at det er en indirekte effekt for alder, kjønn og by-land via statusvariablene. For statusvariablene har utdanning sammen med sosiokulturelle spesialister en positiv effekt på stemmegivningen. Ved å kontrollere for verdier får man den direkte effekten av de tilskrevne variablene og statusvariablene. Fra den foregående modellen endres effektene av alle tilskrevne variabler, også religiøs konfesjon, noe som kan indikere at effektene av disse variablene på stemmegivningen går via verdier. Det samme er tilfellet for statusvariablene der effektene også reduseres. Den totale kausaleffekten er positiv for alle verdidimensjonene, med unntak av religiøs-sekulær som har en negativ effekt.

7.2.2 Resultater for land med kun grønne partier

I tabell 7.1 A er forklaringskraften for tilskrevne variabler på 0,054. Ved å inkludere statusvariablene øker modellens samlede forklaringskraft, men den kausale forklaringskraften for statusvariablene er lavere enn de tilskrevne variablene. Nagelkerkes R^2 for modell III øker videre ved å inkludere verdier. Verdiindeksene kontrollert for alle andre variabler står alene for mer av modellens forklaringskraft, mer enn noen av de andre variablene.

Den totale kausaleffekten til de tilskrevne variablene er signifikant for religiøs konfesjon, alder og kjønn. Alle effektene er positive slik at de grønne velgerne kan karakteriseres som yngre, kvinner uten religiøs konfesjon. Ved å inkludere statusvariablene er kun den direkte effekten kjønn og alder positivt. Det har skjedd en effektendring for kjønn og alder, noe som indikerer en indirekte effekt via statusvariablene. Som ventet er den totale kausaleffekten av utdanning positiv. Når det kommer til sosial klasse er det kun produksjonsarbeidere som er signifikant med en negativ effekt på stemmegivningen av grønne partier. For modell III finner man de direkte effektene av tilskrevne variabler og statusvariablene. Alle effektene av variablene nevnt over endres og mye av disse variablenes effekt på stemmegivning går via verdiorienteringene. Den totale kausaleffekten for verdiorienteringene er signifikant for religiøs-sekulær, frihetlig-autoritær, vekst-vern og holdning til innvandring signifikante. Kun førstnevnte av disse variablene har en negativ effekt på stemmegivningen.

7.2.3 Resultater for land med både venstresosialistiske og grønne partier

For den første modellen i tabell 7.1 B der tilskrevne variabler inkluderes har modellen for venstresosialistiske partier en samlet forklaringskraft på 0,053, mens de grønne partiene ligger på 0,062. Ved å inkludere statusvariablene øker forklaringskraften for begge partifamiliene. Denne økningen er noe større for de grønne partiene enn de venstresosialistiske partiene. Den totale kausale forklaringskraften for statusvariablene er lavere for venstresosialistene enn for de grønne partiene. For den siste modellen øker modellens forklaringskraft betraktelig for både de venstresosialistiske og grønne partiene. Verdier har en større forklaringskraft enn sosiostrukturelle variabler og denne er høyere for de grønne partiene enn for de venstresosialistiske partiene.

I modell I for de venstresosialistiske partiene ser man den totale positive kausaleffekten til de tilskrevne variablene religiøs konfesjon, by-land og en negativ effekt av kjønn på å stemme disse partiene. Ved å inkludere statusvariabler forandres ikke de tilskrevne variablenes retning. Det er også lite effektendringer for disse variablene, noe som kan indikere ingen indirekte effekt via statusvariablene. Den totale kausaleffekten av sosial klasse er negativ for tekniske spesialister og småborgerskapet. Når verdier inkluderes i regresjonen endres de direkte effektene for de tilskrevne variablene og statusvariablene. Kjønn har faktisk fått en større negativ effekt av å inkludere verdier i modellen, og utdanning får en negativ signifikant effekt. Disse variablene påvirker stemmegivningen indirekte gjennom verdiorienteringer. For sosial klasse er ikke lenger den negative effekten av småborgerskapet signifikant. Når det kommer til den totale kausaleffekten for verdidimensjonene har religiøs-sekulær en negativ effekt, mens økonomisk høyre-venstre og frihetlig-autoritær har en positiv effekt.

For de grønne partiene er den totale kausaleffekten til de tilskrevne variablene signifikant positiv for religiøs konfesjon, alder og kjønn. Ved å inkludere statusvariabler endres ingen av effektene til disse variablene, noe som kan tyde på få indirekte effekter via statusvariablene. Den totale kausaleffekten for statusvariablene er positiv på stemmegivningen for tekniske spesialister og sosiokulturelle spesialister. I motsetning til de venstresosialistiske partiene innenfor denne gruppen har utdanning en positiv effekt. For de grønne partiene endres kun noen av effektene til de tilskrevne variablene og statusvariablene i modell III. De direkte effektene av kjønn, alder og til en viss grad sosial klasse er relativ uendret av å inkludere

verdier i modellen. Effektene av religiøs konfesjon og utdanning er ikke lenger signifikante og det meste av disse variabelens påvirkning på stemmegivning går dermed via verdier. Av verdidimensjonene påvirker alle fem verdidimensjonene stemmegivningen, og på samme måte som for de venstresosialistiske partiene er det kun religiøs-sekulær som har en negativ effekt.

7.3 Variablenes forklaringskraft i enkeltland

Tabellene 7.2, 7.3 og 7.4 inneholder variablenes forklaringskraft fra landvise regresjoner og gjennomsnittet for partigruppen. Dette avsnittet setter variablenes forklaringskraft mellom land opp mot hverandre sammen med avvikende regresjonsresultater fra enkeltlandene¹⁹. Den kontrollerte forklaringskraften henviser til endringen i modellens samlede forklaringskraft ved å tilføre flere uavhengige variabler. Altså de variablene inkludert sin kausale forklaringskraft. Mens den ukontrollerte forklaringskraften er gjeldende variablers forklaringskraft, den bivarierte forklaringskraften.

Tabell 7.2: Uavhengige variablers forklaringskraft for land med kun venstresosialistiske partier

	Uten kontroll			Med kontroll	
	Tilskrevne variabler	Statusvariabler	Verdier	Statusvariabler	Verdier
Danmark	0,064	0,072	0,247	0,050	0,169
Island	0,025	0,103	0,241	0,095	0,169
Norge	0,102	0,048	0,227	0,025	0,141
Hellas	0,094	0,102	0,159	0,042	0,087
Portugal	0,055	0,079	0,069	0,053	0,029
Spania	0,049	0,079	0,247	0,047	0,186
Gjennomsnitt	0,065	0,081	0,198	0,052	0,130

Tabell 7.2 viser ved gjennomsnittet uten kontroll at modellenes samlede forklaringskraft for stemmegivning til disse venstresosialistiske partiene øker når hver nye variabelgruppe inkluderes i modellen. Uten kontroll har de tilskrevne variablene en gjennomsnittlig høyere forklaringskraft enn statusvariablene. Sammenlignet med begge disse variabelgruppene har verdier den høyeste kausale forklaringskraften. Det samme mønsteret er tilfellet med kontroll for alle variabelgruppene. Ser man de gjennomsnittlige resultatene i lys av enkeltlandene har

¹⁹ Resultatene fra de landvise regresjonene det i dette kapittelet henviser til finnes i tabellene A.3.3 i vedlegg A.3.

de tilskrevne variablene på Island en svært lav forklaringskraft, lavere enn statusvariablene. Samtidig har tilskrevne karakteristika i Norge en høy forklaringskraft, mens statusvariablene har en lav forklaringskraft. Verdier har en høy forklaringskraft i Spania, og en spesielt lav forklaringskraft i Portugal.

Tabell 7.3: Uavhengige variablers forklaringskraft for land med kun grønne partier

	Uten kontroll			Med kontroll	
	Tilskrevne variabler	Statusvariabler	Verdier	Statusvariabler	Verdier
Belgia	0,036	0,069	0,191	0,049	0,134
Sveits	0,121	0,067	0,233	0,042	0,143
Østerrike	0,138	0,125	0,308	0,074	0,174
Storbritannia	0,019	0,037	0,127	0,03	0,109
Gjennomsnitt	0,079	0,075	0,215	0,049	0,140

Tabell 7.3 indikerer ved gjennomsnittene uten kontroll at de tilskrevne variablene har en marginalt høyere forklaringskraft enn statusvariablene. Ved deretter å inkludere variabelgruppen med verdier øker modellens forklaringskraft betydelig. Gjennomsnittene for variabelgruppene med kontroll viser at forskjellen mellom forklaringskraften til tilskrevne variabler og statusvariabler øker da statusvariablene med kontroll har en betydelig lavere forklaringskraft. Verdier har også med kontroll, den høyeste forklaringskraften for stemmegivning til disse grønne partiene. Ser man på enkeltland har Belgia og Storbritannia en lav forklaringskraft av de tilskrevne variablene sammenlignet med de andre landene. Statusvariablene har i begge disse landene en høyere forklaringskraft enn de tilskrevne variablene. For verdier skiller Østerrike seg ut ved den desidert sterkeste forklaringskraften uavhengig om det er med eller uten kontroll.

Tabell 7.4: Uavhengige variablers forklaringskraft for både venstresosialistiske og grønne partier

	Uten kontroll			Med kontroll	
	Tilskrevne variabler	Statusvariabler	Verdier	Statusvariabler	Verdier
<i>Venstresos.</i>					
Finland	0,098	0,076	0,290	0,106	0,152
Sverige	0,024	0,034	0,224	0,035	0,202
Luxembourg	0,080	0,047	0,092	0,037	0,086
Nederland	0,062	0,051	0,104	0,050	0,071
Tyskland	0,169	0,018	0,265	0,015	0,129
Irland	0,196	0,077	0,094	0,082	0,083
Frankrike	0,064	0,051	0,104	0,029	0,072
Gjennomsnitt	0,099	0,051	0,168	0,051	0,114
<i>Grønne</i>					
Finland	0,143	0,070	0,247	0,039	0,147
Sverige	0,049	0,099	0,172	0,080	0,110
Luxembourg	0,097	0,035	0,131	0,019	0,080
Nederland	0,092	0,098	0,203	0,089	0,125
Tyskland	0,175	0,031	0,075	0,019	0,023
Irland	0,158	0,129	0,220	0,075	0,117
Frankrike	0,030	0,025	0,056	0,027	0,033
Gjennomsnitt	0,106	0,070	0,158	0,050	0,091

Tabellen 7.4 viser fra gjennomsnittene for de venstresosialistiske partiene at de tilskrevne variablene uten kontroll har en høyere forklaringskraft enn statusvariablene. Det samme mønsteret er tilfellet for de grønne partiene. Ved å inkludere verdivariablene i modellen øker forklaringskraften betydelig sammenlignet med de to andre variabelgruppene for begge partifamiliene. Den gjennomsnittlige forklaringskraften med kontroll viser at også her har de tilskrevne variablene en høyere forklaringskraft enn statusvariablene både for venstresosialistiske og grønne partier. For verdier med kontroll er forklaringskraften av disse variablene høyere enn de to andre variabelgruppene for de venstresosialistiske partiene, men for de grønne partiene har verdier en lavere kontrollert forklaringskraft enn de tilskrevne variablene. Årsaken til dette kan være en spesielt lav forklaringskraft i Tyskland og til en viss grad Frankrike. For enkeltlandene eksisterer det betydelig variasjon blant venstresosialistiske partier da verdier har en spesielt høy forklaringskraft i Sverige samtidig som de tilskrevne variablene har en stor forklaringskraft i Irland. Venstresosialistene i Finland har en høy forklaringskraft av statusvariablene. For de grønne partiene skiller Frankrike og Luxembourg seg ut med en generelt lav forklaringskraft av alle variablene. De grønne i Tyskland har en veldig høy forklaringskraft av sosiostrukturelle variabler, og overraskende liten forklaringskraft av verdier.

Sammenligner man gjennomsnittene fra tabellene 7.2, 7.3 og 7.4 over viser resultatene uten kontroll fra alle partigruppene at de tilskrevne variablene har en høyere forklaringskraft enn statusvariablene, og at modellens samlede forklaringskraft øker dersom verdier inkluderes i modellen. Resultatene med kontroll bekrefter det samme mønsteret da de tilskrevne variablene fortsatt har en høyere forklaringskraft enn statusvariablene. Analyseres verdier med kontroll har denne variabelgruppen en høyere forklaringskraft enn både tilskrevne variabler og statusvariabler i alle gruppene av land med unntak av de grønne partiene nær en venstresosialistisk konkurrent der verdiene forklarer mindre enn de tilskrevne variablene. Verdivariablene utgjør dermed de viktigste faktorene for å forklare stemmegivningen til alle disse partigruppene, utenom de grønne med en politisk konkurrent der tilskrevne variabler er viktigst.

Ved å sammenligne størrelsen på forklaringskraften kan det identifiseres forskjeller mellom partifamiliene. De tilskrevne variablene har den høyeste forklaringskraften for grønne og venstresosialistiske partier med en konkurrent, etterfulgt av grønne alene og venstresosialister alene. Ved samlet regresjon i tabell 7.1 A og B har de grønne partiene den høyeste kausale forklaringskraften av tilskrevne variabler. Den kausale forklaringskraften til statusvariablene viser ved gjennomsnittene få forskjeller mellom partifamiliene, men ved fellesregresjonen har venstresosialistiske og grønne partier uten en konkurrent den høyeste forklaringskraften. Uten kontroll er tendensen den samme for gjennomsnittene, men ved fellesregresjonene er forklaringskraften høyest for begge gruppene av grønne partier. Dette indikerer at det er vanskelig å finne en enhetlig karakteristikk av grønne og venstresosialistiske velgere. Verdier vist ved gjennomsnittene og fellesregresjonene har en høyere kausal forklaringskraft for venstresosialistiske og grønne partier alene enn for partiene med en konkurrent. Med kontroll er den samlede forklaringskraften av verdier også høyere for partifamiliene uten en konkurrent. Det kan dermed se ut som at det å ha en konkurrent påvirker verdiers forklaringskraft.

7.4 Enkeltvariablers effekt sammenlignet for partigrupper

Basert på resultatene fra avsnittene over vil de totale kausaleffektene videre anvendes for å kunne sammenligne effektene av de uavhengige variablene mellom partigruppene og partifamiliene. På denne måten undersøkes forskjeller og likheter mellom partifamiliene som

hovedproblemstillingen og hypotesene identifiserer og om partiene påvirkes av en politisk konkurrent identifisert ved underproblemstillingen. Som nevnt i kapittel 3.3 analyseres effektene av de uavhengige variablene på stemmegivningen også kontrollert for andre variabler selv om hypotesene i utgangspunktet er formulert bivariat²⁰.

7.4.1 Tilskrevne variabler

Tabell 7.5: Sammenligning av effektene for variablene i modell I

	Kun venstresos.	Kun grønne	Venstresos. med konk.	Grønne med konk.
<i>Tilskrevne variabler</i>				
Religiøs konfesjon	0,444***	0,309**	1,005***	0,414***
By-land	0,119***	0,019	0,070**	0,026
Kjønn	0,350***	0,361***	-0,216**	0,676***
Alder	0,012***	0,026***	0,004	0,025***
Nagelkerkes R ²	0,034	0,054	0,053	0,062
N	5481 (0)	3913 (+29)	7106 (60)	7106 (60)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Medlem av religiøs konfesjon er referansekategori

Effektene av religiøs konfesjon er som ventet positiv for alle landgruppene, hvilket innebærer at velgere uten religiøs konfesjon er mer tilbøyelige til å stemme venstresosialistisk eller grønt enn andre partier. Den totale kausaleffekten av disse variablene er størst for venstresosialistiske partier med en politisk konkurrent. Effektforskjellene mellom de andre partiene er liten og antagelig ikke signifikant. Dette gjør det vanskelig å skille mellom partifamiliene. Resultatene styrker hypotesen H₁ om at: *både venstresosialistiske og grønne velgerne forventes å plasseres i gruppen uten religiøs tilhørighet, og det forventes å finne få forskjeller mellom disse sekulære partiene.*

Resultatene viser at effekten av bostedsstørrelse er kun er signifikante for begge gruppene av de venstresosialistiske partiene. Forskjellene mellom effektene er for de venstresosialistiske partiene er relativt liten, men størst for de venstresosialistiske partiene uten en politisk konkurrent. Hypotesen H₂ om at: *begge partifamiliene forventes å ha størst tilslutning fra urbane velgere, men grønne partier vil ha større forskjeller i velgeroppslutningen mellom by og land enn venstresosialistiske partier* blir svekket av disse resultatene. Dette er fordi bosted, og økt tilbøyelighet for å stemme disse partiene ved å være velger fra større steder,

²⁰ Nagelkerkes R² indikerer her presenterte variables totale kausale forklaringskraft.

kun ser ut til å ha en betydning for de venstresosialistiske partiene.

Fra tabell 7.5 er den totale kausaleffekten av kjønn som antatt signifikant for alle gruppene av land, og størst for grønne partier nær en ”ny politikk”-konkurrent. Det er derimot noen ulikheter mellom partifamiliene ved at kvinner er mindre tilbøyelige enn menn til å stemme de venstresosialistiske partiene med en grønn konkurrent. I de resterende partigruppene har kjønn en positiv effekt på stemmegivningen. Effekten av kjønn på venstresosialistiske og grønne partier i land der bare en av partifamiliene eksisterer er relativt lik. Hypotesen H_4 om at: *både de venstresosialistiske og de grønne partiene forventes å ha en større oppslutning blant kvinner enn menn, og andelen kvinnelige velgere forventes å være minst for de venstresosialistiske partiene* er dermed styrket.

Ved å analysere alder viser tabellen at alderseffekten går i positiv retning for alle gruppene av land, og yngre velgere er mer tilbøyelige til å stemme disse partifamiliene. Resultatet for denne variabelen er ikke signifikant for venstresosialistene med en grønn konkurrent. Effekten av alder er relativt lik mellom partigruppene da forskjellen ved en noe mindre effekt for de venstresosialistiske partiene enn for de grønne partiene, antageligvis bare muligens er signifikant. Disse resultatene er med på å styrke hypotesen H_5 om at: *både de venstresosialistiske og grønne partiene har en større oppslutning blant yngre enn eldre generasjoner velgere, og variasjonen i velgernes alder antas å være størst for venstresosialistiske partier* ved at partitilslutningen øker ved lavere alder, og variasjoner blant den venstresosialistiske partifamilien.

7.4.2 Statusvariabler

Tabell 7.6: Sammenligning av effektene for variablene i modell II

	Kun venstresos.	Kun grønne	Venstresos. med konk.	Grønne med konk.
<i>Statusvariabler</i>				
Utdanning	0,047***	0,080***	- 0,012	0,025**
Sosial klasse:				
Borgerskapet	- 0,265	- 0,047	- 0,765	- 0,319
Tekniske spesialister	- 0,102	0,306	- 0,728**	0,661***
Administrative ledere	- 0,096	- 0,374	- 0,262	- 0,102
Sosiokulturelle spesialister	0,729***	0,084	0,144	0,585***
Småborgerskap	- 0,251	- 0,266	- 0,776**	- 0,152
Produksjonsarbeidere	0,174	- 0,548*	0,307	- 0,070
Kontorfunksjonærer	0,051	0,107	- 0,060	0,177
Tjenestearbeidere	- 0,193	- 0,331	0,202	- 0,202
Nagelkerkes R ²	0,042	0,038	0,018	0,024
N	5481 (0)	3913 (+29)	7106 (60)	7106 (60)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Den totale kausaleffekten av utdanning er positiv for venstresosialistiske og grønne partier alene, samt grønne partier mer politisk konkurranse. For de venstresosialistiske partiene med en grønn konkurrent er denne negative effekten ikke signifikant. Det kan av effektstørrelsene se ut som å være to relativt like konkurrerende partier påvirker velgerne og partiene, da effekten av utdanning er størst for partiene uten en politisk konkurrent. Sett i lys av resultatene vil antagelig vis hypotesen H₆ at: *både venstresosialistiske og grønne partier har en høyere oppslutning blant velgerne med høy utdanning. Venstresosialistiske partier kan derimot ha større variasjon i utdanningsnivåer blant sine velgerne* styrkes. Tilslutningen til å stemme begge disse partifamiliene øker ved et høyere utdanningsnivå. Unntaket er de venstresosialistiske partier i konkurranse med de grønne, noe som kan tilsi at den venstresosialistiske partifamilien har større variasjon i utdanningsnivået blant sine velgere.

For sosial klasse er det store variasjoner i effektene innenfor de ulike sosiale klassene variabelen utgjør. Det å være velger fra den sosiale klassen sosiokulturelle spesialister øker tilslutningen til de venstresosialistiske partiene alene, mens produksjonsarbeidere reduserer tilslutningen til de grønne alene. Velgerne tekniske spesialister og småborgerskap har begge en negativ effekt på stemmegivningen til venstresosialistene med en konkurrent, mens velgere som er tekniske spesialister og sosiokulturelle spesialister er mer tilbøyelige til å stemme grønne partier med en konkurrent. De store forskjellene mellom partier og grupper av land gjør det vanskelig å avklare om hypotesen H₃ om at: *både de venstresosialistiske og grønne partiene forventes å ha en større oppslutning blant middelklassekategoriene enn blant*

andre klasser. Klasseforskjellene mellom administrative ledere og de to andre middelklassene tekniske spesialister og sosiokulturelle spesialister forventes å være større for de grønne enn de venstresosialistiske partiene styrkes eller svekkes. Likevel har tre av partigruppene signifikante positive effekter fra minst en av de sosiale klassene som utgjør middelklassekategoriene, noe som styrker at oppslutningen til disse partiene er høyest blant middelklassekategoriene.

7.4.3 Verdimessige variabler

Tabell 7.7: Sammenligning av effektene for variablene i modell III

	Kun venstresos.	Kun grønne	Venstresos. med konk.	Grønne med konk.
<i>Verdimessige variabler</i>				
Religiøs-sekulær	- 0,094***	- 0,042*	- 0,041*	- 0,039*
Økonomisk høyre-venstre	0,288***	0,05	0,348***	0,085*
Frihetlig-autoritær	0,127***	0,128***	0,129***	0,102***
Vekst-vern	0,096***	0,347***	0,002	0,288***
Holdning til innvandring	0,175***	0,238***	0,024	0,149***
Nagelkerkes R ²	0,11	0,132	0,07	0,077
N	5481 (0)	3913 (+29)	7106 (60)	7106 (60)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Den totale kausaleffekten av den sekulære-religiøse dimensjonen viser at i alle partigruppene er de sekulære velgerne mer tilbøyelige til å stemme på venstresosialistiske og grønne partier når alle andre variabler er kontrollert for. Effektene er relativt like, men noe større for venstresosialistiske partier alene i det politiske rom. Forskjellene mellom de andre partigruppene er små og sannsynligvis ikke signifikant forskjellig. Hypotesen H₇ om: *både de grønne og venstresosialistiske partienes velgere kan forventes å plassere seg nære de sekulære verdiene langs denne dimensjonen. De venstresosialistiske partienes velgere forventes derimot å være nærmere sekulære verdier enn grønne velgere* styrkes kun delvis. Begge partifamiliene kan med utgangspunkt i deres velgere plasseres nærme de sekulære verdiene langs denne dimensjonen, men små effektforskjeller gjør det vanskelig å skille de fra hverandre.

Ved den økonomiske høyre-venstre dimensjonen er effekten i alle partigruppene positiv, noe som tilsier at en høyere tilslutning av venstreorienterte velgere stemmer disse partiene. Effekten av denne variabelen for begge gruppene av grønne partier viser at økonomisk

orientering har liten betydning for stemmegivningen til disse partiene. Denne dimensjonens effekter på stemmegivningen er omtrent lik uavhengig politisk konkurrent og betydelig mer avgjørende for de venstresosialistiske partiene sammenlignet med de grønne. Kontrollert for alle andre variabler er de økonomisk venstreorienterte velgerne mer tilbøyelige til å stemme de venstresosialistiske partiene. Dermed er H_8 om at: *velgerne til begge partifamiliene plasseres på den økonomiske venstresiden. De venstresosialistiske partienes velgere antas å plasseres relativt langt til venstre på den økonomiske høyre-venstredimensjonen, mens de grønne partienes velgere forventes å plassere seg moderat til venstre langs denne dimensjonen styrket.*

Resultatene fra den frihetlige-autoritære dimensjonen viser at effekten av denne variabelen er positivt signifikant for alle partigruppene. Forskjellene i effektene mellom partigruppene minimale og frihetlige velgere er mer tilbøyelige til å stemme både venstresosialistiske og grønne partier. Både venstresosialistiske og grønne partier kan ut i fra deres velgere plasseres på det frihetlige området av denne dimensjonen relativt til andre partier og hypotesen H_9 om at: *både de venstresosialistiske og grønne partiene med utgangspunkt i deres velgere kan plasseres på det frihetlige området av den frihetlige-autoritære dimensjonen. De grønne velgere forventes derimot å plasseres lengre ut på den frihetlige aksens enn venstresosialistiske velgere forstokes.* Denne analysen forkaster antagelsen om at grønne partier er mer frihetlig orientert enn venstresosialistene på grunn av ikke signifikante forskjeller mellom partigruppene.

Effekten av dimensjonen vekst-vern er signifikant positiv for alle partigruppene med unntak av de venstresosialistiske partiene med en grønn konkurrent. Her har denne variabelen ingen betydning for stemmegivningen. Effekten på stemmegivningen er betydelig større for grønne partier enn for de venstresosialistiske partiene, noe som for grønne velgere tilsier en sterkere orientering i retning av miljøvern. De miljøvernorienterte velgerne er mer tilbøyelige til å stemme grønne enn venstresosialistiske partier, spesielt de venstresosialistiske partiene med en politisk konkurrent. Hypotesen H_{10} at: *venstresosialistiske og grønne partier forventes å ha velgere nær miljøvernverdier på miljøvern-dimensjonen. De grønne velgerne forventes imidlertid å ha verdier nærmere miljøvern enn de venstresosialistiske velgerne* er dermed delvis styrket.

Effektene av holdning til innvandrere og innvandring viser i tre av partigruppene at

innvandringsliberale velgere er mer tilbøyelige til å stemme på de venstresosialistiske og grønne partiene alene sammen med de grønne partiene med en politisk konkurrent. For det venstresosialistiske partiet med en politisk konkurrent er effekten liten og ikke-signifikant. Disse resultatene er med på å delvis bekrefte hypotesen H_{11} om at: *venstresosialistiske og grønne partier forventes å ha velgere i gruppen med positive holdninger til innvandring. Samtidig forventes det å finnes få eller ingen forskjeller mellom disse innvandringsliberale partiene.* Det finnes noen ulikheter for de venstresosialistiske partiene, som antagelsen ikke fanger opp, noe som kan tyde på at innvandringsliberale velgere i større grad stemmer grønne enn venstresosialistiske partier.

7.5 Oppsummering og diskusjon av hovedfunn

Målet med den multivariate analysen har vært å identifisere de kausale sammenhengene mellom tilskrevne variabler, statusvariabler og verdivariabler og partivalg ved å kontrollere for flere variabler. De viktigste funnene fra analysene gjennomført i dette kapittelet tilsvarer de bivarierte funnene, men noen sammenhenger identifisert i kapittel 6 ble endret. Dette avsnittet vil sammenstille funnene fra de to analysene, og avslutningsvis vil oppgavens empiriske funn kort diskuteres.

7.5.1 Sammenstilling av bivarierte og multivariate funn

En sammenstilling av de bivarierte og multivariate funnene indikerer for religiøs konfesjon at den bivarierte sammenheng blir mindre tydelig ved kontroll for andre variabler, samtidig som det identifiseres få forskjeller mellom partifamiliene. For by-land påvirkes de bivarierte resultatene av multivariat kontroll da bosted kun er relevant for stemmegivningen til de venstresosialistiske partiene. Effekten av kjønn er identisk for de bivarierte og multivariate analysene, med det samme unntaket for de venstresosialistiske partiene med en grønn konkurrent. Den bivarierte sammenheng mellom alder og partivalg er noe endret ved multivariat analyse da alder ikke lenger er av betydning for venstresosialistiske partier med en grønn konkurrent. Multivariat analyse identifiserer flere nyanser i utdanningsnivået enn den bivarierte analysen. Variabelen får en negativ effekt for venstresosialister med en grønn konkurrent, slik at de bivarierte sammenhengene påvirkes av kontroll for andre variabler. Det samme er tilfellet for sosial klasse da de bivarierte sammenhengene tydeligere enn de multivariate resultatene indikerte størst tilslutning blant middelklassekategoriene. De

venstresosialistiske partiene med en grønn konkurrent skiller seg klart ut bivariat fra de andre tre gruppene, noe man kan se tendenser av multivariat.

For verdidimensjonene er de bivariate indikasjonene, om sekulære velgere blant begge partiene, fra den religiøse-sekulære dimensjonen styrket ved multivariat analyse. Mønsteret om at venstresosialistene har en sterkere sekulær tilknytning enn de grønne er svekket. Den multivariate sammenhengen mellom økonomisk verdiorientering og partivalg gir flere nyanser til de bivariate resultatene. Dimensjonen har liten betydning for stemmegivningen til grønne partier. Både venstresosialistiske og grønne partier har av den multivariate og bivariate analysen større tilslutning fra frihetlige velgere, med lite forskjeller mellom partifamiliene. Ved å kontrollere de bivariate funne for dimensjonen vekst-vern for andre variabler styrkes resultatene. Samtidig identifiserer den multivariate analysen flere nyanser ved en lav betydning av miljøvern for den venstresosialistiske partifamilien. Den bivariate sammenhengen om holdning til innvandring og partivalg styrkes ved multivariat kontroll da denne variabelen er av liten betydning for venstresosialistene med en grønn konkurrent.

Denne sammenstillingen viser at både de bivariate og multivariate funnene i de fleste tilfellene sammenfaller. Det er noen unntak der de multivariate resultatene identifiserer flere nyanser mellom partigruppene, og der bivariate sammenhenger forsvinner kontrollert for andre variabler. Et hovedfunn som tydeligere kommer frem ved den multivariate analysen er at de venstresosialistiske partiene med et konkurrerende ”ny politikk”-parti ikke bare skiller seg ut ved noen sosiale karakteristika, men også ved verdidimensjonene.

Oppsummert fra begge analysene er hovedmønsteret av de empiriske funnene at de venstresosialistiske partienes velgere kan identifiseres som individer fra større steder med noe utdanning. Det innebærer både kvinner og menn fra middelklassekategoriene og tidligere arbeiderklasser. Velgernes verdier er økonomisk venstreorienterte i tillegg til sekulære og frihetlige. Miljøvernverdier og holdning til innvandring er kun i noen grad av betydning for venstresosialistiske partier. For de grønne partiene identifiseres velgerne som yngre kvinner med høyere utdanning og i større grad fra middelklassekategoriene. Velgerne er sterk miljøvernorienterte, frihetlige, sekulære og innvandringsliberale. Økonomisk høyre- eller venstreorienterte verdier er i mindre grad relevant for disse velgerne.

7.5.2 Diskusjon av hovedfunn

Lipset og Rokkans (1967) tidligere forskning på dette området antok at sosiostrukturelle karakteristika ved velgerne forklarte stemmegivningen i form av sosiale skillelinjer i samfunnet. Selv om analysen indikerer at de sosiostrukturelle faktorene er svekket, kan de som Aardal (2011, s. 90) hevder leve videre som subjektivt opplevde motsetninger blant velgerne. Venstresosialistiske og grønne partier har i dag vokst frem som en betydelig politisk styrke uten å ha de tradisjonelle båndene mellom parti og velger de tradisjonelle partiene hadde. Denne analysen styrker tidligere teori om at det er andre trekk ved velgerne enn sosiale karakteristika som driver den generelle stemmegivningen, spesielt til disse nyere politiske partiene. Analysen viser at velgernes verdisyn knyttet til politiske stridsspørsmål er den sentrale avgjørende faktoren for valget av et ”ny politikk”-parti. Resultatet av at verdier har blitt viktigere for stemmegivningen enn sosiale karakteristika har medført en økt interesse for politikken innhold der velgerne velger parti ut i fra partienes ståsted i ulike saker (Aardal, 2011, s.97). Denne utviklingen er antatt å være en konsekvens av svekkede eller nye/endrede tilknytninger mellom velger og parti (Dalton mfl., 1984).

Det skiftet man har sett i politikken fokus fra tradisjonell politikk i retning av ”ny politikk” gjenspeiles i de endrede preferanser hos velgerne og økt verdibasert stemmegivning. Poguntke (1993) hevdet at de grønne partiene er nærmere hva man kan kalle idealtipe av ”ny politikk”-parti med saker som økologi, rettigheter, selvbestemmelse og alternativ livsstil (jf. kap. 3.3). De grønnes velgere skal dermed i større grad enn venstresosialistene være miljøvernorienterte, frihetlige og innvandringsliberale. Analysen indikerer at dette til en viss grad er tilfellet for miljøvernverdier, men i mindre grad for de to andre. Likevel kan de grønne sees på som et tydeligere ”ny politikk”-parti på grunn av en sterkt tilknytning til økonomisk venstreorienterte verdier for de venstresosialistiske partiene. Dette illustrerer at verdiene knyttet ”gammel politikk” er mer avgjørende for venstresosialistiske velgere sammenlignet med grønne velgere. På samme måte som Aardal (2011, s.110) viser oppgavens resultater at den økonomiske høyre-venstre dimensjonen fortsatt sentral, også for ”ny politikk”-partiene, da denne aksene har en orienteringsfunksjon både for den enkelte velger og for det politiske systemet. Muligens er ikke skillet mellom ”ny”- og ”gammel politikk” så markant som tidligere antatt, da analyserte partier kombinerer verdier knyttet til begge disse saksorienteringene.

De overnevnte nye atferdsmønstrene og et politisk interesseskifte skapte et politisk rom for nye partier som de venstresosialistiske og grønne partier fylte. Partiene ble tidligere i oppgaven plassert kvalitativt i Kitschelts (1994) modell for partikonkurranse jf. kapittel 3.5 og kapittel 5. Med utgangspunkt i denne analysen kan partiene også plasseres kvantitativt i modellen ut fra deres velgeres politiske preferanser. Både de venstresosialistiske og grønne partiene kan plasseres på omtrent samme, relativt høye nivå, på den frihetlige siden langs den frihetlige-autoritære aksene. Forskjellene finnes for om partiens velgere vektlegger en økonomisk venstreorientering. Venstresosialistiske partier plasseres omtrent likt på den økonomiske venstresiden langs den økonomiske høyre-venstreaksen, noe under den venstrefrihetlige-høyreautoritære aksene. De venstresosialistiske partiene med en grønn konkurrent har en noe sterkere venstreøkonomisk orientering. For de grønne partiene alene har denne orienteringen liten betydning slik at deres plassering forblir midt på den frihetlige-autoritære aksene. De grønne partiene med en ”ny politikk”-konkurrent har til en viss grad noe mer økonomisk venstreorienterte velgere slik at disse partiene plasseres på den økonomiske venstresiden i rommet mellom den venstrefrihetlige-høyreautoritære aksene og den frihetlige-autoritære aksene. De venstresosialistiske partiene og de grønne uten en konkurrent er alene om ”ny politikk” og kan i større grad ta opp flere av disse verdiene ved å plassere seg midt i deres politiske rom. De partiene med en politisk konkurrent har plassert seg noe lengre fra hverandre. Disse plasseringene kan medføre endringer i partisystemet og utfordre partikonkurransen mellom allerede eksisterende partier ettersom disse partiene må tilpasse seg endrede velgere, ”ny politikk” og fremveksten av nye politiske konkurrenter (Kitschelt, 1994, s.34). Det kan også være tilfellet at de venstresosialistiske og grønne partiene etter hvert må tilpasse seg de eksisterende partiene både for å vinne velgere, men også for lettere å kunne samarbeide med andre politiske partier i eksempelvis regjeringskoalisjoner jf. noen av partiene i kapittel 5.

Dersom samfunnsutviklingen man har sett frem til nå fortsetter er det lite som tyder på at venstresosialistiske og grønne partier må moderere sin ”ny politikk”-orientering for å overleve innenfor rammene av det eksisterende politiske systemet. Oppgavens funn er dermed med på å styrke teoriene om en overgang til verdibasert stemmegivning, endret politisk fokus, og som følge av dette, fremvekst av nye politiske partier.

8 Avslutning

The study of Green [and Left Socialist] parties - their emergence, formation, development, contribution to national political life, and the impact on the policy process – provides a useful lens through which to view ... the qualitative nature of contemporary political change. (O'Neil, 1997, s.425)

Miljøsakene, fredssakene og minoriteters rettigheter er alle ”ny politikk”-saker som følge av verdibaserte atferdsmønstre for partivalg, har vokst frem som de viktigste politiske sakene i vår tid. Denne overgangen til verdibasert stemmegivning sammen med utviklingen av partier og partisystemene indikerer en samfunnsmessig politisk endring. De venstresosialistiske og grønne partier kan sies å være et uttrykk for den nye politikken og å studere disse partiene kan gi en indikasjon på utviklingen av samfunnets generelle politiske endringer (O'Neil, 1997, s. 424). Motivasjonen bak de gjennomførte analysene grunner i å identifisere velgerne til denne dagsaktuelle politiske bevegelsen de venstresosialistiske og grønne partier representerer (Knutsen & Kumlin, 2005, s. 125). Utgangspunktet for studien har vært mangelen på studier som systematisk sammenligner faktorer som forklarer stemmegivningen til disse nye og til en viss grad like partifamiliene. Hensikten med denne oppgaven har derfor vært å identifisere likheter og forskjeller mellom grønne og venstresosialistiske partier med utgangspunkt i sosiostrukturelle og verdimessige karakteristika blant deres velgere i Vest-Europa. Hovedargumentet presentert i denne oppgaven er at venstresosialistiske og grønne partier tydelig skiller seg fra andre partifamilier, der hver av disse partifamiliene seg i mellom har et noe ulikt sosiostrukturelt og verdimessig grunnlag. Det å ha en politisk konkurrent påvirker partiene, noe som i større grad gjelder for de venstresosialistiske partiene enn de grønne partiene.

Opgaven styrker tidligere teoretiske analyser om at verdikonflikter i dag er de avgjørende faktorene i valget av et politisk parti (se Inglehart, 1977; 1990; Flanagan, 1987; Kitschelt, 1994; Knutsen, 1995; 2012). Likevel har sosial karakteristikk en betydning for stemmegivningen ved at de er grunnlaget for individers verdipreferanser og bygger eller forsterker disse (Dolezal, 2010, s. 547). Selv om karakteristika utledet av skillelinjene i mindre grad er sentralt for venstresosialistiske og grønne partier, kan det fortsatt være relevant for andre partifamilier ikke analysert her og for hele den vesteuropeiske velgergruppen. En overgang til verdibasert stemmegivning, som denne oppgaven

identifiserer, kan indikere et sterkere politisk engasjement blant velgerne. De er muligens mer politiske beviste ved at de aktivt ut fra egne interesser og verdier, med utgangspunkt i partienes syn i aktuelle saker, tar politiske standpunkt. Den svært aktuelle verdibaserte saken økonomisk venstreorientering kan betyr at den tradisjonelle ”gamle politikken” ikke er irrelevant for stemmegivningen da den økonomiske dimensjonen spiller en viktig rolle for venstresosialistene som et ”ny politikk”-parti med en antatt liten tilknytning til disse politiske verdiene (Aardal, 2011, s.97).

Da denne empiriske analysen vurderer grønne og venstresosialister som to partifamilier, har resultatene fremsatt implikasjoner for Kitschelts (1988) klassifisering av partiene som en venstrefrihetlig partifamilie. Som dokumentert i denne analysen har de venstresosialistiske og grønne partiene til en viss grad like politiske standpunkt ved fellestrekk blant deres velgere i forhold til andre parter. Likevel er det noen ulikheter ved velgerne som kjønn, bostedsstørrelse og verdiforskjeller som medfører at de kan sees på som to partifamilier. Internt i partifamiliene er de venstresosialistiske partiene mer ulike hverandre, og konkurransen med et likende parti påvirker denne partifamilien i større grad enn de grønne partiene. De venstresosialistiske partiene i konkurranse med de grønne kan ha beholdt mer av de sosialistiske verdiene og den tradisjonelle politikken for å kunne konkurrere med de grønne som, sammen med de to partigruppene alene, i større grad har tatt opp nye verdier. Ulikhetene mellom de venstresosialistiske og grønne partifamiliene er sentrale for utformingen av partienes politikk og gjør at partiene kan klassifiseres som to partifamilier. Forskjellen mellom venstresosialistiske og grønne partier medfører implikasjoner for Kitschelts (1988) teori om at disse partiene før eller senere vil utkonkurrere hverandre fra det politiske rommet. Det er sannsynlig at å eksistere i samme politiske rom har medført økte ulikheter mellom de venstresosialistiske og grønne partiene, jf kapittel 7.5. På denne måten differensierer partiene seg fra hverandre, fanger opp forskjellige velgergrupper, og eksisterer i samme partisystem. Empirisk innebærer dette at dersom et grønt parti i fremtiden dannes og etterhvert øker sin oppslutning der det allerede eksisterer et venstresosialistisk parti, kan begge partiene overleve dersom de grønne inntar en tydelig grønn linje og de venstresosialistiske partiene i noen grad flytter seg fra den grønne orienteringen til en mer sosialistisk venstreøkonomisk plassering. Ulikhetene mellom partiene har dermed sitt opphav i en rasjonell politisk strategi for å unngå å miste velgere til en politisk konkurrent og dermed overleve i det politiske landskapet (Kitschelt, 1994, s.34).

Avslutningsvis trekkes det frem aktuelle tema for videre forskning som oppgavens empiriske resultater aktualiserer. Som følge av denne oppgavens manglende analyse av den politiske konteksten i enkeltlandene og partienes politiske forankring, kan det være aktuelt gjennom kvalitative casestudier å analysere enkelte av disse partiene og deres velgere. På denne måten unngår man implikasjonene disse elementene av å utelate disse elementene og analysen vil kunne gå i dybden på disse partiene heller enn i bredden av flere. I denne oppgaven er det heller ikke tatt hensyn til regionale forskjeller mellom partiene i form av at de er søreuropeiske, nordeuropeiske eller sentraleuropeiske landene. Eksempelvis kan en videre studie ta hensyn til at partiene i ulike land har ulike trekk når det kommer til regional-, religiøs eller verdibasert stemmegivning. Samtidig kan det være aktuelt å benytte data over lengre tid for å analysere utviklingen av verdier og sosiostrukturelle karakteristika som forklaring på stemmegivningen til disse partiene. Muligens var verdiorienteringer allerede på 80-tallet en svært sentral faktor, mens sosial karakteristikk var nedadgående. Dette gjør det også sikrere å si noe om partifamiliene er mer like eller ulike hverandre nå, sammenlignet med den tiden da Kitschelt (1988) hevdet de var en venstrefrihetlig partifamilie. Ettersom denne oppgaven undersøker stemmegivning til ”ny politikk”-partier er også de høyrepopulistiske partiene en sentral gruppe. Videre forskning kan muligens omhandle alle de tre nye partifamiliene oppstått etter 1980 som ikke var en del av det opprinnelige fastfrysede partisystemet Lipset og Rokkan (1979) i sin tid refererte til.

Denne oppgaven har analysert utviklingen i velgerpreferanser og nye partialalternativer som en del av samfunnsendringene i nyere tid, og funnene fra analysen tyder på en overgang til verdibasert valgforskning. Nå er det ved fremvekst av nye grønne partier som eksempelvis Miljøpartiet de Grønne i Norge lite som tilsier at denne endringsprosessen stopper opp og disse nye bevegelsene forsvinner. Ved at alle analysens venstresosialistiske og grønne partier har oppnådd representasjon ved valg og flere av partifamiliene har deltatt i den utøvende makt er de fullstendig integrert i parlamentarisk politikk (Rokkan, 1987, s. 257). Det kan dermed konkluderes med at de venstresosialistiske og grønne partiene i dag er blitt en markant blivende styrke i dagens partisystemer med en sentral politisk fremtid.

Litteraturliste

- Aardal, Bernt (1994). ”Hva er en politisk skillelinje? En begrepsmessig grenseoppgang”, *Tidsskrift for samfunnsforskning* 35 (2): 218–250.
- Aardal, Bernt (2011). ”Folkeopinionen - demokratiets grunnvoll”, s.65-92 i Bernt Aardal (red.). *Det politiske landskap: en studie av stortingsvalget 2009*. Oslo: Cappelen Damm.
- Aardal, Bernt (2011). ”Det politiske landskap – stabile grunnholdninger og skiftende partipreferanser”, s.97-130 i Bernt Aardal (red.). *Det politiske landskap: en studie av stortingsvalget 2009*. Oslo: Cappelen Damm.
- Aardal, Bernt (1993). *Energi og miljø: nye stridsspørsmål i møte med gamle strukturer*. Doktoravhandling. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Adcock, Robert & Collier, David (2001). “Measurement Validity: A Shared Standard for Qualitative and Quantitative Research”, *American Political Science Review* 95 (3): 529–546.
- Arter, David (1999). “Sweden: «electoral instability syndrome»?”, s.143–162 i David Broughton & Mark Donovan (red.). *Changing Party Systems in Western Europe*. London: Pinter.
- Arter, David (2003). “Scandinavia: What’s Left is the Social Democratic Welfare Consensus”, *Parliamentary Affairs* 56 (1): 75–98. doi: 10.1093/pa/gsg006
- Arter, David (2011). “Taking the Gilt off the Conservatives’ Gingerbread: The April 2011 Finnish General Election”, *West European Politics* 34 (6): 1284–1295. doi:10.1080/01402382.2011.616666
- Aylott, Nicholas, & Bolin, Niklas (2007). “Towards a two-party system? The Swedish parliamentary election of September 2006”, *West European Politics* 30 (3): 621–633. doi:10.1080/01402380701276477
- Backes, Uwe., & Moreau, Patrick (2008). “Conclusion”, s. 535-609 i Backes, Uwe, & Moreau, Patrick (red.). *Communist and Post-communist Parties in Europe*. Dresden: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Bartolini, Stefano & Mair, Peter (1990). *Identity, Competition, and Electoral Availability: The Stabilisation of European Electorates 1885-1985*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bean, Kevin (2007). *The New Politics of Sinn Féin*. Liverpool: Liverpool University Press.

- Berglund, Frode (2004). *Partiidentifikasjon og politisk endring; en studie av langsiktig partitilknytninger blant norske velgere 1965-1997*. Oslo: Unipax.
- Bergner, Petter (2013). *Med historien som motståndare: SKP/VPK/V och det kommunistiska arvet*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Beyme, Von, Klaus (1985). *Political Parties in Western Democracies*. Aldershot: Gower Publishing.
- Bolleyer, Nicole (2010). "The Irish Green Party: From Protest to Mainstream Party?", *Irish Political Studies* 25 (4): 603–623. doi:10.1080/07907184.2010.518701
- Borre, Ole (2007). "Velgerforskning", s.292 i Øyvind Østerud (red.). *Statsvitenskapelig leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Burchell, Jon (2002). *The evolution of green politics: development and change within European Green parties*. London: Earthscan.
- Carter, Neil (2008). *The Politics of the Environment: Ideas, Activism, Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Christophersen, Knut-Andreas (2009). *Databehandling og statistisk analyse med SPSS*. Oslo: Unipub.
- Cole, A., & Doherty, B. (1995). "France. Pas comme les autres - the French Greens and the crossroads", s. 45–65 i David Richardson & Christopher Rootes (red.). *The Green Challenge: The Development of Green Parties in Europe*. London: Routledge.
- Dalton, Russell J. (1984). "Cognitive Mobilization and Partisan Dealignment in Advanced Industrial Democracies", *The Journal of Politics* 46(01): 264–284.
- Dalton, Russell J. (2008). *Citizen politics: public opinion and political parties in advanced industrial democracies*. Washington, D.C.: CQ Press.
- Dalton, Russell J. (2009). "Economics, environmentalism and party alignments: A note on partisan change in advanced industrial democracies", *European Journal of Political Research* 48 (2): 161–175.
- Dalton, Russell J., & Klingemann, Hans-Dieter (2007). "Citizens and Political Behavior" i Russell. J. Dalton & Hans-Dieter Klingemann (red.). *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press. doi: 10.1093/oxfordhb/9780199270125.003.0001
- Dalton, Russell J., & Wattenberg Martin P (2009). "Unthinkable Democracy", s. 3-19 i Russell J. Dalton & Martin P. Wattenberg (red.). *Parties without Partisans. Political Change in Advanced Industrial Democracies*. Oxford; New York: Oxford University Press

- Deschouwer, Kris (2012). *The politics of Belgium governing a divided society*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Van Deth, Jean W. (1995). "Introduction", s. 1-19 i Van Deth, Jean & Scarbough Eleanor (red.). *The Impact of Values*. New York; Oxford: Oxford University Press.
- Van Deth, Jean W. & Scarbough Eleanor (1995). "The concept of values", s. 21-48 i Van Deth, Jean & Scarbough Eleanor (red.). *The Impact of Values*. New York; Oxford: Oxford University Press.
- Dolezal, Martin (2010). "Exploring the Stabilization of a Political Force: The Social and Attitudinal Basis of Green Parties in the Age of Globalization", *West European Politics* 33 (3): 534–552.
- Eley, Geoff (2002). *Forging Democracy: The History of the Left in Europe, 1850-2000*. Oxford: Oxford University Press.
- European Election Database (2014). "Dataset: France: Parliamentary Election 1993-2007", *Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS*, 17. januar http://eed.nsd.uib.no/webview/index.jsp?study=http%3A%2F%2F129.177.90.166%3A80%2Fobj%2Fstudy%2FITPA2013&mode=cube&v=2&cube=http%3A%2F%2F129.177.90.166%3A80%2Fobj%2Fcube%2FITPA2013_C1&top=yes [Lesedato 17.01.2014]
- EVS GESIS (2010). "EVS 2008 Method Report", *GESIS-Technical Reports* 2010/17 <<http://www.europeanvaluesstudy.eu/>> [Lesedato 30.08.2013]
- Farrell, David M. (1999). "Ireland: a party system transformed?", s. 30–47 i David Broughton & Mark Donovan (red.). *Changing Party Systems in Western Europe*. London: Continuum.
- Flanagan, Scott C. (1979). "Value Change and Partisan Change in Japan: The Silent Revolution Revisited" *Comparative Politics* 11 (3): 253–278.
- Flanagan, Scott C. (1980). "Value Cleavages, Economic Cleavages, and the Japanese Voter" *American Journal of Political Science* 24 (2): 177–206.
- Flanagan, Scott C. (1982a). "Changing Values in Advanced Industrial Societies Inglehart's Silent Revolution from the Perspective of Japanese Findings" *Comparative Political Studies* 14 (4): 403–444.
- Flanagan, Scott C. (1982b). "Measuring Value Change in Advanced Industrial Societies A Rejoinder to Inglehart" *Comparative Political Studies* 15 (1): 99–128.
- Freire, A., Lobo, M. C., & Magalhães, P. (2007). *Portugal at the Polls: In 2002*. Lexington: Lexington Books.

- Gallagher, Michael, Mair, Peter, & Laver, Michael. (2011). *Representative government in modern Europe*. London: McGraw-Hill.
- Grønmo, Sigmund (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hainmueller, Jens & Hiscox, Michael J. (2007). "Educated Preferences: Explaining Attitudes Toward Immigration in Europe" *International Organization* 61 (02): 399–442. doi:10.1017/S0020818307070142
- Hardarson, Ólafur T. & Kristinsson, Gunnar (2000). "Iceland", *European Journal of Political Research* 38: 408–419. doi:10.1111/j.1475-6765.2000.tb01148.x
- Hardarson, Ólafur T. & Kristinsson, Gunnar H. (2010). "The parliamentary election in Iceland, April 2009", *Electoral Studies* 29: 521–540.
- Hegre, Håvard (2011). "Logistisk regresjon: binomisk, multinomisk og rangert." Upublisert. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Heidar, Knut (2008). "Nederland", s. 158–174 i Knut Heidar, Einar Berntzen, & Elisabeth Bakke (red.). *Politikk i Europa: partier, regjeringsmakt, styreform*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Heidar, Knut & Berntzen, Einar (1998). *Vesteuropeisk politikk: partier, regjeringsmakt, styreform*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hellevik, Ottar (1988). *Introduction to Causal Analysis. Exploring the Survey Data by Crosstabulation*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hellevik, Ottar (1993). "Postmaterialism as a dimension of cultural change", *International Journal of Public Opinion Research* 5 (3): 211–233.
- Hellevik, Ottar (2002). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hellevik, Ottar (2003). "Kvantitativ analyse: Statistisk raffinement versus mening", *Sosiologisk tidsskrift* 11 (1): 54-74.
- Hellevik, Ottar (2008). *Jakten på den norske lykken: Norsk monitor 1985-2007*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hout, Mike, Brooks, Clem, & Manza, Jeff (1995). "The Democratic Class Struggle in the United States, 1948-1992", *American Sociological Review* 60 (6): 805–828. doi:10.2307/2096428
- Hudson, Kate (2012). *The new European left: a socialism for the twenty-first century?* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Inglehart, Ronald (1977). *The silent revolution: changing values and political styles among Western publics*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Inglehart, Ronald (1984). "The Changing Structure of Political Cleavages in Western Society", s. 25–69 i Russell J. Dalton, Scott C. Flanagan, & Paul A. Beck (red.). *Electoral change in advanced industrial democracies: realignment or dealignment?*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald (1990). *Culture shift in advanced industrial society*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
- Inglehart, Ronald (2007). "Postmaterialist Values and the Shift from Survival to Self-Expression Values", i Russell J. Dalton & Hans-Dieter Klingemann (red.). *The Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Jachnow, Joachim (2013). "What's Become of the German Greens?", *New Left Review II* (81): 95–117.
- Jenssen, Anders T. (2013). "Den viktigste saka i vår tid! SV?", *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 29 (2): 88–101.
- Kitschelt, Herbert (1988). "Left-Libertarian Parties: Explaining Innovation in Competitive Party Systems", *World Politics* 40 (02): 194–234.
- Kitschelt, H. (1994). *The Transformation of European Social Democracy*. Cambridge; New York: Cambridge University Press.
- Kitschelt, Herbert, & McGann, Anthony J. (1995). *The radical right in Western Europe: a comparative analysis*. Michigan: University of Michigan Press.
- Knapp, Anderw (2004). *Parties and the party system in France: a disconnected democracy?* Basingstroke: Palgrave Macmillan.
- Knutsen, Oddbjørn (1995). "The Impact of Old Politics and New Politics Value Orientations on Party Choice: A Comparative Study", *Journal of Public Policy* 15 (1): 1–63.
- Knutsen, Oddbjørn (2004). *Social Structure and Party Choice in Western Europe. A Comparative Longitudinal Study*. New York: Palgrave Macmillan.
- Knutsen, Oddbjørn (2006). *Class Voting in Western Europe: A Comparative Longitudinal Study*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Knutsen, Oddbjørn (2010). "Religious Voting and Class Voting in 24 European Countries – A Comparative Study". Paper presentert på konferansen XVII International Sociological Association (ISA) Convention, Gøteborg 11-17 juli 2010.
- Knutsen, Oddbjørn (2011). "Values", s. 2692–2698 i Bertrand Badie, Dirk Berg-Schlosser, & Leonardo Morlino (red.). *International Encyclopedia of Political Science*. Thousand Oaks California: SAGE Publications, Inc.

- Knutsen, Oddbjørn (2012). "Conflict dimension in the West European party systems: A comparative study based on European Values Study 2008". Paper presentert på konferansen XXIIInd World Congress of Political Science, Madrid 8-12 juli 2012.
- Knutsen, Oddbjørn (2013). "Structural Determinants of Party Choice: The Changing Impact of Socio-Structure Variables on Party Choice in Comparative Perspective", i Wolfgang C. Müller & Hanne Marte Narud (red.). *Party Governance and Party Democracy*. New York: Springer Science.
- Knutsen, Oddbjørn & Kumlin, Stefan (2005). "Value Orientations and Party Choice", s. 106-124 i Jacques Thomassen (red.). *The European voter: a comparative study of modern democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Knutsen, Oddbjørn & Scarbrough, Eleanor (1995). "Cleavage Politics", i Jean W. van Deth & Eleanor Scarbrough (red.). *The Impact of Values*. New York: Oxford University Press.
- Kriesi, Hanspeter (1993). *Political mobilization and social change: the Dutch case in comparative perspective*. Aldershot: Avebury.
- Ladner, Andreas (2012). "Switzerland's Green Liberal Party: a new party model for the environment?", *Environmental Politics* 21 (3): 510–515. doi:10.1080/09644016.2012.671577
- Lipset, S. Martin & Rokkan, Stein. (1967). *Party systems and voter alignments: cross-national perspectives*. New York: Free Press.
- Lucardie, Paul & Voerman, Gerrit (2008). "Amateurs and Professional Activists: De Groenen and GroenLinks in the Netherlands", s. 159–174 i E. Gene Frankland, Paul Lucardie, & Benoît Rihoux (red.). *Green Parties in Transition: The End of Grass-roots Democracy?*. Aldershot: Ashgate Publishing, Ltd.
- Lund, Thorleif (2002). *Innføring i forskningsmetodologi*. Oslo: Unipub.
- Magone, José M. (2009). *Contemporary Spanish politics*. London; New York: Routledge.
- Mair, Peter & Mudde, Cas. (1998). "The Party Family and Its Study", *Annual Review of Political Science* 1 (1): 211–229. doi:10.1146/annurev.polisci.1.1.211
- March, Luke (2008). "Contemporary Far Left Parties in Europe. From Marxism to the Mainstream?" Paper for International Policy Analysis *Friedrich-Ebert-Stiftung*, Berlin; Bonn.
- March, Luke (2011). *Radical left parties in Europe*. London; New York: Routledge.
- Nordsieck, Wolfram (2005). "United Kingdom", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/unitedkingdom2.html> [Lesedato 19.01.2014]

- Nordsieck, Wolfram (2007a). "Denmark", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/denmark2b.html> [Lesedato 23.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2007b). "Portugal", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/portugal2.html> [Lesedato 19.12.2013]
- Nordsieck, Wolfram (2007c). "Switzerland", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/switzerland2.html> [Lesedato 19.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2007d). "Finland", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/finland2.html> [Lesedato 23.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2007e). "Irland", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/ireland2.html> [Lesedato 19.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2007f). "France", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/france2.html> [Lesedato 23.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2008). "Austria", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/austria2.html> [Lesedato 19.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2009a). "Iceland", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/iceland2.html> [Lesedato 22.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2009b). "Norway", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/norway2.html> [Lesedato 19.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2009c). "Luxembourg", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/luxembourg2.html> [Lesedato 19.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2009d). "Germany", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/germany2.html> [Lesedato 19.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2010a). "Belgium", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/belgium2b.html> [Lesedato 20.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2010b). "Sweden", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/sweden2.html> [Lesedato 20.01.2014]
- Nordsieck, W. (2010c). "Netherlands", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/netherlands2.html> [Lesedato 20.01.2014]
- Nordsieck, Wolfram (2012). "Greece", Parties and Elections in Europe <http://www.parties-and-elections.eu/greece2b.html> [Lesedato 23.01.2014]
- Norris, Pippa (1999). "A Gender-Generation Gap?", s. 148-164 i Geoffrey Evans & Pippa Norris (red.). *Critical Elections: British Parties and Voters in Long-term Perspective*. London: SAGE.

- Nyberg, Per (2010). "Sweden's center-right coalition wins re-election, but not majority", *CNN* (Magasinet på nett), 20. september <http://edition.cnn.com/2010/WORLD/europe/09/19/sweden.election/> [Lesedato 16.02.2014]
- O'Neill, Michael (1997). *Green parties and political change in contemporary Europe: new politics, old predicaments*. Aldershot: Ashgate.
- Oesch, Daniel (2006). "Coming to Grips with a Changing Class Structure An Analysis of Employment Stratification in Britain, Germany, Sweden and Switzerland", *International Sociology* 21 (2): 263–288. doi:10.1177/0268580906061379
- Olsen, Jonathan (2007). "The Merger of the PDS and WASG: From Eastern German Regional Party to National Radical Left Party?", *German Politics* 16 (2): 205–221. doi:10.1080/09644000701414206
- Oskarson, Maria (2005). "Social Structure and Party Choice", s.84-105 i Jacques Thomassen (red.). *The European voter: a comparative study of modern democracies*. Oxford: Oxford University Press.
- Poguntke, Thomas (1993). *Alternative politics: the German Green Party*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Prodhon, Georgine & Gruber, Angelika (2013). "Greens eye breakthrough into Austrian government", *Reuters* (Magasinet på nett), 6. august <<http://www.reuters.com/article/2013/08/06/us-austria-greens-glawischnig-idUSBRE9750RA20130806>>
- Ramiro-Fernández, Luis (2004). "Electoral competition, organizational constraints and party change: the Communist Party of Spain (PCE) and United Left (IU), 1986–2000", *Journal of Communist Studies and Transition Politics* 20 (2): 1–29. doi:10.1080/1352327042000233733
- Richardson, David (1995). "The Green challenge: Philosophical, programmatic and electoral considerations", s. 4–22 i David Richardson & Christopher Rootes (red.). *The Green Challenge: The Development of Green Parties in Europe*. London: Routledge.
- Rokeach, Milton (1968). "The Role of Values in Public Opinion Research", *Public Opinion Quarterly* 32 (4): 547–559.
- Rokkan, Stein (1987). *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rootes, Christopher (1995). "Environmental consciousness, institutional structures and political competition in the formation and development of Green parties", s. 232–256

- i David Richardson & Christopher Rootes (red.). *The Green Challenge: The Development of Green Parties in Europe*. London: Routledge.
- Seymat, Thomas (2014). "Danish socialist party to leave government over DONG/Goldman Sachs dispute", *Euronews* (Magasinet på nett), 30. januar <http://www.euronews.com/2014/01/30/danish-socialist-party-to-leave-government-over-donggoldman-sachs-dispute/> [Lesedato 16.02.2014]
- Skog, Ole-Jørgen (2005). *Å forklare sosiale fenomener: en regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Gyldendal.
- Solsten, Eric & Lohninger Johan (2004). "Austria - The Green Parties", *Library of Congress Country Studies* http://www.photoglobe.info/ebooks/austria/cstudies_austria_0140.html [Lesedato 19.01.2014]
- Spoon, Jae-Jae (2009). "Holding Their Own Explaining the Persistence of Green Parties in France and the UK", *Party Politics* 15 (5): 615–634. doi:10.1177/1354068809336397
- Spourdalakis, Michalis (2012). "Left strategy in the Greek cauldron: explaining Syriza's success", *Socialist Register* 49: 49.
- SV (2014). "SV sin historie", *SV* <http://www.sv.no/svs-historie/> [Lesedato 16.02.2014]
- White, John Kenneth (2006). "What is a Political Party?", s. 6-16 i i Richard S. Katz & Willian Crotty (red.). *Handbook of Party Politics*. London: SAGE Publications Ltd. doi: <http://dx.doi.org/10.4135/9781848608047.n2>

Vedlegg

A.1 Operasjonalisering av variabler

Under presenteres en mer detaljert operasjonalisering av oppgavens variabler og spørsmålsformuleringene som inngår i de konstruerte indeksene.

Avhengig variabel

v264: If yes (in If there was a general election tomorrow, can you tell me if you would vote?): Which political party would you vote for?

Respondentene kan her nevne det relevante partiene i sitt land, der de fleste partiene får et eget svaralternativer (kodet med partiets opprinnelige navn på engelsk), mens partier nevnt svært få ganger kodes "other"

V265: If no: Which political party appeals to you most?

De samme partiene blir nevnt og kodingen fungerer som på samme måte som i spørsmålet over.

Partfam: 1=kommunister, 2=vestresosialistiske partier, 3=grønne partier, 4=sosialdemokratiske partier, 5=etniske- eller regionale partier, 6=agrare partier, 7=liberale partier, 8=kristne partier, 9=konservative partier, 10=høyre-radikale partier og 11=andre.

Land med venstresosialistiske partier, 0=alle andre politiske partier og 1=venstresosialistiske politiske partier. Land med grønne partier, 0=alle andre politiske partier og 1=grønne politiske partier.

Sosiostrukturelle variabler

Religiøs tilhørighet

V105: Do you belong to a religious denomination?

1 – yes

2 – no

V106: Which religious denomination do you belong to?

1 – roman catholic

2 - protestant

3 – free church/non-conformist/evangelical

4 - jew

5 - muslim

6 - hindu

7 - buddhist

8 - orthodox

9 - other

By-land

V370: Size of town where interview was conducted.

1 – under 2000

2 – 2 - 5.000

3 –5- 10.000

4 –10- 20.000

5 –20- 50.000

6 – 50 - 100.000

7 – 100 - 500.000

8 – 500.000 and more

Sosial klasse

V337: Paid employment/no paid employment (Q111)

1 – 30h a week or more

2 - less then 30h a week

3 – self employed

4 – military service

5 – retired/pensioned

- 6 – housewife not otherwise employed
- 7 – student
- 8 – unemployed
- 9 – disabled
- 10 – other

V338: Employment/self-employment: last job (Q111A)

- 1 - employed
- 2- self-employed
- 3 – never had a job

What kind of job (Q112)?

Write in: ...

V339ISCO - ISCO88 code: Ulike arbeidsplasser kodet fra 110-9333

Kjønn

V302: Sex respondent

- 1 – male
- 3 - female

Alder

V303: Can you tell me your year of birth?

Verdimessige variabler

De ulike indeksene er basert på følgende variabler i datasettet og spørsmål i spørreskjema.

Religiøs-sekulær: Which, if any, of the following do you believe in (Q30, 1 – yes and 2 – no)?

V119 – God

V120 - Life after death

V121 – Hell

V122 – Heaven

V123 – Sin

V129 How important is God in your life? (Q36. 1-10)

Denne skalaen er endret til verdier fra 0-5 og deretter lagt til skalaen for religiøs tro for å bli en indeks fra 0-10 bestående av to komponenter religiøs tro og viktigheten av Gud.

Økonomisk høyre-venstre: How would you place your views on this scale from 1-10 (Q58A, D, C, E og F)?

V194: Individuals should take more responsibility for providing for themselves (1)

The state should take responsibility to ensure that everyone is provided for (10).

V195: People who are unemployed should have to take any job available or lose their unemployment benefits

People who are unemployed should have the right to refuse a job they do not want

V196: Competition is good. It stimulates people to work hard and develop new ideas.

Competition is harmful, it brings out the worst in people.

V197: The state should give more freedom to firms

The state should control firms more effectively

V198: Income should be made more equal

There should be greater incentives for individual effort.

V199: Private ownership of business and industry should be increased

Government ownership of business and industry should be increased

Frihetlig-autoritær

V101 - Follow instructions (Q20)

People have different ideas about following instruction at work. Some say that one should follow instructions of one's superiors even when one does not fully agree with them. Others say that one should follow one's superiors instructions only when one is convinced that they are right. Which of these two opinions do you agree with?

1 – Should follow instructions (auth.)

2 – Must be convinced first (lib.)

3 - Depends

V167: Love parents (Q49)

Which of these two statements do you tend to agree with?

1 - Regardless of what the qualities and faults of one's parents are, one must always love and respect them (auth.).

2 - One does not have the duty to respect and love parents who have not earned it by their behaviour and attitudes (lib.)

Qualities which children should be encouraged to learn at home (Q52)

Here is a list of qualities which children can be encouraged to learn at home. Which, if any, do you consider to be especially important (1 – mentioned, 2 – not mentioned)?

V170: Good manners (auth.)

V171: Independence (lib.)

V172: Hard work (auth.)

V174: Imagination (lib.)

V180: Obedience (auth.)

V204: Greater respect for authority (Q62)

Here are two changes in our way of life that might take place in the near future. Please tell me for each one, if it were to happen whether you think it would be a good thing, a bad thing, or don't you mind?

1 – Good

2 – Bad

3 – Don't mind

Indeksen har verdier fra 0-10 med opphav i Flanagans frihetlige-autoritære mål trukket ut fra Ingleharts postmaterialismeindeks. Verdiene som tapper de frihetlige verdiene er indikert ved (lib.), mens verdiene som tapper autoritære verdier er indikert ved (auth.).

Vekst-vern dimensjonen: I am now going to read out some statements about the environment. For each one read out, can you tell me whether you 1 - agree strongly, 2 - agree, 3 - disagree or 4 - strongly disagree (Q85)?

- V295: I would give part of my income if I were certain that the money would be used to prevent environmental pollution.
- V296: We are approaching the limit of the number of people the earth can support.
- V297: When humans interfere with nature it often produces disastrous consequences.
- V298: Human ingenuity will insure that the earth remains fit to live in.
- V299: The balance of nature is strong enough to cope with the impacts of modern industrial nations
- V300: Humans were meant to rule over the rest of nature.
- V301: If things continue on their present course, we will soon experience a major ecological catastrophe.

Denne indeksen er basert på syv spørsmål ved en firepunkts Likert-skala.

Holdninger til innvandring: Please look at the following statements and indicate where you would place your views on this scale from 1-10 (Q87)?

V268: Immigrants take away jobs from natives in a country (1)	Immigrants do not take jobs away from natives in a country (10)
V269: A country's cultural life is undermined by immigrants (1)	A country's cultural life is not undermined by immigrants (10)
V270: Immigrants make crime problems worse (1)	Immigrants do not make crime problems worse (10)
V271: Immigrants are a strain on a country's welfare system (1)	Immigrants are not a strain on a country's welfare system
V272: In the future the proportion of immigrants will become a threat to society (1)	In the future the proportion of immigrants will not become a threat to society (10)
V273: For the greater good of society it is better if immigrants maintain their distinct customs and traditions (1)	For the greater good of society it is better if immigrants do not maintain their distinct customs and traditions but adopt the customs of the country (10)

A.2 N uavhengige variabler

Tabell A.2.1: N uavhengig variabel religiøs konfesjon

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Protestant/ katolsk/ ortodoks	Ingen konfesjon	Andre konfesjoner	Totalt
Danmark	1096	148	20	1264
Island	476	48	63	587
Norge	726	188	60	974
Hellas	148	1264	15	1012
Portugal	595	94	10	699
Spania	539	240	146	925

B. Land med kun grønne partier

	Protestant/ katolsk	Ingen konfesjon	Andre konfesjoner	Totalt
Belgia	630	512	71	1213
Sveits	211/252	188	41	692
Østerrike	672	162	79	916
Storbritannia	530	291	49	870

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier

	Protestant/ katolsk/ gereformert	Ingen konfesjon	Andre konfesjoner	Totalt
Finland	578	198	24	800
Sverige	530	291	41	870
Luxembourg	639	237	55	931
Nederland	315/159/124	686	49	1333
Tyskland	499/498	346	34	1405
Irland	559	68	23	650
Frankrike	487	553	61	1101

Tabell A.2.2: N uavhengig variabel bostedsstørrelse

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Under 5000	5.-10 000	10.-20 000	20.-50 000	50.-100 000	Over 100 000	Totalt
Danmark	373	106	118	241	152	191	1181
Norge	257	85	129	185	81	236	973
Hellas	367	44	55	110	172	266	1014
Portugal	365	91	72	51	39	80	698
Spania	61	128	63	206	132	338	928

B. Land med kun grønne partier

	Under 5000	5.-10 000	10.-20 000	20.-50 000	50.-100 000	Over 100 000	Totalt
Belgia	42	149	319	419	117	167	1213
Sveits	256	138	105	74	26	96	695
Østerrike	372	89	78	51	47	282	919
Storbritannia	256	138	105	74	26	96	695

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier.

	Under 5000	5.-10 000	10.-20 000	20.-50 000	50.-100 000	Over 100 000	Totalt
Finland	62	121	85	132	111	269	780
Sverige	116	67	113	125	185	283	889
Luxembourg	383	197	118	106	138		942
Nederland	117	92	205	352	215	355	1336
Tyskland	247	388	225	119	207	223	1409
Irland	180	60	49	40	24	50	403
Frankrike	359	83	54	75	75	456	1102

Tabell A.2.3: N uavhengig variabel sosial klasse

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt
Danmark	98	211	219	84	214	113	208	31	1178
Island	17	28	121	114	72	68	29	87	536
Norge	20	73	160	171	109	117	90	222	942
Hellas	34	23	83	59	274	118	77	136	804
Portugal	2	41	37	31	37	226	71	161	604
Spania	12	29	49	66	88	222	89	229	784

B. Land med kun grønne partier

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt
Belgia	21	84	187	168	88	215	122	172	1057
Sveits	15	62	159	119	35	86	76	113	665
Østerrike	18	35	107	78	88	148	160	155	789
Storbritannia	25	61	216	148	81	173	91	209	1004

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier.

	Borger- skapet	Tekniske spesialister	Administrative ledere	Sosiokult. spes	Småborger- skap	Prod. arbeidere	Kontor- funksjonærer	Tjeneste- arbeidere	Totalt
Finland	13	88	135	163	67	91	95	113	765
Sverige	30	80	155	158	53	143	72	157	848
Luxembourg	15	62	150	124	81	230	125	146	855
Nederland	48	79	279	200	111	144	144	251	1256
Tyskland	21	65	135	119	87	338	208	243	1195
Irland	6	38	77	54	51	126	60	160	566
Frankrike	15	111	184	170	79	199	111	184	1038

Tabell A.2.4: N uavhengig variabel og kjønn

Kun venstresos.	Mann	Kvinne	Totalt	Kun grønne	Mann	Kvinne	Totalt	Begge partfam.	Mann	Kvinne	Totalt
Danmark	638	628	1266	Belgia	604	608	1212	Finland	411	391	802
Island	314	285	599	Sveits	357	343	700	Sverige	488	421	909
Norge	493	482	975	Østerrike	446	473	919	Luxembourg	457	484	941
Hellas	522	492	1014	Storbritannia	535	517	1052	Nederland	670	669	1339
Portugal	419	282	701					Tyskland	695	717	1412
Spania	455	473	928					Irland	342	317	659
								Frankrike	537	565	1102

Tabell A.2.5: N uavhengig variabel alder

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt	
Danmark		172	424	459	210	1265
Island		67	163	244	124	598
Norge		147	312	343	171	973
Hellas		179	290	368	177	1014
Portugal		8	188	345	158	699
Spania		160	242	358	168	928

B. Land med kun grønne partier

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt
Belgia	206	367	443	196	1212
Sveits	128	231	260	82	701
Østerrike	147	286	306	181	920
Storbritannia	186	321	391	155	1053

C. Land med både vestresosialistiske og grønne partier.

	Under 1939	1940-1959	1960-1979	1980-1999	Totalt
Finland	159	283	243	119	804
Sverige	59	313	356	181	909
Luxembourg	144	278	353	166	941
Nederland	185	447	529	179	1340
Tyskland	285	453	461	212	1411
Irland	70	184	245	160	659
Frankrike	181	336	390	195	1102

Tabell A.2.6: N uavhengig variabel utdanning

	Totalt kun venstresos.		Totalt kun grønne		Totalt begge partifam.
Danmark	1255	Belgia	1207	Finland	749
Island	575	Sveits	695	Sverige	821
Norge	907	Østerrike	889	Luxembourg	923
Hellas	1014	Storbritannia	1025	Nederland	1326
Portugal	664			Tyskland	1373
Spania	893			Irland	623
				Frankrike	1100

Tabell A.2.7: N uavhengig variabel alle verdidimensjoner

	Totalt kun venstresos.		Totalt kun grønne		Totalt begge partifam.
Danmark	1266	Belgia	1212	Finland	804
Island	598	Sveits	701	Sverige	909
Norge	973	Østerrike	919	Luxembourg	940
Hellas	1014	Storbritannia	1053	Nederland	1339
Portugal	700			Tyskland	1413
Spania	929			Irland	659
				Frankrike	1103

A.3 Gjennomsnittlige koeffisienter, regresjon for enkeltland og endring i Nagelkerkes R² for religiøs konfesjon

Tabell A.3.1: Gjennomsnittskoeffisienter for land med venstresosialistiske og grønne partier

	Venstresosialister	Grønne	Venstresosialister med konkurrent	Grønne med konkurrent
<i>Tilskrevne variabler</i>				
Religiøst trossamfunn				
Katolsk	-0,228 (0,381)	0,198 (0,341)	-0,062 (0,533)	0,418 (0,407)
Protestant	-0,519 (0,497)	-0,115 (0,521)	0,780 (0,894)	0,595 (0,833)
Andre kristne religioner			1,956 (0,629)	1,990 (0,767)
Ingen konfesjon	0,343 (0,473)	-0,132 (0,379)	0,578 (0,802)	0,730 (0,643)
By-land	0,071 (0,068)	0,030 (0,064)	0,027 (0,136)	0,081 (0,075)
Kjønn	0,253 (0,253)	0,388 (0,227)	-0,370 (0,317)	0,595 (0,259)
Alder	0,009 (0,008)	0,022 (0,007)	0,016 (0,010)	0,028 (0,009)
<i>Statusvariabler</i>				
Utdanning	0,050 (0,033)	0,063 (0,031)	0,016 (0,038)	0,028 (0,034)
Sosial klasse				
Borgerskapet	-0,416 (0,795)	-0,062 (0,853)	-1,223 (1,136)	-0,306 (1,101)
Tekniske spesialister	-0,425 (0,802)	0,467 (0,570)	-0,253 (0,641)	0,517 (0,684)
Administrative ledere	-0,042 (0,571)	-0,253 (0,536)	-0,426 (0,663)	0,038 (0,669)
Sosiokulturelle spesialister	0,485 (0,544)	0,149 (0,495)	0,307 (0,605)	0,707 (0,574)
Småborgerskap	-0,158 (0,679)	-0,245 (0,675)	-0,841 (0,882)	0,262 (0,720)
Produksjonsarbeidere	0,109 (0,550)	-0,195 (0,557)	0,065 (0,709)	-0,079 (0,593)
Kontorfunksjonærer	-0,086 (0,612)	0,184 (0,511)	0,037 (0,602)	0,301 (0,587)
Tjenestearbeidere	-0,186 (0,520)	-0,128 (0,506)	0,010 (0,613)	0,190 (0,538)
<i>Verdimessige variabler</i>				
Religiøs-sekulær	-0,104 (0,051)	-0,035 (0,045)	-0,061 (0,059)	-0,043 (0,050)
Økonomisk høyre-venstre	0,305 (0,088)	0,044 (0,076)	0,346 (0,100)	0,111 (0,084)
Frihetlig-autoritær	0,102 (0,073)	0,155 (0,063)	0,029 (0,085)	0,122 (0,071)
Vekst-vern	0,107 (0,086)	0,379 (0,083)	0,092 (0,102)	0,252 (0,103)
Holdning til innvandring	0,150 (0,069)	0,248 (0,065)	0,091 (0,077)	0,197 (0,069)
Nagelkerke R ²	0,143	0,158	0,170	0,169
N	911 (2,34)	974,75 (+1)	1004,7 (19)	1004,7 (19)

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Andre kristne religioner, annen religiøs tilhørighet eller hovedkonfesjon er referansekategori

Tabell A.3.2: Endring i Nagelkerkes R^2 ved annen koding av religiøs konfesjon

	Modell I	Modell II	Modell III
Kun venstresosialister	-0,019	-0,008	-0,006
Kun grønne	-0,001	0,000	-0,001
Venstresosialister med konk.	-0,004	-0,004	-0,004
Grønne med konk.	-0,001	-0,002	-0,001

Tabell A.3.3: Sekvensiell regresjon for alle oppgavens enkeltland

A. Land med kun venstresosialistiske partier

	Danmark			Island			Norge			Hellas			Portugal			Spania			
	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	
<i>Tilskrevne variabler</i>																			
Religiøst trossamfunn																			
Katolsk																			
Protestant	-0,366 (0,500)	-0,517 (0,521)	-0,602 (0,580)	-0,570 (0,300)	-0,675* (0,524)	-0,551 (0,342)	-0,480 (0,529)	-0,462 (0,535)	-0,439 (0,600)										
Ingen konfesjon	0,045 (0,529)	-0,150 (0,548)	-0,782 (0,619)	-0,179 (0,432)	-0,097 (0,495)	-0,455 (0,523)	0,690 (0,540)	0,746 (0,547)	0,452 (0,647)	1,319** (0,431)	1,286** (0,438)	0,397 (0,496)	0,947** (0,331)	0,852* (0,346)	0,590 (0,432)	0,416 (0,370)	0,310 (0,378)	-0,240 (0,413)	
By-land	0,167*** (0,041)	0,154*** (0,042)	0,101* (0,045)				0,067 (0,072)	0,033 (0,076)	0,000 (0,079)	0,019 (0,053)	-0,039 (0,057)	-0,064 (0,060)	0,176* (0,074)	0,128 (0,078)	0,090 (0,083)	0,103 (0,079)	0,067 (0,083)	0,065 (0,089)	
Kjønn	0,644*** (0,146)	0,584*** (0,166)	0,467** (0,182)	0,477* (0,205)	0,266 (0,225)	0,058 (0,252)	0,865** (0,280)	0,764* (0,304)	0,480 (0,322)	0,116 (0,212)	0,141 (0,239)	0,227 (0,242)	0,135 (0,290)	-0,058 (0,321)	0,012 (0,329)	-0,544* (0,253)	-0,179 (0,278)	0,184 (0,310)	
Alder	0,008* (0,004)	0,008 (0,004)	0,009 (0,005)	-0,002 (0,006)	-0,003 (0,006)	0,002 (0,007)	0,018* (0,008)	0,018* (0,009)	0,009 (0,010)	0,038*** (0,007)	0,027*** (0,008)	0,027** (0,009)	0,013 (0,011)	-0,003 (0,014)	0,001 (0,014)	0,009 (0,007)	0,001 (0,009)	-0,013 (0,010)	
<i>Statusvariabler</i>																			
Sosial klasse																			
Borgerskapet		-0,181 (0,732)	-0,076 (0,813)				-0,936 (0,824)	-0,929 (0,888)					-0,386 (0,643)	0,013 (0,663)					
Tekniske spesialister		0,554 (0,422)	0,487 (0,446)				-2,435* (1,104)	-2,154 (1,136)	0,353 (0,943)	-0,254 (1,001)			-0,586 (0,773)	-0,927 (0,805)		-1,218 (0,813)	-0,959 (0,842)	1,242 (0,637)	0,853 (0,697)
Administrative ledere		0,201 (0,378)	0,323 (0,399)				-0,609 (0,404)	-0,387 (0,443)	0,155 (0,883)	-0,281 (0,921)			-0,222 (0,421)	-0,088 (0,434)	0,341 (0,568)	0,339 (0,584)	0,147 (0,709)	-0,466 (0,746)	
Sosiokulturelle spesialister		1,209*** (0,358)	0,825* (0,382)				0,557 (0,367)	0,462 (0,401)	0,798 (0,850)	0,050 (0,885)			0,449 (0,388)	0,275 (0,423)	0,307 (0,612)	0,371 (0,643)	0,527 (0,579)	-0,014 (0,635)	
Småborgerskap		-0,075 (0,528)	0,416 (0,555)				0,052 (0,428)	0,164 (0,563)	-0,270 (0,973)	-0,865 (1,034)			-0,519 (0,379)	-0,514 (0,396)	-1,249 (1,018)	-1,153 (1,028)	0,740 (0,556)	0,228 (0,611)	
Produksjonsarbeidere		0,985** (0,374)	1,180** (0,398)				-0,472 (0,483)	-0,255 (0,515)	-0,120 (0,955)	-0,613 (0,988)			0,264 (0,386)	0,241 (0,447)	-0,864 (0,522)	-0,696 (0,536)	1,050* (0,497)	0,594 (0,534)	
Kontorfunksjonærer		0,745 (0,392)	0,722 (0,419)				-1,289 (0,748)	-0,995 (0,780)	-0,027 (0,941)	-0,850 (0,994)			-0,217 (0,431)	-0,211 (0,447)	0,083 (0,505)	0,268 (0,531)	0,478 (0,562)	0,255 (0,588)	
Tjenestearbeidere		0,512 (0,364)	0,470 (0,389)				0,041 (0,409)	0,095 (0,450)	-0,032 (0,844)	-0,403 (0,870)			-0,696 (0,391)	-0,897 (0,414)	-0,443 (0,487)	-0,306 (0,501)	-0,037 (0,521)	-0,553 (0,557)	
Utdanning		0,036* (0,017)	0,029 (0,018)				0,039 (0,021)	0,027 (0,022)	0,021 (0,033)	-0,015 (0,037)			0,084** (0,032)	0,042 (0,035)	0,056 (0,041)	0,058 (0,043)	0,091* (0,035)	0,072 (0,038)	
<i>Verdimessige variabler</i>																			
Religiøs-sekular			-0,057 (0,033)				0,020 (0,043)			-0,067 (0,055)			-0,102* (0,044)		-0,051 (0,069)			-0,367*** (0,063)	
Økonomisk høyre-venstre			0,452*** (0,058)				0,475*** (0,084)			0,291** (0,102)			0,179** (0,064)		0,026 (0,114)			0,406*** (0,103)	
Frihetlig-autoritær			0,100* (0,047)				0,100 (0,065)			0,120 (0,092)			0,250*** (0,065)		0,033 (0,097)			0,006 (0,074)	
Vekst-vern			0,192*** (0,055)				0,330*** (0,085)			0,155 (0,094)			0,047 (0,076)		-0,244* (0,104)			0,161 (0,094)	
Holdning til innvandring			0,199*** (0,044)				0,070 (0,062)			0,348*** (0,091)			0,068 (0,051)		0,118 (0,089)			0,095 (0,075)	
Nagelkerkes R ²	0,064	0,114 (0,05)	0,283 (0,169)	0,025	0,12 (0,095)	0,289 (0,169)	0,102	0,127 (0,025)	0,268 (0,141)	0,094	0,136 (0,042)	0,223 (0,087)	0,055	0,108 (0,053)	0,137 (0,029)	0,049	0,096 (0,047)	0,282 (0,186)	
N	1266 (0)	1266 (0)	1266 (0)	590 (8)	590 (8)	590 (8)	970 (3)	970 (3)	970 (3)	1020 (+6)	1020 (+6)	1020 (+6)	693 (7)	693 (7)	693 (7)	927 (2)	927 (2)	927 (2)	

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Andre kristne religioner og religiøs tilhørighet er referansekategori

B. Land med kun grønne partier

	Belgia			Sveits			Østerrike			Storbritannia		
	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III
<i>Tilskrevne variabler</i>												
Religiøst trossamfunn												
Protestant				0,652*	0,642*	0,063				0,228	0,216	0,216
				(0,271)	(0,277)	(0,316)				(0,312)	(0,317)	(0,399)
Katolsk	0,351	0,120	-0,264	-0,397	-0,570	-0,381	0,081	0,023	0,117			
	(0,373)	(0,386)	(0,484)	(0,664)	(0,677)	(0,755)	(0,340)	(0,356)	(0,441)			
Ingen konfesjon	0,046	-0,221	-0,060	-0,179*	-0,185	-0,112	-0,585	-0,668*	-0,307	0,159	0,227	0,302
	(0,381)	(0,393)	(0,430)	(0,307)	(0,315)	(0,346)	(0,303)	(0,317)	(0,363)	(0,329)	(0,335)	(0,360)
By-land	-0,044	-0,066	-0,067	0,152*	0,121	0,055	0,025	0,001	-0,057	-0,026	-0,037	-0,061
	(0,066)	(0,066)	(0,071)	(0,061)	(0,064)	(0,069)	(0,045)	(0,047)	(0,053)	(0,073)	(0,074)	(0,075)
Kjønn	0,285	0,211	0,203	0,828***	0,898***	0,996***	0,414*	0,519*	0,586*	-0,071	-0,113	-0,100
	(0,169)	(0,190)	(0,201)	(0,236)	(0,259)	(0,283)	(0,195)	(0,220)	(0,246)	(0,220)	(0,242)	(0,258)
Alder	0,019***	0,011	0,005	0,022***	0,019*	0,012	0,043***	0,039***	0,033***	0,017**	0,015*	0,019*
	(0,005)	(0,006)	(0,006)	(0,007)	(0,007)	(0,009)	(0,006)	(0,007)	(0,008)	(0,007)	(0,007)	(0,008)
<i>Statusvariabler</i>												
Sosial klasse												
Borgerskapet		-0,113	-0,353		0,046	0,248		0,158	-0,106		-0,041	-0,331
		(0,665)	(0,694)		(0,969)	(1,063)		(0,664)	(0,777)		(0,943)	(0,982)
Tekniske spesialister		0,192	-0,059		0,302	0,286		1,092*	0,891		0,523	0,508
		(0,368)	(0,393)		(0,677)	(0,760)		(0,460)	(0,517)		(0,663)	(0,709)
Administrative ledere		-0,250	-0,415		0,551	0,573		-0,642	-0,731		-0,512	-0,596
		(0,311)	(0,336)		(0,595)	(0,676)		(0,467)	(0,495)		(0,624)	(0,656)
Sosikulturelle spesialister		-0,061	-0,418		0,697	0,401		0,203	-0,276		0,416	0,137
		(0,306)	(0,330)		(0,589)	(0,667)		(0,387)	(0,431)		(0,602)	(0,635)
Småborgerskap		-0,136	-0,274		-0,207	-0,401		-0,848	-1,409*		0,528	0,780
		(0,415)	(0,456)		(0,958)	(1,055)		(0,534)	(0,644)		(0,643)	(0,654)
Produksjonsarbeidere		-0,975	-0,919		0,334	0,690		-0,574	-0,577		0,154	0,308
		(0,395)	(0,418)		(0,635)	(0,771)		(0,430)	(0,475)		(0,621)	(0,654)
Kontorfunksjonærer		0,219	0,175		0,352	0,690		-0,117	-0,414		0,241	0,317
		(0,331)	(0,353)		(0,638)	(0,771)		(0,327)	(0,357)		(0,659)	(0,692)
Tjenestearbeidere		-0,479	-0,289		-0,093	0,005		-0,448	-0,569		0,454	0,402
		(0,343)	(0,365)		(0,634)	(0,723)		(0,370)	(0,399)		(0,584)	(0,616)
Utdanning		0,089**	0,054		0,078**	0,080**		0,092***	0,042		0,061*	0,006
		(0,030)	(0,034)		(0,027)	(0,031)		(0,024)	(0,027)		(0,029)	(0,032)
<i>Verdimessige variabler</i>												
Religiøs-sekular			-0,071			-0,138**			0,043			0,028
			(0,040)			(0,051)			(0,045)			(0,044)
Økonomisk høyre-venstre			0,022			0,057			-0,039			0,134
			(0,064)			(0,088)			(0,074)			(0,078)
Frihetlig-autoritær			0,041			0,095			0,273***			0,210**
			(0,047)			(0,072)			(0,066)			(0,068)
Vekst-vern			0,403***			0,397***			0,306***			0,408***
			(0,064)			(0,097)			(0,077)			(0,083)
Holdning til innvandring			0,275***			0,300***			0,368***			0,048
			(0,047)			(0,073)			(0,054)			(0,056)
Nagelkerke R ²	0,036	0,085 (0,049)	0,219 (0,134)	0,121	0,163 (0,042)	0,306 (0,143)	0,138	0,212 (0,074)	0,386 (0,174)	0,019	0,049 (0,030)	0,159 (0,110)
N	1221 (+9)	1221 (+9)	1221 (+9)	707 (0)	707 (0)	707 (0)	914 (5)	914 (5)	914 (5)	1057 (0)	1057 (0)	1057 (0)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Andre kristne religioner og religiøs tilhørighet er referansekategori

C. Land med både venstresosialistiske og grønne partier

	Finland			Sverige								
	Modell I	Venstresosialister Modell II	Modell III	Modell I	Gronne partier Modell II	Modell III	Modell I	Venstresosialister Modell II	Modell III	Modell I	Gronne partier Modell II	Modell III
<i>Tilskrevne variabler</i>												
Religiøs trossamfunn												
Protestant	-0,162 (1,145)	-0,169 (1,184)	-0,589 (1,239)	1,391 (1,121)	1,346 (1,128)	1,186 (1,172)	0,819 (0,881)	0,864 (0,886)	1,124 (0,974)	0,341 (0,573)	0,400 (0,588)	0,357 (0,637)
Ingen konfesjon	1,346 (1,141)	1,576 (1,185)	0,400 (1,273)	2,395* (1,127)	2,402* (1,134)	1,509 (1,188)	1,453 (0,883)	1,518 (0,889)	1,427 (0,962)	0,288 (0,590)	0,334 (0,605)	0,077 (0,670)
By-land	0,165 (0,102)	0,289* (0,114)	0,251* (0,126)	0,159* (0,064)	0,136* (0,066)	0,089 (0,072)	-0,062 (0,073)	-0,067 (0,074)	-0,075 (0,080)	0,101 (0,071)	0,081 (0,072)	0,079 (0,075)
Kjønn	-0,253 (0,323)	-0,513 (0,374)	-0,401 (0,412)	0,984*** (0,212)	0,832*** (0,234)	0,835*** (0,250)	0,153 (0,256)	0,019 (0,286)	-0,181 (0,319)	0,883*** (0,242)	0,646* (0,266)	0,481 (0,281)
Alder	-0,016 (0,009)	-0,016 (0,011)	-0,003 (0,013)	0,025*** (0,006)	0,023*** (0,006)	0,021** (0,007)	-0,002 (0,008)	-0,003 (0,009)	-0,003 (0,010)	0,015 (0,008)	0,020* (0,009)	0,019* (0,009)
<i>Statusvariabler</i>												
Sosial klasse												
Borgerskapet		-0,426 (0,978)	-0,133 (1,322)		0,179 (0,956)	-1,116 (1,037)		0,025 (0,948)	0,843 (1,123)		0,161 (0,923)	0,273 (0,980)
Tekniske spesialister		-2,672** (0,832)	-1,792* (0,894)		0,431 (0,522)	0,186 (0,627)		-0,192 (0,743)	0,051 (0,810)		0,510 (0,639)	0,386 (0,674)
Administrative ledere		-2,474*** (0,661)	-1,721* (0,700)		-0,384 (0,564)	-0,713 (0,639)		-0,627 (0,697)	0,115 (0,787)		-0,708 (0,665)	-0,682 (0,707)
Sosikulturelle spesialister		-1,527** (0,574)	-1,538* (0,631)		0,571 (0,525)	0,081 (0,610)		0,563 (0,618)	0,768 (0,679)		0,987 (0,550)	0,724 (0,581)
Småborgerskap		-1,340 (0,747)	-0,296 (0,804)		-1,004 (0,813)	-1,057 (0,875)		0,097 (0,813)	1,125 (0,916)		0,707 (0,711)	0,902 (0,756)
Produksjonsarbeidere		-0,718 (0,576)	-0,499 (0,582)		-0,349 (0,596)	-0,718 (0,676)		0,441 (0,632)	0,288 (0,692)		-0,291 (0,682)	-0,163 (0,704)
Kontorfunksjonærer		-1,576* (0,557)	-0,804 (0,607)		0,470 (0,541)	0,235 (0,621)		0,601 (0,677)	0,472 (0,766)		0,375 (0,650)	0,377 (0,698)
Tjenestearbeidere					0,099 (0,544)	-0,392 (0,628)		0,214 (0,621)	0,474 (0,677)		0,539 (0,554)	0,597 (0,574)
Utdanning		-0,036 (0,040)	-0,038 (0,045)		0,028 (0,026)	0,009 (0,029)		0,051 (0,028)	0,033 (0,032)		0,077** (0,028)	0,045 (0,030)
<i>Verdimessige variabler</i>												
Religios-sekulær			-0,099 (0,074)			-0,131** (0,045)			0,000 (0,051)			0,027 (0,047)
Økonomisk høyre-venstre			0,576*** (0,117)			0,018 (0,065)			0,582*** (0,087)			0,129 (0,076)
Frihetlig-autoriter			-0,090 (0,116)			0,135 (0,070)			-0,132 (0,078)			0,197** (0,076)
Vekst-vern			-0,062 (0,117)			0,403*** (0,082)			0,247** (0,092)			0,219** (0,084)
Holdning til innvandring			0,248** (0,079)			0,226*** (0,053)			0,108 (0,063)			0,214*** (0,064)
Nagelkerke R ²	0,098	0,204 (0,106)	0,356 (0,152)	0,143	0,182 (0,039)	0,329 (0,147)	0,024	0,059 (0,035)	0,261 (0,202)	0,049	0,129 (0,080)	0,239 (0,110)
N	774(30)	738(76)	738(76)	774(30)	774(30)	774(30)	859 (50)	859 (50)	859 (50)	859 (50)	859 (50)	859 (50)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori for de grønne i Finland og begge partier i Sverige og tjenestearbeidende for finske venstresosialister

Andre kristne religioner og religiøs tilhørighet er referansekategori

	Luxembourg			Nederland						Tyskland								
	Venstresosialister			Grønne partier			Venstresosialister			Grønne partier			Venstresosialister			Grønne partier		
	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III
<i>Tilskrevne variabler</i>																		
Religiøst trossamfunn																		
Katolsk	-1,317 (0,714)	-1,183 (0,720)	-1,442 (0,764)	0,090 (0,411)	0,105 (0,413)	0,074 (0,432)	1,549*** (0,332)	1,631*** (0,335)	1,708*** (0,415)	0,703 (0,437)	0,704 (0,379)	0,158 (0,525)	-0,500 (0,274)	-0,469 (0,275)	-0,005 (0,293)	0,504* (0,217)	0,466* (0,224)	0,603* (0,270)
Protestant							1,643*** (0,581)	1,768*** (0,588)	1,899*** (0,598)	0,354 (0,794)	0,449 (0,842)	0,091 (0,941)				0,059 (0,726)	0,054 (0,726)	0,035 (0,748)
Gereformert kristen							2,062*** (0,617)	1,982*** (0,617)	1,817*** (0,653)	1,639* (0,720)	2,152*** (0,765)	2,151*** (0,814)						
Ingen konfesjon	-0,840 (0,752)	-0,630 (0,765)	-0,961 (0,864)	0,851* (0,418)	0,883* (0,420)	0,691 (0,461)	0,818** (0,373)	0,923* (0,377)	1,023** (0,396)	0,133 (0,437)	0,232 (0,449)	0,051 (0,479)	1,639*** (0,205)	1,712*** (0,209)	0,764** (0,252)	-0,075 (0,218)	-0,112 (0,222)	-0,070 (0,228)
By-land	-0,039 (0,176)	-0,092 (0,181)	-0,172 (0,192)	-0,038 (0,063)	-0,048 (0,064)	-0,086 (0,068)	0,004 (0,057)	-0,020 (0,058)	-0,043 (0,060)	0,282** (0,090)	0,212* (0,094)	0,153 (0,101)	0,073 (0,050)	0,080 (0,051)	0,084 (0,055)	0,047 (0,051)	0,034 (0,052)	-0,004 (0,054)
Kjønn	-1,045 (0,563)	-1,077 (0,621)	-0,975 (0,646)	0,675*** (0,187)	0,839*** (0,218)	0,762*** (0,228)	-0,095 (0,173)	-0,261 (0,191)	-0,483* (0,199)	1,253*** (0,276)	1,355*** (0,296)	1,217*** (0,315)	-0,134 (0,179)	-0,098 (0,197)	-0,072 (0,209)	0,532** (0,181)	0,528** (0,200)	0,442* (0,204)
Alder	0,033 (0,017)	0,041* (0,021)	0,043* (0,021)	0,023*** (0,006)	0,022*** (0,007)	0,020** (0,007)	0,004 (0,005)	0,003 (0,006)	0,007 (0,006)	-0,003 (0,007)	-0,010 (0,008)	-0,008 (0,009)	-0,006 (0,005)	-0,008 (0,005)	-0,021*** (0,006)	0,057*** (0,006)	0,059*** (0,006)	0,056*** (0,007)
<i>Statusvariabler</i>																		
Sosial klasse																		
Borgerskapet																		
Tekniske spesialister					0,943* (0,451)	0,908 (0,469)												
Administrative ledere		1,680 (1,091)	1,424 (1,114)				0,461 (0,377)	0,240 (0,394)										
Sosiokulturelle spesialister		0,632 (1,154)	0,289 (1,202)				0,426 (0,369)	0,129 (0,388)										
Småborgerskap		0,330 (1,947)	0,569 (1,976)				0,334 (0,487)	0,483 (0,503)										
Produksjonsarbeidere		0,809 (1,210)	0,955 (1,273)				0,295 (0,440)	0,317 (0,453)										
Kontorfunksjonærer		0,031 (1,488)	-0,083 (1,511)				0,232 (0,383)	0,103 (0,396)										
Tjenestearbeidere		1,595 (1,179)	1,752 (1,184)				0,079 (0,399)	0,174 (0,415)										
Utdanning		0,022 (0,074)	0,024 (0,077)				0,039 (0,028)	0,022 (0,029)										
<i>Verdimessige variabler</i>																		
Religiøs-sekular			-0,080 (0,099)			-0,022 (0,035)												
Økonomisk høyre-venstre			0,069 (0,171)			0,094 (0,069)												
Frihetlig-autoritær			0,035 (0,152)			0,022 (0,051)												
Vekst-vern			-0,336 (0,177)			0,363*** (0,069)												
Holdning til innvandring			0,411** (0,144)			0,204*** (0,052)												
Nagelkerke R ²	0,08	0,117 (0,037)	0,203 (0,086)	0,097	0,116 (0,019)	0,196 (0,080)	0,062	0,112 (0,050)	0,183 (0,071)	0,092	0,181 (0,089)	0,306 (0,125)	0,165	0,180 (0,015)	0,309 (0,129)	0,175	0,194 (0,019)	0,217 (0,023)
N	905 (35)	905 (35)	905 (35)	905 (35)	905 (35)	905 (35)	1337 (2)	1337 (2)	1337 (2)	1337 (2)	1337 (2)	1337 (2)	1396 (17)	1396 (17)	1396 (17)	1396 (17)	1396 (17)	1396 (17)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Andre kristne religioner og religiøs tilhørighet er referansekategori

	Irland			Frankrike								
	Modell I	Venstresosialister		Grønne partier			Venstresosialister			Grønne partier		
	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III	Modell I	Modell II	Modell III
<i>Tilskrevne variabler</i>												
Religiøst trossamfunn												
Katolsk	0,106 (0,873)	0,049 (0,893)	-0,281 (0,929)				-1,351* (0,553)	0,401 (0,310)	0,507 (0,333)	0,233 (0,512)	0,214 (0,517)	0,305 (0,545)
Ingen konfesjon	-0,328 (0,967)	-0,499 (0,987)	-1,254 (1,048)	1,092** (0,397)	1,300** (0,419)	0,337 (0,546)	0,022 (0,481)	1,083*** (0,256)	1,182*** (0,353)	0,658 (0,495)	0,634 (0,502)	0,586 (0,571)
By-land	0,084 (0,088)	0,124 (0,096)	0,095 (0,103)	0,164 (0,115)	0,177 (0,119)	0,083 (0,130)	0,037 (0,059)	0,007 (0,058)	-0,013 (0,060)	0,021 (0,046)	0,009 (0,047)	-0,002 (0,048)
Kjønn	-0,714* (0,298)	-0,471 (0,369)	-0,638 (0,397)	0,060 (0,348)	-0,374 (0,404)	-0,542 (0,448)	-0,387 (0,260)	-0,255 (0,189)	-0,481* (0,197)	0,275 (0,202)	0,443 (0,228)	0,394 (0,231)
Alder	0,077*** (0,013)	0,092*** (0,015)	0,097*** (0,016)	0,063*** (0,015)	0,067*** (0,018)	0,081*** (0,022)	0,001 (0,008)	0,005 (0,006)	0,008 (0,006)	0,015* (0,006)	0,019* (0,007)	0,016* (0,007)
<i>Statusvariabler</i>												
Sosial klasse												
Borgerskapet					-0,671 (0,903)	-1,102 (1,076)		-2,380 (1,360)	-2,383 (1,373)		0,391 (1,110)	0,677 (1,126)
Tekniske spesialister		0,779 (0,852)	0,636 (0,893)		-1,260 (0,904)	-1,189 (0,966)		-0,293 (0,518)	-0,317 (0,535)		1,395** (0,543)	1,234* (0,543)
Administrative ledere		-0,361 (0,857)	-0,094 (0,890)		-0,488 (0,578)	-0,311 (0,698)		-0,006 (0,390)	0,198 (0,405)		0,459 (0,534)	0,320 (0,537)
Sosiokulturelle spesialister		0,812 (0,877)	0,957 (0,909)		0,650 (0,650)	0,337 (0,760)		0,467 (0,403)	0,340 (0,416)		0,928 (0,519)	0,808 (0,525)
Småborgerskap		0,819 (0,915)	1,058 (0,985)					-2,535** (0,981)	-2,028* (0,991)		-0,459 (0,899)	-0,410 (0,904)
Produksjonsarbeidere		1,426* (0,613)	1,502* (0,666)		-1,781* (0,632)	-1,388 (0,866)		0,102 (0,432)	0,020 (0,448)		0,643 (0,528)	0,503 (0,526)
Kontorfunksjonærer		0,978 (0,736)	1,275 (0,769)		0,077 (0,629)	0,480 (0,719)		-0,232 (0,448)	-0,161 (0,459)		0,329 (0,570)	0,325 (0,570)
Tjenestearbeidere		1,106 (0,580)	1,357* (0,612)		1,719** (0,374)	-1,263* (0,689)		0,307 (0,387)	0,409 (0,399)		0,419 (0,525)	0,339 (0,526)
Utdanning		-0,149** (0,061)	-0,148* (0,064)		0,039 (0,055)	-0,024 (0,065)		-0,009 (0,025)	-0,015 (0,027)		-0,025 (0,031)	-0,029 (0,033)
<i>Verdimessige variabler</i>												
Religiøs-sekulær			-0,053 (0,065)			-0,179* (0,078)			0,032 (0,040)			0,005 (0,042)
Økonomisk høyre-venstre			-0,039 (0,117)			0,002 (0,146)			0,406*** (0,071)			0,081 (0,065)
Frihetlig-autoritær			0,141 (0,092)			0,098 (0,114)			0,032 (0,054)			0,030 (0,055)
Vekst-vern			0,385*** (0,107)			0,369** (0,126)			0,205** (0,066)			0,282*** (0,075)
Holdning til innvandring			-0,333*** (0,097)			0,278* (0,109)			0,085 (0,054)			0,006 (0,052)
Nagelkerke R^2	0,196	0,278 (0,082)	0,361 (0,083)	0,158	0,233 (0,075)	0,350 (0,117)	0,064	0,093 (0,029)	0,165 (0,072)	0,03	0,057 (0,027)	0,09 (0,033)
N	657 (2)	657 (2)	657 (2)	666 (2)	666 (2)	666 (2)	1105 (+3)	1105 (+3)	1105 (+3)	1105 (+3)	1105 (+3)	1105 (+3)

Signifikansnivå: *p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Respondenter uten sosial klasse er referansekategori

Andre kristne religioner og religiøs tilhørighet er referansekategori